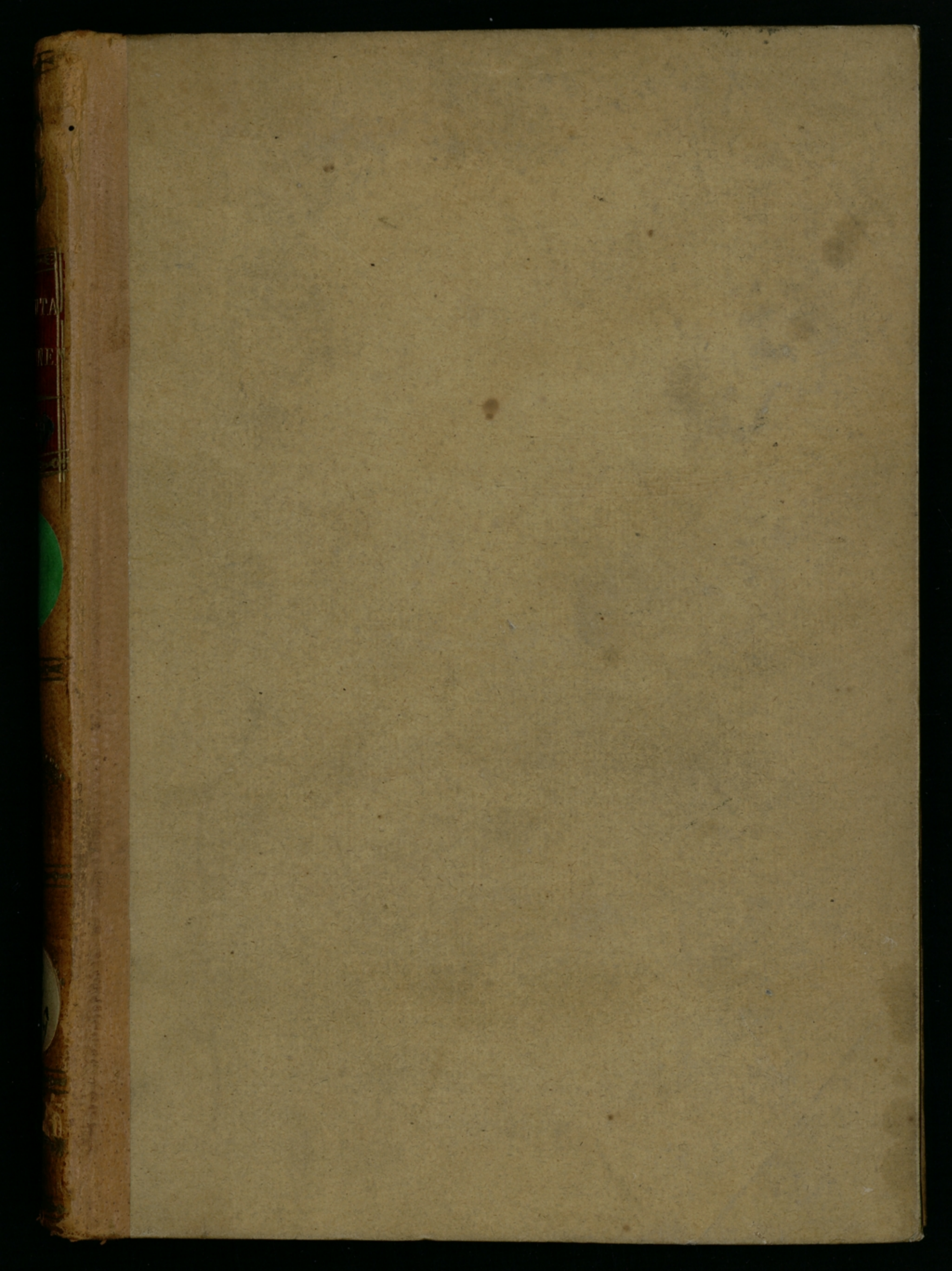


STATUTA
LINGONEN
147[illegible]









Statuta Synodalia

Nicolai nobis

I

Lodouicus miseratione diui

na/sancte agathe sacrosancte romane ecclesie dyaconus Cardinalis de Barro vulgariter nuncupatus perpetuus ecclesie lingonensis administrator Uniuersis et singulis abbatibus/archidyaconis/prioribus/decanis/ curatis/et ceteris viris ecclesiasticis et aliis quibuscunque hec visuris vel etiam audituris Salutem in domino. Cura regiminis pastoralis cui diuina prouidentia licet indigni preesse dignoscimur nos sollicitat vt circa eam plurimum curiosius salubriter intendamus presertim in hiis curam animarum nobis in domino commissarum. Sane diuersas constitutiones synodales et statuta reperimus a nostris predecessoribus episcopis lingonensis edita/dispersa in diuersis libris et registris/quorum aliqua propter aliquam multam similitudinem. quedam propter contrarietatem quam inuicem videbantur contradicere. quedam etiam propter nimiam prolixitatem et aliquam obscuritatem ac confusionem et perturbationem quam inducere potius videbantur quam iuuamen. aliqua etiam statuta vagabantur extra dictos libros et tanquam incerta interdum non recipiebantur neque obseruabantur. Ad communem igitur vtilitatem omnium et specialiter virorum ecclesiasticorum et laicorum nostre ciuitatis et dyocesis lingonensis/predictas constitutiones et statuta recenseri per viros expertos scientificos et litteratos visitari declarari et reformari/atque in hunc volumen sub forma et ordine subscriptis compendiose conscribi fecimus. Mandantes vniuersis quod de cetero hiis constitutionibus tanquam synodalibus continentibus/quicquid in antiquis statutis vtile fuit multaque plura alia salutaria documenta vtantur de cetero et eas inuiolabiliter obseruent quas in presenti synodo publicamus Anno domini millesimo quadringentesimo quarto. 1404

Primus titulus de modo veniendi ad synodum. Et primo

Sacerdotes ad synodum ituri/antequam iter arripiant visitent infirmos sue parrochie et faciant circa eos quod faciendum est pro salute animarum.

Secundo. Uenientes ad synodum hospicia non suspecta sed honesta eligant et in omnibus se habeant honeste/ vt de laudabili eorum conuersatione ceteri bono proficiant exemplo.





Ercio. Qui ad synodū venire debet/ꝛ aliq ua īpeditus ne cessitate non potest venire/suā excusatōem iustā ꝛ verā per capellanū aut clericū mittat ꝛ ꝓponi corā archidyacono vel in synodo faciat Alioqn si non veniat/veraq; ꝓponi nō faciat suam excusationem/auctoritate huius statuti eoipso incurrat sententiam excommunicationis.

Uarto. Feria tercia post dominicā qua cantatur ꝓ introitu misse Misericordia dn̄i/post meridiē decani ꝛ curati intrent ad domos suoꝝ archidyaconoꝝ ꝛ se ibidem representēt.

Uinto. Feria. iiij. post dictā dn̄icam/de mane post pulsationem campane/Abbates induti albis/stola/manipulo/ et desuper capa serica cū baculis pastoralibus: ꝛ illi quibus competit cū mitris albis non aurifrisatis/Archidyaconi vo cū capis sericis/Decani vero cū albis stolis ꝛ manipulis/Curati et alij cū superlicijs intrent ad missā synodalē ꝛ deinde ad sanctam synodum ieiuni.

Exto. Dum missa celebrat̄/oīs viri synodales ad eam deuote intendant neq; discurrant aut fabulent̄ per ecclesiam: sed intrent choꝝ sc; abbates/archidyaconi/priores/decani/ꝛ de curatis quantū locus capere potest/etiā circū altare stando. Residuū vo qd̄ ītrare nō poterit stet añ capellas sctōꝝ Johānis euangeliste Baptiste Yuonis ꝛ omnium sanctorum.

Eptimo. Nullus de viris synodalibus recedat a synodo quousq; fuerit data licentia recedendi/nisi ex causa necessitatis/petita ab epō ꝛ obtēta recedēdi licētia.

De sacramētis

Uia aīaꝝ cura ad viros ecclesiasticos pertinēs/in septem sacramētis ecclesiasticis ꝛ eoꝝ administratiōe potissimū ꝯsistit Idcirco de ipis septē sacramentis p ordinē est agendum que sunt ista sc; baptismus. confirmatio. confessio seu penitētia eucaristia. sacer ordo. matrimonium. ꝛ extrema vnctio.

De sacramento baptismi

Aptismus cū honore celebret̄ ꝛ pfecte fiat ꝛ distincte platio verboꝝ/sc; cū quis baptisat faciat trinā infusionem aque sup caput infantis/ꝛ dicat perfecte ista verba Ego baptiso te In nomine patris ꝛ filij ꝛ spiritussancti Amen.

Ecundo. Sacerdotes doceãt obstetrices ꝛ alias mulieres precipue pregnantes baptisare pueros natos quando timetur ne ipsi moriantur anteq̃ ipsi possint ad ecclesiã pro baptismo deportari: sub hac forma Enfant ie te baptise ou nom du pere ꝛ du filz ꝛ du saint esperit Amen.

Ercio. Sacerdotes frequẽter verba premissa dicant ꝛ publicẽt diebus dñicis in suis ecclesijs dũ faciũt mãdata ecclesie vt per hoc oẽs sciãt baptisare ĩ casu necessitatis vt dictũ est.

Uarto. Si infans qui putabatur mori fuerit per aliquez in domo baptisatus vel alibi: si viuat debet q̃citius põt ad ecclesiam deportari ad supplendũ qd fuit obmissuz Et sacerdos discrete interroget illum vel illam qui vel que dictum puerum dicitur baptisasse: quomodo verba protulit ꝛ quid fecit. Et postmodũ faciat exorcismũ ꝛ deducat ad fontes. Et siquidẽ ꝯstet euidẽt̃ sacdoti verba baptismi superius exp̃ssa fuisse bñ ꝓlata ꝛ aquam infusam super puerum non baptiset ipsum: sed oleo ꝛ crismate pũgat. Si vo ꝯstet sibi q̃ v̾ba nõ fuerint bene ꝓlata vl' aqua non fuerit perfusa vel etiã quando est dubiũ an fuerit bñ prolata vel aqua effusa: tũc baptiset eũ sub hac forma in verbis gallicis propter laicos ne credant q̃ baptisatus iteꝝ baptiset ꝛ dicat Enfent se tu es baptisez ie ne te baptise mie. Et se tu nes baptisez ie te baptise Ou nom du pere ꝛ du filz ꝛ du sãit espit Amẽ.

Uinto. Pater vel mater pueri si alius non essz presens q̃ sciret vel posset baptisare possunt suos liberos ĩ casu necessitatis vel periculo mortis baptisare: ꝛ nihillominus possũt licite vti suo matrimonio.

Exto. Pro baptismo nihil exigatur. Sed si quid gratis offeratur accipiatur ſꝫm laudabilem consuetudinem.

Eptimo. Corpus christi Sacre vnctiones Fontes sub claue ꝛ sera honeste teneantur ꝛ munde custodiantur. Aquã fontium frequenter mundent presbiteri ne corrumpatur.

Ctauo. Ad leuãdũ pueꝝ de sacro fonte: duo scꝫ masculus ꝛ femĩa sufficiũt: qd amplius est a malo est propt̃ impedimẽta q̃ mr̃imoniũ impediũt ꝯtrahendũ ꝛ dirimũt iam ꝯtractũ Prohibemus idcirco sub pena .xx. solidoꝝ turoneñ. quã eoipso

incurrant ꝯtrariũ facientes. Sacerdos qui baptisat nõ recipiat ad cathecismũ vel baptismũ nisi duos vt dictũ est. Eandẽ penã incurrãt hỹ q̃ imponent manũ vltra duos p̱ sacerdotẽ electos quos eliget ad volũtatẽ parentũ: ⁊ si aliqui vltra duos ponant manũ / ꝓcipiat eis sacerdos sub excõmunicatõis pena q̄ manꝰ retrahãt: q̄ si nõ obediãt excõicent̃ ⁊ pena exigatur ab eis.

Nono. Postq̃ ꝯiuges sunt per carnalẽ copulã vna caro effecti: si alter ipsoꝝ vnũ puerũ de baptismo vel ꝯfirmatione eleuet / alter ꝯiugũ similiter qui nõ eleuat paternus efficitur etiã si p̄sens nõ fuerit: q̄ alter alteri cõicat hãc spũalem actõem

Decimo. Sacerdotes curati sepe moneant suos parrochianos ⁊ maxime qñ sciant aliquas pregnãtes esse ꝓximas partui / q̄ infantes suos nouiter natos faciãt q̄ cito poterint baptisari / nec differãt eoꝝ baptismũ ꝓ expectãdo paternos vł maternas vel alia causa / q̄ periculũ est in mora: ⁊ si infantes interĩ sine baptismo moriẽtur / eoꝝ dãpnatio imputaret̃ illis qui baptismum distulerunt.

Undecimo. Dum mulier cũ tanta difficultate parit ⁊ dolore q̄ visibiliter dubitat̃ ne ĩfans anteq̃ sit ꝑfecte natus moriatur / tũc si caput infantis est iam extra ventrẽ vel aliquod aliud membrũ p̄ncipale: ⁊ q̄ in dicto mẽbro qd̄ apparet extra vẽtrem cognoscit̃ esse vita ⁊ aĩa in infante / tũc sup̱ illd̄ mẽbrũ exterius apparentẽ infundat̃ aqua p̱ obstetricẽ vel quẽlibet aliũ presentẽ ibidẽ / ⁊ dicant̃ verba baptismi supius exp̄ssa videlicȝ Enfent ie te baptise ou nom du pere ⁊ du filz ⁊ du saint espit Amẽ

Duodecimo. Doceant̃ obstetrices ⁊ alie mulieres ne in casu p̄misso baptisent nisi bñ ꝯstet eis in infantẽ esse vitã et aĩam: ⁊ q̄ illud ꝯstet p̱ apparitiõem capitis vel alterius mẽbri p̄ncipalis / qd̄ membrũ de seipo moueat̃: nõ aũt moueat̃ ad motum viscerũ matris. neq̄ baptisare p̄sumãt sicuti aliqui faciunt dum apparet extra ventrẽ quidẽ bodellus quem appellant vmbiculum infantis.

Decimotercio. Dum mulier pregnãs mortua est / ad curaȝ rectoris eccłie spectat / vt si sentit̃ infans in vtero moueri aperiat̃ os matris defuncte ⁊ ꝓcuret̃ aperiri venter ⁊ partus ex

trahi ꝛ baptisari. Et nos oībus ꝛ singulis q̄ ad taꝫ piū opus cō siliū ꝛ iuuamē ꝑstiterint. xl. dies de iniūctis eis penitētijs aucto ritate p̄sentis statuti in dn̄o misericorditer relaxamus.

Ecimoquarto. Singulis annis cito post pascha / quilibet decanus vadat ꝑsonaliter vel mittat capellanū vel aliuꝫ in sacris ordinibus ꝯstitutū / ad petendū in eccl'ia cathedrali et recipiendū sacras vnctiōes: ꝛ sint sua vascula mūda ad ponendum ip̄as vnctiones: ꝛ distincta taliter ꝙ ꝑ scripturā in vasculis appositam / appareat in quo vasculo est sanctū crisma / in quo sanctum oleum / ꝛ in quo oleum infirmorum.

Ecioq̄nto. ꝑcipim⁹ singl'is curatꝭ vt cito etiā p⁹ pascha sigulis ānis accedāt vl' mittāt ꝑsonas ydoneas vt sup̄ dictū est ad suos decanos cū vascl'is suis ꝓut supi⁹ ē exp̄ssuꝫ: vt a suis decanis recipiāt nouas vnctōes / ꝛ ātiq̄s expost nō vtant'. Decani v° a singulis suis curatꝭ ꝓ expēsis olei ꝑ eos empti ꝛ expēsis in eūdo q̄situ dictas vnctōes factꝭ / nō valeāt recipe a q̄libꝫ ip̄oꝝ nisi q̄nqꝫ denarios turoñ.

De sacramēto ꝯfirmationis.

Rimo. Sacerdotes curati frequent' moneant populū suū vt tam senes q̄ꝫ iuuenes / nō minores septē annoꝝ nūduꝫ confirmati seu crismati se faciant crismari q̄ꝫcito poterint.

Secundo. Priusq̄ꝫ q̄s confirmetur aut crismetur / si annos discretiōis habꝫ ꝯfiteat' pctā sua ꝛ sit ieiunus si fieri pōt.

Tercio. Cōfirmādi seu crismādi portēt secū bādellos latos duoꝝ digitoꝝ ad min⁹ ꝛ lōgos ītm̄ ꝙ caput possit circūligari

Quarto. Cōfirmati seu crismati teneant sua capita ligata dictis bandellis post ꝯfirmationem ꝑ duos aut tres dies

Quinto. Qn̄ tollūt' bādelli / locus frontꝭ vbi sc̄m̄ crisma fuit appositū cū bādello tergat': ꝛ inde bādellus ad eccl'iaꝫ deferat'.

Sexto. Precipimus curatis vt ip̄i per q̄ndecī dies añ. iiij. tpa quibus fit celebratio sacroꝝ ordinū inq̄rāt ꝛ sciāt in q̄ loco celebrabūt' ordines: ꝛ tūc ꝑ illos q̄ndecī dies moneāt frequēter ꝛ p̄cipiāt suis parochianis vt oēs nō ꝯfirmati vadāt ad locū vbi fiet celebratio ordinū: ꝛ ducāt suos pueros nō confirmatos maiores septēnio vt se et illos faciāt ꝯfirmari: et curati īstruant ꝯfirmandos quid agere et quomodo se habere debent

De sacramento penitencie seu confessionis.

Rimo. Curati singulis annis per octo dies ante festū pa-
sche/penthecostes/oīm sanctorū/⁊ natalis domini: mone
ant pplꝫ suū ⁊ caritatiue inducāt vt ꝯfiteāt in dictis festiuitatibꝰ
Ecundo singulis diebus dominicis quadragesime ī mis
sarum solēnijs moneant pplm vt cōfiteant: ⁊ ꝙ tenent in
pascha ꝯfiteri ⁊ recipere corpus dñi: illi q̄ hñt annos discretiōis
Ercio. Quod quindecim dies añ pascha singulis diebus etiā
nō feriatis: curatus per duas aut tres vices ī die tā mane ꝗ̄
post meridiē se dispōet ⁊ sit in ecclesia sua ad audiēdū ꝯfessiōes
⁊ cāpanā vnā faciat pulsari sicut pulsatur pro eleuatione corpo-
ris xpi: ad h° vt fiat signū parrochianis ꝙ sacdos est in ecclia pa-
tus ꝓ cōfessiōibus audiēdis ⁊ ꝙ veniant q̄ voluerint confiteri.
Uarto. Ad tollendū magnā aliquoꝝ ⁊ damnabilē negli-
gentiā qui tardāt venire ad cōfessionē: taliter ꝙ solū in ip
so die pasche veniūt ad cōfessionem non añ: ex quo in aliquibus
locis magna scandala ⁊ pericula euenerūt: eo ꝙ curatus occupa
tus est in cōfessionibus hmōi audiendis in die pasche nō habet
tempus dicendi horas suas vel missam celebrandi hora solita
⁊ cōmunicandi pplm: imo nec ipos pōt plene audire nec eis suf-
ficienter prouidere vt decet. Precipimus curatis vt die domīca
in ramis palmaꝝ quilibꝫ curatus corā pplo dies certos sctē septi
mane quibus diebus aliqui veniant ad cōfessionē: dicendo sic
Oms de tali vico seu loco vel platea veniāt die lune ad cōfessio
nē. Et oms de tali loco veniant martis ⁊c. Et ita de alijs diebus:
denunciando eis ꝙ in die pasche nullas audiet confessiones.
Uinto. Quod diebus sic assignatis per curatū: ipe curatus vl
eius deputatus tā mane ꝗ̄ vespe stet penitus in ecclesia
⁊ campanā pulset vt dictum est ⁊ cōfessiōes audiat: ⁊ qui nō ve
nerint ad suā diē assignatā nō audiāt: quousqꝫ alij fuerint auditi.
Exto. Quod die pasche curatus nō occupet se multū in cōfes-
siōibus audiendis. Sꝫ ī dicēdo horas ⁊ celebratione mis-
se hora debita ⁊ cōmunicatione sacramenti corporis dñi nostri
ihu xpi: nisi tñ necessitas vrgeret ꝓpter infirmitatē vel ꝓpter re
conciliationē eoꝝ qui iā fuerunt confessi: aut is qui vult cōfiteri

die pasche forsan in aliis diebus erat absens. Et si curatus viderit q parrochiani contẽpnant venire ad cõfessionẽ diebus sibi assignatis: tunc dimittat eos audire vsq ad crastinum diei pasche ꝛ aliis diebus sequentibus.

Septimo. Curati audiãt confessiones sanorum in ecclesia in loco patenti non secreto: ꝛ permaxime nõ audiant mulieres in loco secreto vel separato a communi conspectu.

Octauo. Presbiteri benigne admittant ꝛ audiant confitentes ꝛ dulcibus verbis eos inducãt ad pure ꝛ integraliter cõfitendũ pctã sua: dicendo eis q nõ dubitẽt neq verecundent̃ dicere peccata sua p modũ quẽ ipsa fecerũt ꝛ pmittãt grãz ꝛ absolutionẽ faciliter obtinere posse a deo si pure ꝛ simplr cõfiteant̃

Nono. Caueant sacerdotes ne duris verbis aut alio modo terreant a principio confitentes ne possent per talẽ terrorẽ retrahi a vera confessione ꝛ a declaratiõe suoꝝ peccatoꝝ: licz in fine qñ sacerdos vult absoluere vel post absolutionẽ terreat confitentẽ de penis inferni vel aliis si non abstineat suo posse.

Decimo. Sacerdotes in pncipio doceant ꝛ dirigant cõfitẽtem q̃tum cõmode poterunt ad hoc q penitens dicat si sciat se aliqua sententia excõmunicationis ligatuz: de qua ipse sacerdos eũ absoluere non possit: q si ita sit audiat audacter sacerdos suã confessionẽ dicendo q non intendit neq potest eum absoluere a peccatis aliis quousq a dicta excõicatõis sententia fuerit absolutus: ꝛ sine absolutione a peccatis remittat eũ ad obtinendam suam absolutionem a dicta sententia excõmunicatõnis: ꝛ dirigat q̃tum poterit de modo qualiter poterit eam hr̃e.

Undecimo. Caueant sacerdotes ne in cõfessione inquirãt ab hiis quorum audiunt confessiões vt nominant eis expresse personas cũ quibus ipsi confitentes peccauerint nisi esset tale peccatũ q oporteat exprimi aliquid de persona: puta Peccaui cũ filia mea naturali vel spirituali vel nepte: ꝛ hoc casu non debet dici nomen proprium aut cognomen persone: sed sufficit dicere cum filia vel neptis ꝛ sic de similibus.

Duodecimo. Hoc est vnũ precipuũ qd in principio confessionis sacerdos expresse prohibeat confitẽti ne ipe pdat

in sua confessione aut nominet peccata per alias personas commissa: neqꝫ ipsas personas nominare presumat. quia eo ipso ꝙ confitentes produ͞ut peccata aliena que celare deberent ⁊ in hoc peccant. Et in hoc multum aduertant sacerdotes vt bene instruant populum suum super hoc.

Decimotercio. Sacerdos dum audit confessionem / faciat confitentem genua humiliter flectere: ⁊ capucium si est vir deponere / neqꝫ confitentem sacerdos in vultu aspiciat quoquomodo.

Decimoquarto. Caueat sacerdos ne audiat confessionem alicuius persone de quo peccato ipse sacerdos est agens vel consentiens: sed illam personam remittat ad alium cõfessorem ⁊ si sit opus det licentiam confiteri alteri.

Decimoquinto. Quia tam de iure ꝙ per doctores sunt cause propter quas aliquis parrochianus iuste posset refutare confiteri curato vel vicario sue parrochie quas non posset faciliter coram superiore ꝓponere. Idcirco statuimus ꝙ cum aliqͣs parrochianus de cetero a curato vel vicario petet sibi dari licentiam alteri confitendi / curatus cõcedat faciliter absqꝫ magna inquisitione cause: ꝙ si curatus recusaret nos tenore presentis statuti petita prius a curato ⁊ non concessa eidem / de gratia concedimus saluo in alijs iure curati.

Decimosexto. Quorundam pape ⁊ aliquoꝝ episcopo absolutiones sunt reseruate. Et in illis sacerdotes non possunt absoluere nisi in articulo mortis: in quo ab omni peccato ⁊ sententia quilibet sacerdos habet potestatem absoluendi.

Decimoseptimo. Casus reseruati pape ⁊ nobis sunt infra scripta in. xliiij. titulo de casibus reseruatis.

De septem peccatis mortalibus.

Decimooctauo. Sunt quedam peccata cõmunia que dicu͞t septeꝫ peccata mortalia: ⁊ omnia alia peccata possent ad ista faciliter reduci: de quibus pro instructione simpliciuꝫ sacerdotum est hic aliqualiter agenduꝫ: ⁊ sunt hec Superbia. Inuidia. Ira. Accidia. Gula. Luxuria. ⁊ Auaricia.

De superbia

V

Ecimonono. Sup̄bia dicit̄ initiū oīs peccati. P̄rio quia in oī peccato inuenit̄ ꝯtemptus dei quo quis se auertit a deo ꝛ ꝯuertit se ad delectatōem in re creata: ꝛ ita p̄ponit bonuꝫ finitū ꝛ cōmutabile bono infinito ꝛ incōmutabili. Scd̄o q̄ꝛ sup̄bia fuit primū pctm̄: hoc em̄ pctō p̄mo peccauit angelus in celo ꝛ primi parentes in paradiso terrestri. Tercio q̄ꝛ ex sup̄bia nascūtur alia vicia ſm prius ꝛ posterius.

Ricesimo. Superbia est appetitus quo quis appetit suaꝫ in terris excellentiam: ꝛ excellere seu superare omnes creaturas in omnibus terrenis.

Icesimo primo. Ex sup̄bia nascunt̄ Inanis gloria. Inobedientia. Cōtemptio. Jactantia. Ypocrisis. Pertinatia. Discordia. Nouitatum inuentio. Nimia curiositas in vanis rebus. Inepta leticia. Singularitas. Arrogantia. Presumptuositas. Peccatoꝝ defensio. Simulatio. Rebellio. Libertas peccādi Et consuetudo peccandi.

Icesimo secūdo. Quattuor sunt species sup̄bie p̄ncipales quas ponit Greg. xxxiij. Prima est cū homo bonū qd̄ habet existimat a se habere. Secūda est cum bonū suū existimat a deo accepisse ꝑ suis meritis. Tercia cum iactat se habere quod nō habet. Quarta quādo ceteris hoībus despretis singulariter vult superari super omnes audiri videri ꝛ exaltari.

De inuidia.

Icesimotercio. Inuidia est tristicia de alienis bonis: ꝛ dī inuidia a nō vidēdo q̄ꝛ nō pōt videre bona alioꝝ. vnd̄ displicētia boni q̄ est inuidia pōt notari ꝑ visionē interiorē ꝛ exteriorem. vn̄ Seneca. Quicq̄d mente fugimus in gestū oculis vix videmus. Scd̄ꝫ Grego. ex inuidia nascunt̄ Odiū ꝓximi. Leticia in aduersis ꝓximi. Displicētia in ꝓsperis ꝓximi. Susurratio q̄ est detractio latēs ꝛ detractio q̄ fit in apto.

De pctō ire.

Icesimoq̄rto. Ira ē appetitꝰ q̄ q̄s appetit ꝑ vīdictā penā alterius. Est q̄dā ira q̄ dī ꝑ modū zeli cū q̄s irascit̄ ꝓpt̄ malū qd̄ vidꝫ d̄testādo malū: et ista ē bona ira dū tn̄ sit s̄biecta rōi et nō excedit rōneꝫ ī v̄bis vl̄ factis. Alia ira ꝑut est viciū Cū q̄s ꝑ se vult facē vīdictā de alio/ quā vindictā dꝫ expectare a deo vel a iudice

Icesimoquinto. Ex ira nascūt Rixa. Tumor mētis. Cōtumelia Clamor vituperiosus. Indignatio. 7 Blasphemia.

Icesimosexto. Utrum quis teneatur remittere iniuriam sibi factā. Dicendū est ex iniuria tria nascunt erga illū q̄ passus est iniuriam. Prima est rancor in affectu mentis 7 istum rancorē tenet remittere etiā nō petenti. Scdm ē signū exterius rancoris pro quo q̄s nō vult loqui nec cōmunicare cū iniuriāte 7 istō tenet quis remittere veniā veraciter petēti. i. parato emendare ꝯm eius facultatē. Terciū est actio contra iniuriantē: 7 istō nō tenetur quis remittere nisi emenda prestita vł alit satisfacto.

Icesimoseptimo. An iniuriatus debet primo querere reconciliationem 7 concordiā cū iniuriante / dicendū q̄ duplex est debitū. vnū est necessitatis sine quo non est salus: et quo ad istud debitū iniuriatus non debet primo querere reconciliationem nisi 7 ipse suo iniuriatori etiā iniuriā intulerit. Aliud est debitū perfectionis: 7 ꝯm istud iniuriatus etiā si nullā intulerit iniuriā ꝯm Crisostomū debet prius querere reconciliationē vel concordiam vt duplicem coronam accipiat. vnā quia passus est iniuriā. aliā quia prius caritatiue q̄siuit ꝯcordiā 7 recōciliationē.

De peccato accidie.

Tricesimooctauo. Accidia est diffidentia de proprijs viribus 7 auxilio dei adimplenda bona opera 7 spiritualiter ardua. Istud peccatū habet duo nomina. scilicet tristicia / 7 accidia. dicitur autē tristicia: quia se aduertit a spirituali bono opere qd̄ extimat graue sicut / ieiunare / orare / 7 similia: 7 sic opponit leticie spirituali. Dicit aūt accidia: quia cōuertit se homo ad rē creatā: puta quietem quā extimat leuē 7 sic opponit fortitudini.

Icesimonono. Ex accidia oriūtur / Malicia / Desperatio / Pusillanimitas / Torpor / Euagatio mentis / 7 Occiositas.

De peccato gule.

Tricesimo. Gula ē immoderata cibi auiditas 7 vorax edacitas nature finibus non contenta.

Tricesimoprimo. Ex gula oriuntur. Scurrilitas / Multiloquium. Lascivia carnis. Ebetudo mentis. Immundtia vt vomitus. Eructationes fetide. Luxuria 7 similia.

Vicesimosc̄do. Quinq₃ modis q̄s peccat circa gulā. Prīo cū quis horā debitā comedendi nō expectat sed p̄uenit. Secū do cū quis querit cibaria meliora nec cōtentat᷑ de mediocri. Tercio cū quis nimis ardenter ⁊ festīne comedit / etiā vilē cibū. Quarto cum quis nimis curiose cibaria preparat vel facit preparari.

De peccato luxurie

Vicesimotercio. Luxuria prout est pc̄m̄ Est appetitus ex consensu rationis proueniens ad delectationem prouenientem ex libidinoso motu.

Vicesimoquarto. Ex luxuria oriunt᷑ Cecitas mētis: quia in opere luxurie tota ratio absorbetur ⁊ efficitur hō totus carnalis. Inconsideratio mortꝭ ⁊ penarū inferni. Inconstantia animi ad cogitandū ⁊ desiderandum nunc istam nunc illam. Amor suiipsius quo quis desiderat vitam longā propter longā delectationē in luxuria. Affectus presentis seculi. s. honorū / diuitiaꝝ sanitatis / fortitudinis / per que quis implet suā luxuriā. Despatio furti seculi que est diffidētia venie ⁊ glorie Et hoc pertinet ad luxuriam perfecte consummatam.

Vicesimoquinto. Octo sunt differentie luxurie. Prima ē simplex fornicatio. s. soluti ad solutā. Secunda est meretriciū quod fit p luxuriā cu₃ pluribus vel c̄ȳ meretrice exercendo ⁊ conuersando. Tercia est adulteriū quo coniugalis continētia violat᷑. Quarta est stuprū quo virginalis virginitas seu integritas corrūpitur. Quinta sacrilegiū quo cōtinentia deo sacrata leditur: vt in clericis sacris ordinibus ꝯstitutis religiosis ⁊ aliȷ̄s q̄ votū ꝯtinentie emiserūt. Sexta incestus quo vinculū ꝯsanguinitatis affinitatis vel compaternitatis rūpitur. Septima pc̄m̄ cōtra naturam quo naturalis ⁊ ꝯsuetus vsus coeundi qui ē masculi cum femina peruertitur. Octaua est deordinatus coitus coniugu₃. Coniugalis em̄ coitus est licitus quando fit causa ꝓlis aut causa reddendi debitu₃ vel causa fornicationis vitande ⁊ tunc non est peccatū. in vxoratis aliquando est talis coitus fragilitatis q̄n̄ fit causa delectationis tm̄: ⁊ est interdictū q₂ est mortale pc̄m̄. Aliquando est impetuosus cū inter coniuges excedit᷑ ordo honestatis vt cū fit in loco vel tempore sancto vel ad p̄gnā

tem ꝓximā partui accedit vel ad menstruatam ꝛ similia.

De peccato auaricie.

Ricesimosexto. Auaritia est immoderatus amor habēdi ꝛ quarumlibet rerum insatiabilis cupiditas.

Ricesimoseptimo. Ex auaricia oriuntur obduratō cordis q̄ alio modo dr̄ inhūanitas. Violētia q̄ alio modo dicit̄ rapina. Inquietudo mentis. h̄ est ardens desiderium lucrandi qđ non ꝑmittit quiescere. Periuriū qđ sepe per auariciā incidit in contractibus ꝛ alijs negocijs. Fallatia q̄ fit in emptionibus vēditioībus ꝛ alijs ꝯtractibus ꝑ verba deceptiua. Fraus que ē cōpleta deceptio in presentia decepti facta Proditio que est deceptio in absentia decepti facta.

Ricesimooctauo. Auaricia dicitur per apostolū ydolorū͛ seruitus: quia auarus exhibet creature ꝛ specialiter pecunie illud quod exhibere debet soli deo. scilicet / dilectionē / fidem ꝛ spem. Et ideo dicit̄ in Eccl'iastic̄. ꝙ auaro nihil est scelestius seu deterius ꝙ oīa fere vicia propter auariciā perpetrant̄ scilꝫ furta homicidia / simonia / periuria ꝛ similia.

Ricesimonono. Sacerdotes dū audiunt confessiones interrogent ꝛ inquirāt in pctis p̄dictis de vicijs oriētibus ꝛ eis dependentibus atq; circunstantijs prout ex p̄missis poterūt faciliter cognoscere. Faciāt autem interrogationes caute taliter ꝙ nō aperiant cōfitenti aliqđ pctm̄ qđ forsan cōfitentes al's nescirent cōmittere nisi sibi aperiret̄. Potest em̄ sacerdos dicere caute Ne cōmiseris pctm̄ luxurie aliter q̄ȝ naturalis ordo requirit. si dicat ꝙ nescit quid est ꝛ ꝙ nunq̄ȝ cōmisit nisi cum muliere / nō aperiat sacerdos amplius aliquid. si dicat ꝙ fecit cōtra naturaȝ tunc inq̄rat in sp̄ali de modo faciēdi ꝛ cum quo fiebat ꝛ similia

Uadragesimo. Sacerdos inter alia interroget diligenter de q̄nq; peccatis multū in natura humana vsitatis. s. de excōicatione: quia si excōicatus est ꝯfitens / sacerdos faciat ꝑut supius est dictū in. j. titu. de ꝯfessi. in. x. artic. Interroget de iracūdia seu rācore quē hoīes sibiinuicē frequenter gerunt / taliter ꝙ sunt nōnulli qui non volunt aliquatenus remittere rancorē: debet eis dici ꝙ generaliter remittāt ꝛ indulgeāt oībus personis

oēm rancorē de suo corde: alioqn deus nō dimitteret eis peccata sua vt in Pater nr̄. ibi Dimitte nobis debita nr̄a rc. Interroget si hēant aliqd de alieno: si dicant q sic/ iniūgat eis q reddāt illis ad quos spectat si sciāt r viuant: alioqn heredibus aut dari p deo ad respectū epi/ nō simplicis sacerdotis. Si pfitens velit accipe tēpus infra qd restituat bn̄ est: sz sacerdos nō cōpellat eum etiā pmittere restitutōem: sed solū sibi iniūgat restitutōez per modū supradictū. Interroget eū de sortilegijs que vocātur charees. q fiūt rebus sacris. herbis. breuiculis. verbis. ouis. baculis r alijs rebus. si pfitēs dicat nihil scire nō interroget amplius sacerdos. si dicat aliquid scire vel audiuisse/ inqrat inqztum poterit: r dicat pfitēti q nō ponat suā fidē seu credulitatē in talibus rebus. Interroget eū devotis si qua habet r quomodo ea seruat r similia. Interroget si toto corde r tota aīa diligit deum r sua pcepta q iuenies i seqnti declarata. Interroget si firmiter credit fidē catholicā r articlos fidei seqn. Dicat pfitēti q pfecte credat id qd sctā dei mr ecclia romana credit r credere predicat

Quadragesimoprimo. Examiata plene psciētia pfitentis tam sup pmissis q de qnq sensibus naturalibus exterioribus r iterioribus: de quibus fiet i sequētibus mētio/ dicat sacerdos q in bona pfessione r salutifera duo spāliter requirunt Unū est q sicut peccator habuit delectatōez r cōplacentiā in cōsentiendo peccato r faciendo opera peccati: ita qn̄ pfitet doleat fortiter in corde suo q per hmōi pctā offendit deū r eius gratiā perdidit: r debet esse iste dolor tantus q pctōr fleat oculis cordis et si possit oculis corpis. Scdm est q pctōr ad minus p illa hora qua pfitet habeat firmū ppositū se abstinendi a pctō de cetero/ r deponat oēm volūtatē peccādi cū adiutorio dei. Et si pctōr habeat ista duo bn̄ absoluat. Si vo diceret q nō displicēt pctā pterita/ vel q nō intēdit vel nō posset a pctō abstinere/ nō absoluatur: sz det sibi psiliū vt oret deū. det elemosinas. frequētet sermones. r faciat alia bona opa vt deus puertat cor eius ad verā contritionem que consistit in duobus predictis.

Quadragesimo. ij. Si occurrat i pfessiōe aliqs casus resuat si ē psōa iuuēis r spālit vir/ nō mltū distās a ciuitate/ puta vltra

viginti leucas remittat sacerdos eũ ad habẽdũ potestatẽ absol uendi. Si vero esset mulier vxorata ꝯtra quã possꝫ oriri suspicio marito / aut antiqua vel debilis seu infirma vel pauper que non hẽat vñ posset venire per viã: in istis casibus curatus suus veniat vl' mittat litterã ꝛ nũciũ ad ciuitatẽ obtẽturuꝫ grãm spãlem a nobis ꝓ illa vl' illis ꝑsonis absoluẽdis d̃ ꝑdictꝭ casibus reseruatꝭ

Quadragesimotercio. Quando tã per instructionem sacerdotis ꝙ̃ per discretionẽ ꝯfitẽtis / consciã ꝯfitentis fuerit bene discussa / taliter ꝙ ſm ꝙ supius fuit dictuꝫ videatur sacerdoti ꝙ debeat ꝛ possit eũ absoluere / faciat confitenti dicere Confiteor deo ꝛc. et postmodũ sacerdos manũ ĩponat / licet nõ sit de necessitate ꝛ dicat Misereat' tui ꝛc. Postremo dicat sacdos . absolutõeꝫ

Dominus noster ihesus xp̃us per merita sue sacratissime passionis te absoluat Et ego auctoritate ipsius auctoritate ecclesie ꝛ apostolorũ petri ꝛ pauli te inq̃ztũ possum absoluo ab omnibus peccatis tuis mihi dictis contritis confessis ꝛ oblitis. Et a vinculo minoris excõmunicationis si indigeas ꝛ restituo te in sanctis sacramẽtis ecclesie: ꝛ qđ de me facere nõ possũꝫ suppleat diuina maiestas In nomine p̃ris ꝛ filij ꝛ spũs sancti Amen.

Quadragesimoquarto. Absolutiõe facta iniũgat sacerdos penitentiã / dicendo Bona q̃ fecisti ꝛ facies Mala que patienter tollerasti ꝓ amore dei sint tibi ĩ penitentiam. Iniungo tibi ꝛc. vt in sequentibus apparebit.

Quadragesimoquinto. Caueant curati aut eorum vicarij ne imponant penitentias sollennes aut publicas.

Quadragesimosexto . Licet pro quolibet peccato mortali essꝫ regulariter septẽnis p̃nia ĩiũgẽda que deberet imponi magis vel minus aspera prout maioritas vel mĩoritas ꝛ circunstantie eorũ exposcunt. Sed hodie om̃s penitentie sacerdotꝭ arbitrio sunt taxãde / siue in q̃ztitate tẽporis aut rei vel modi / seu conditionis considerando grauitatem peccati ꝛ circunstantias temporis / loci / personarum / conditionis ꝛ status eorum.

Quadragesimooctauo. Sacerdotes debent semper iniungere penitentiã per ꝯtrariũ pctõ / puta supbo hũilẽ orõnẽ Auaro elemosinarũ largitionem. Accidioso peregrinationeꝫ ꝛ

ecclesiarum frequētationē. Guloso abstinētiā a cibis ꝛ potibus Luxurioso carnis maceratōem ꝛ qn̄q₃ loci mutatōem. Iracundo mansuetudinē: ꝛ q̄ in corde rep̄mat fortiter p̄mū motū ire. et sic de similibus.

Quadragesimooctauo. In tribus ꝛ alijs que reducunt̄ ad eos sunt penitentie satisfactorie imponēde. s. orōne. ieiunio. ꝛ elemosina. q: per orōnem q̄s ordinat̄ ad deū. per ieiuniu₃ quis ordinat̄ in seipso. ꝛ per elemosinā q̄s ordinat̄ ad p̄rimum Et etiā per ista tria de oībus bonis facimus satisfactōem. p̄mo p orationē satisfacimus de bonis aīe. per abstinentiā satisfacimus de bonis corporis. ꝛ per elemosinā satisfacimus de bonis extra nos existentibus.

Quadragesimonono. Ad illa tria opera. s. orōnem. ieiuniū et elemosinā reducunt̄ omīa opera satisfactoria: puta ad orationē pertinēt oīa misericordie opa spūalia/ missaꝝ celebrationes ꝛ alia diuina officia cū alijs orōnibus p̄uatis. Ad ieiunium pertinēt vigilie/ peregrinatōes/ discipline/ abstinentie/ carnis maceratio ꝛ q̄libet alia opa penalia corpis. Ad elemosina₃ pertinēt oīa mīe opa corpalia de quibus dicetur in sequen.

Quinquagesimo. Sacerdos iniūgat penitentias d̄ tribus p̄dictis opibus satisfactorijs. s. orōe. ieiunio. ꝛ elemosina vel de aliq̄bus eoꝝ p̄ut ꝯsiderata ꝯditione persone ꝛ grauitate peccati ꝛ alijs circunstantijs videbitur faciendas.

Quinquagesimop̄mo. Caueāt sacerdotes ne grauēt penitētes per difficiles vł honerosas penitentias/ sed eas īponāt quas putāt posse ꝛ velle penitētē portare/ ne deterius cōtingat peccare penitentiā nō adimplēdo/ etiā si nō deberēt iniūgere nisi vnū Aue maria. Debet em̄ sufficere sacerdoti si penitēte₃ liberatū videat ab offensa/ ꝛ penā mittat ad purgatoriū/ lic₃ eūdem penitentē liberatū a culpa ad paradisum nō transmittat.

Quinquagesimosecūdo. Caueāt oīno sacerdotes ne penitentes dimittāt desperatos p̄pter grauitate₃ penitentie recedere/ quantūcunq₃ grauia cōmiserint peccata.

Quinquagesimotercio. Caueāt etiā sacerdotes ne p pnīas quas iniūgūt faciāt p̄iudicia vł onus alicui alteri q̄₃ peni

tenti/puta non iniungant marito qd sit ī onus vxoris vl ecōtra
et sic de similibus:

Uinquagesimoquarto. Qm sacerdotes iniungent penitentias de faciēdo celebrari missas vel dicere aliquas orationes vel dando pecunias aut alias res ꝑ elemosina/nō inducant ipi sacerdotes q sibi dent pecunie vl alie res ꝑ pmissis faciendis/nisi penitentes suo ꝓprio motu absq ꝑsuasione sacerdotis vellent per sacerdotem fieri.

Uinquagesimoqnto. Caueāt sacerdotes ne faciāt ꝓmittere vouere seu alr iurare penitētē q adimplebit pnīam sed dū taxat iniūgat pnīam absq alia ꝓmissione.

Uinquagesimosexto. Post impositam pnīam sacerdos sicut potest inducat penitentē de adimplenda pnīa/ostēdendo sibi grauitatē pctōꝝ ⁊ q grām dei ⁊ multa bona amisit per pctā. ⁊ qualiter recuperabit oīa per pnīam.

Uinquagesimoseptio. Caueāt oīno sacerdotes ne verbo aut signo aut alr quouismodo ꝓdant aliquo mō pctōrē qm qui pctm̄ in penitentiali iudicio detectū reuelat seu p̄sūpserit reuelare/nō solū a sacerdotali officio deponendū/verūetiā in artū monasteriū detrudēdū esse iura canonica statuerūt ad agendum penitentiam perpetuam.

Uinquagesimooctauo. Cauere debent sūmopere sacerdotes ne de aliquo cuius ꝯfessionē audierūt: dicāt aliqs malas īiurias vel opprobria in p̄sentia eoꝝ aut absentia: qr per hoc posset presumi q ipse sacerdos reuelaret eius cōfessionem.

De sacramento eucaristie.

Rimo. Sacramentū sancte eucaristie est excellētissimū sacrm: ꝑ eo q nō solū in eo grā ꝯfert ⁊ sanctificat seu sanctitatem causat sicut alia sacra: sz etiā qr ꝯtinet in se actorē totius grē ⁊ sanctificationis dnm nrm ihm xpm.

Ecūdo. Soli sacerdotes rite ordinati qtumcūq mali vel pctōres sint/istd sacrm ꝯficiūt: vñ qtūcūq sctūs hō q nō esset sacerdos non posset istud dignissimū sacrm conficere.

Ercio. Excellentia huius sacri reqrit dignū misteriū: ⁊ iō volens recipe vel ꝯficere tantū sacramentū debet se ꝓpa

rare p ꝯtritõem ꝛ verã ꝯfessionẽ pctõꝝ suoꝝ ac purã deuotõeꝫ

Uarto. Sacerdotes volentes celebrare missam nõ presumant celebrare nisi de commissis peccatis sint contriti ꝛ confessi: ꝛ matutinas atqꝫ primam prius pro ipso die dixerint. ꝛ sint ieiuni. Singulis autem presbiteris concedimus facultatem eligendi confessorem ydoneum.

Uinto. Sacerdotes volẽtes celebrare missam/nõ habeãt intentiõem celebrãdi pro lucro pecuniario ꝑncipaliter vł cõmodo tꝑaliũ rerũ nec de hoc faciant ꝯnentionẽ. Sed sit eorũ principalis intẽtio celebrare pro solo amore ꝛ honore dei ꝛ aĩarũ salute. Et si postmodũ vẽiat sibi aliqđ lucꝝ accipiãt ĩ noĩe dñi

Exto. Si aliquis dicat sacerdoti. Celebretis vnã missam et ꝓmitto vobis dare tantam pecuniam: si sacerdos velit dicere missam predictam respondeat Ego pro amore dei et honore ꝛ salute animarũ libenter celebrabo/non tamen intendo pro pecunia celebrare. Et postea si aliquid dabitis mihi recipiam in elemosinam pro intentione vestra.

Eptimo. Solennis misse celebratio instituta fuit fieri tribus horis. s. hora tercia in diebus festiuis hora sexta diebus ꝓfestis. ꝛ hora nona diebus ieiuniorũ qꝛ in missa recolitur mors christi qui hora tercia crucifixus est linguis iudeoꝝ. Hora sexta crucifixus est manibus militum. Et hora nona expirauit.

Ctauo. De celebratione misse solennis de qua in articulo proxime scripto mentio habetur/quelibet ecclesiam suaꝫ conseruet consuetudinem.

Ono. Primate misse pñt celebrari a prima hora aurora vsqꝫ ad horas. iij. vj. ꝛ. ix. ſꝫ supradictam distinctionem đ festiuis diebus profestiuis ꝛ ieiuniorum.

Ecimo. Misse sũt ĩ die celebrãde ꝓut sup̃ dictũ ẽ nõ đ nocte ñ nocte p̃cedeñ. natiuitatꝭ dñi đi. Et ẽt ĩ aliq̃ nocte possꝫ sine pctõ celebrari si magꝭ vrgẽt necessitas. In vigilia pasche ĩ ꝑmitiua ecclesia celebratur missa de nocte ꝛ adhuc hodie in aliquibus ecclesijs celebratur in occasu solis.

Ndecĩo. Unus sacẽdos nõ p̃sumat ĩ vno die bis sacrꝫ eucaristie ꝯficiẽdo celebrare: felix ẽi ẽ q̃ vnã digne celebrat. Et ñ in

sequentibus casibus. Excipitur enim dies natalis domini quo die quilibet sacerdos pot ter celebrare dum tamen sit ieiunus: et in premissis duabus missis non debet sumere vinum post sumptionem sanguinis: alioquin non esset ieiunus nec posset postea celebrare: nisi tamen post sumptionem vini dormiuissz. Item potest bis in die missam celebrare propter necessitatem infirmorum vel mortuorum vt si non habetur hostia consecrata pro comunicando infirmuz vel dz fieri sepultura alicuius defuncti. Item propter aliquam magnam personam: puta episcopum qui superuenit vel vult transire. Item etiam potest bis celebrare quando habz duas ecclesias. Et intelligendum est quod in casibus predictis in quibus permittitur bis celebrare in die est hoc verum quando non est alius sacerdos qui celebrare possit: et quod ille qui vult bis celebrare sit ieiunus: vt supra dictum est: et quamuis in dictis casibus permittatur bis in die celebrare: nunquam tamen debet quis ter missam dicere nisi dicta die natiuitatis domini.

Duodecimo. In ecclesijs misse sunt celebrande non in oratorijs siue capellis non dedicatis que sunt in domibus neque super altari portatili in villis domibus neque super campis nisi de licentia procederet superioris.

Decimotercio. Materia sacramenti est panis azimus id est sine fermento: factus de farina frumenti cum aqua naturali non artificiali / puta aqua roseata vel simili. Et vinum vitis non acetum vel aggrestum seu veriutum cum duabus vel tribus paruis guttis aque naturalis mixte cum vino.

Decimoquarto Sacerdotes aduertant quod ornamenta altaris et specialiter pallia et calix sint munda: et etiam vt materiam sacramenti accipiant: puta panem vinum et aquam mundam et puram non corruptam vel viciosam.

Decimoquinto. Quando sacerdos facit oblationem post offertorium ipse debet inspicere materiam sacramenti si sit bona et sufficiens / ne postmodum in consecratione inueniret defectum / quia etiam postquam ministrata fuerit posset ibi aliquod accidens euenisse.

Decimosexto. Aduertent sacerdotes vt integre et perfecte non sincopando vel transcurrendo proferant verba que dici aut proferri debent in missa / et maxime illa sacrosancta verba per que sacramentum huiusmodi conficitur / inspiciendo materiam sacramenti dicant et proferant

submissa voce bene distincte et perfecte/ nihil addendo vl' dimi
nuendo seu obmittẽdo/ ꝛ cũ intentione conficiẽdi:ꝛ ꝑ illa hora
qua ꝯficit sacr̃m/ sacerdos ad nihil aliud intellectũ seu intẽtõeꝫ
habeat seu diuertat.

Decimoseptimo. Si post ꝯsecratõem corꝑis nõ inueniret
vinũ ꝛ aquã in calice/ ipe debet ministrare vinũ ꝛ aquaꝫ
in calice ꝛ ꝯsecrare sanguinẽ:ꝛ de tali negligentia penitentiam
agere:ꝛ de tali scãdalo debet multũ dolere ꝛ postea ꝯfiteri ꝛ pe-
nitentiam agere ad respectum discreti sacerdotis.

Decimooctauo. Si post ꝯsecratõeꝫ corporis xp̃i appareret
in specie pueri vel carnis cruentate/ sicut aliqñ factũ fuis-
se dignoscitur/ sacerdos non presumat illud sumere vel consu-
mere/ sꝫ reponat in reliquiis vel sacrario. Et idẽ si post ꝯsecratiõ
nem sanguinis/ sanguis ipe appareret non sub accidentibus vi
ni sed sub specie cruoris.

Decimonono. Si in calice musca aut aranea vel aliud ceci
derit/ ꝛ añ ꝯsecratõem sanguinis in calice sacerdos illud
perceperit/ debet calix mũdari de p̄dictis ꝛ ablui ꝛ aliud vinuꝫ
cum aqua misceri ꝛ fieri ꝯsecratio. Si vero post ꝯsecratõem illa
que dicta sunt ceciderint/ debet illud aĩal vel qđ in calice cecidit
caute accipi ꝛ diligenter lauari ꝛ ablutio in sacrariũ mitti: aĩal
val alia res q̃ ceciderit debet cõburi ꝛ cineres in sacrario recõdi

Jcesimo. Si venenũ appareat esse mixtũ in calice post cõ
secratõem/ nõ sumat illud sacerdos sꝫ reseruet illud ĩ va-
sculo:ꝛ apponat in calice vinũ ꝛ aqua ꝛ iterum ꝯsecret sanguis

Jcesimoprimo. Si post ꝯsecratõem effundat sanguis in
toto vel in parte de calice/ doleat sacerdos multũ de tali
casu q̃ sua negligẽtia venit:ꝛ lambat cũ ore ꝛ lingua locũ super
quẽ cecidit q̃ntũ poterit vel extrahat de dicto loco illud qđ pote-
rit cũ ore: deinde si locus sup quẽ cecidit est tabula vel lapis/ ra-
datur locus de cutello ꝛ postea abluat:ꝛ totũ illud abrasuꝫ mit-
tatur in sacrariũ. Si vero locus sup quẽ cecidit sit palla vel lin-
theũ altaris/ postq̃ꝫ sacerdos suxerit lauet locus cũ aqua ꝛ illaꝫ
ablutõem mittat vt dictũ est:ꝛ abscindat de palla aut mapa illã
particulã sup quã cecidit sanguis ꝛ refuet vl' cõburat ꝛ hoc re-

ponat in sacrario. Est autem certa penitentia de iure imponenda sacerdoti cui talia contingunt.

Jcesimosecundo. Si aliquis eucaristiã euomerit / si sit laicus ꝛ ꝓpter ebrietatẽ vel voracitatẽ vomerit / quadraginta diebus peniteat. Si sint clerici monachi dyaconi vel pꝛ̄sbiteri septuaginta diebus peniteãt. Si causa infirmitatis aliquis vomat septẽ diebus peniteat. Et quotiens fit talis vomitus debet cremari ꝛ iuxta altare in sacrario cineres recondi.

Jcesimotercio. Sacerdotes seruẽt in ecclesijs hostias ꝯsecratas in locis ꝛ vasculis mũdissimis / ꝛ eas renouãt freq̃uẽter / ad tardius infra .xv. dies / sic ꝙ die dñico vel festiuo ꝯsecrent hostias ꝭm quãtitatẽ populi ꝛ illas reponãt ꝛ ꝯseruent: ꝛ alias iam conseruatas per quindecim dies sumant.

Jcesimoquarto. Q̃ñ ministrãt sacr̃m corpis xp̄i / interrogent recipiẽtes si sint confessi ꝛ absoluti: ꝛ moneãt eos ꝙ non recipiãt nisi ꝯfessi sint ꝛ absoluti. Et faciãt eis dicere Confiteor si sciãt vel Pater nr̄. Et dicãt sacerdotes sup recipientibus Misereatur ꝛc. ꝛ absolutionem generalem.

Jcesimoq̃nto. Si aliq̃s se offerat sacerdoti ad recipiẽduꝫ corpus xp̄i: ꝛ sacerdos sciat illũ esse excõicatũ ꝓpter aliq̃d forefactũ / vt qꝛ ille ꝑcussit p̄sente sacerdote aliquẽ clericũ vel p̄sbiterũ aut aliq̃d tale vel aliud enorme pct̃m ꝯmisisse: ꝛ sacerdos nescit ꝙ ille sit ꝯfessus ꝛ absolutus: in tali casu sacerdos loquat̃ secrete cũ p̄dicto volẽte recipe sacr̃m / ꝛ dicat sibi Amice tu scis ꝙ fecisti tale q̃d ꝓpter qd̄ tu es excõicatus Caueas quid tu vis facere. tu em̄ si accipis corpus xp̄i sumes in tuã damnationem. persuadeat sibi ꝙ desistat a ꝑceptione sacr̄i / ꝙ si ille non vult desistere / tũc sacerdos sibi ministret: qꝛ in publicis negocijs sacerdos nõ debꝫ illũ vittare: sꝫ in p̄uatis nõ debet secũ participare.

Jcesimosexto. Q̃d dictũ est in p̄cedẽti articulo d̄ illo quẽ sacerdos excõicatũ scit / hoc est intelligẽdũ de eo q̃ non est adhuc declaratus vel publicatus excõicatus. Nam si publicatus est non debet sibi ministrare nisi ostendat suam absolutõeꝫ

Jcesimoseptĩo. Panẽ bñdictũ quẽ sacerdotes in paschate vel al̃s ministrãt pueris vel alijs ꝑsonis / nõ debet mi

nistrare hostias integras sed fractas: et illis dicant quod ibi non est corpus christi sed solum panis benedictus.

Vicesimooctavo. Sacerdotes qui portant corpus domini ex ecclesiam ad infirmos portent honeste et in vase mundo cum luminari et campana precedente. Nosque de omnipotentis dei misericordia confisi omnibus et singulis utriusque sexus qui associabunt sacerdotem deferentem corpus domini .xl. dies de iniunctis sibi penitentiis misericorditer in domino relexamus.

Vicesimonono. Interdum oportet ferri corpus christi ad infirmos ad aliquem locum qui est valde longe ab ecclesia / et vie per quas sacerdos habet transire sunt lutose vel sunt ibi fossata aut fontes vel flumina transeunda: taliter quod aliquando oportet sacerdotem ascendere equum vel etiam interdum vigent validissimi venti et gelu aut nives seu pluvie que luminare extingunt intantum quod ibi imminet magnum periculum de casu sacerdotis. Unde in locis et temporibus predictis / sacerdotes dum volunt illuc corpus christi ferre faciant si possunt ut secum habeant alium vel alios sacerdotes aut personas ydoneas que iuxta eos ambulent parate ad iuvandum sibi / et etiam tunc sacerdos in vase deferat unam tantum hostiam consecratam quam ministrabit infirmo et redeundo poterit melius transire non deferendo corpus christi

Tricesimo. Multi sunt homines utriusque sexus non solum pueri / verumetiam antiqui qui nesciunt orationem dominicam .s. Pater noster Ave maria. Credo in deum. Et aliqui sunt ita male scientes quod est turpe et derisorium audire verba etiam male sonantia que ipsi proferunt credentes bene dicere suum pater noster etc. Unde precipimus sacerdotibus curatis et parrochialium ecclesiarum rectoribus maxime in villis ubi habitant homines rurales ut ipsi singulis diebus dominicis in missis parrochialibus post offertorium quando faciunt mandata ipsis audiente populo ad instructionem ipsorum dicant alta et intelligibili voce Pater noster / Ave maria / Credo in deum / Et taliter proferant verba seriose et tractui quod quilibet de populo possit faciliter audire intelligere et retinere. Nos etiam multum desiderantes talium personarum ignorantie subveniri / omnibus et singulis personis qui docebunt gratis et instruent aliam personam ignorantem dicere perfecte Pater noster / Ave maria / Credo in deum .xl. dies de sibi iniunctis penitentiis in domino misericorditer relaxamus.

De sacramento ordinis.

Rimo. Ordo est signaculum quoddã in quo spūalis potestas traditur ordinato ad officium diuinum.

Ecũdo. Septẽ sunt ordines .s. quattuor minores. ⁊ tres sacri. Minores sunt scilꝫ hostiarius. lectoriatus. exorcista. ⁊ accolit⁹. Sacri ordĩes sũt subdyaconat⁹. dyaconat⁹. ⁊ sacerdotiũ

Ercio. ꝓut ordo est sacramentũ ⁊ imp̄mit caracterẽ p̄ma tonsura nõ est ordo. Sꝫ ꝓut ordo largo modo sumit̃ ⁊ ꝑ tũc nõ ẽ sacr̃m sꝫ q̃dã dispositio ad dĩnũ officiũ: sic tõsura ẽ ordo

Uarto. Prout ordo sumit̃ ꝓ illo officio q̃d ordinat̃ ad sacramentũ eucaristie / sic ep̃atus nõ est ordo: cũ ep̃s q̃ꝫtum ad sacr̃m eucaristie nõ habeat aliquã potestatẽ sup̲iorẽ sacerdote. Sꝫ ꝓut ordo sumit̃ ꝓut est officiũ respectu quarũdã actionuꝫ sacraꝝ / tũc ep̃atus est ordo: cũ ep̃s respectu corporis mistici habeat potestatem superiorem sacerdote.

Uinto. Sex sabbatis in anno celebrant̃ ordines .s. quattuor sabbatis quattuor temporꝝ. Sabbato añ dñicam ĩ passione. ⁊ sabbato sancto in vigilia pasche.

Exto. Ep̃us põt in diebus dñicis ⁊ alijs p̄cipuis diebus festiuitatibus ꝯferre minores ordines aliq̃bus personis paucis tñ ne videatur generales ordines celebrare.

Eptimo. Diligenter debent examinari illi qui volũt ad primam tonsuram ⁊ ad minores ordines ꝓmoueri ⁊ debet ĩquiri de vita / de genere / de patria / de etate / de titulo ad quẽ ordinãtur / de loco in quo conuersantur / de scientia litterali / de fide / ⁊ alijs que continentur in regula apostolica.

Ctauo. Criminosi non debẽt se ingerere ad ordines recipiendos: neqꝫ debent ordinari si crimina fuerint manifesta.

Ono. Illegitime nati non debent se ingerere neqꝫ admitti debent sine dispensatione pape vel episcopi in casibus in quibus episcopus potest dispensare.

Ecimo. Episcopus alienuꝫ parrochianũ seu alterius dyocesis nõ dꝫ ordinare sine litteris ꝓprij ep̃i ipsius ordinandi. Ordinãdus aũt ordinari põt ab episcopo in cuius dyocesis natus est: aut habet beneficium ecclesiasticum vel habet ibi do

micilium licet non fuerit ibi natus.

Undecimo. A septimo ãno nõ ante vsq ad duodecim pō test quis recipere tonsuram ꝛ minores ordines preter acolitatum. quē post duodecimū annū potest recipere. Subdyaconatū vō pōt recipe in. xviij. ãno nō añ. Dyaconatuȝ in. xx. ãno nō añ. Et sufficit attigisse pdictos ãnos. Sacdotiuȝ ĩ. xxiiij. ãno completo non añ. Sed episcopatū nō nisi post cōpletū. xxx. ãnū

Duodecimo. Qui tonsuratur debet prius addidiscisse primã tabulã qua pueri instruunt Alphabetū / Patˀnoster / Aue maria / Credo in deuȝ ꝛc. ꝛ etiã. vij. psalmos penitentiales.

Decimotercio. Nullus admittatur ad minores ordines nisi prius addidiscerit donatum vel maiorem partem ꝛ nisi sciat corde tenus psalmos penitentiales.

Decimoquarto. Ad subdyaconatū nullus admittatur nisi addidiscerit ꝛ sciat ea que dicta sunt in minoribus ordinibus: ꝛ vltra hoc sciat cōpetēter legere in libris ecclesiasticis: sciat de cantu aliquid saltē ꝯcordare notas cantus: sciatq aliqualiter breues ꝛ longas in epistolis.

Decimoquinto. Cum aliquis ordinatur ad subdyaconatū habeat titulū pˀimonij vel bñficij: ꝛ instruatur ꝙ ex ordine sacro tenetur ad castitatē ꝛ ad dicendum horas canonicas.

Decimosexto. Ad dyaconatum nullus ordinetur nisi sciat que dicta sunt in alijs precedentibus ordinibus ꝛ vltra hoc sciat bene legere ꝛ aliqualiter intelligere seu construere latinū: sciat ꝙ cantum sufficienter ꝛ accentum in euangelijs.

Decimo septimo. Ad sacerdotium nullus ordinetur nisi sciat pfecte legere ꝛ cōpetēter cōstruere aut intelligere latinū in libris eccˡiasticis ꝛ bñ cãtare: ꝛ ꝙ sit cōfessus pniario nostro.

Decimooctauo. Circa ordinandos ꝛ ad ecclesiastica officia recipiendos in regula apostolica ponunt. xiij. capitula ꝛ ĩ canonibus. x. sic sunt. xxiij. que pncipalit sunt ꝯsideranda / ordinãdū em optet. irephēsibilē. vniˀ vxoris viꝝ. sobriū. nō violētū prudētē. pudicū. ornatū. hospitalē. doctorē. nō percussorē. nō litigiosuȝ. nō cupidū. domui sue dispositū. nō neophitū. nō sit solēniter penitens. nō curialis. nō ratiocinijs obligatus. nō seruus

non corpe viciatus. legitime natus. nō distulit baptisari. nō pegrinus vel ignotus. non minor etate. non femina.

De sacramento matrimonij.

Primo. Matrimoniū est viri ⁊ mulieris p ꝯsensum matrimonialē ꝯiunctio/indiuiduā vite ꝯsuetudinem retinens.

Secūdo. Matrimoniū est sacrm̄ eo respectu q̄ imptat remedia ꝯtra pctm̄ per sensibilia signa.

Tercio. In ꝯtrahēdo mr̄imonio reqrit̄ q̄ ꝯsensus aīorum amboꝝ exp̄mat̄ p verba in illis psonis qui possunt loqui vel per signa non valentibus loqui.

Quarto. Interdū ꝯsensus exp̄mit̄ p v̄ba de futuro ⁊ tūc dicunt̄ spōsalia seu matrimoniū ꝯtrahēdū. Interdū per verba de presenti: tunc dicitur matrimonium contractū.

Quinto. Verba quibus ꝯtrahunt̄ spōsalia d̄ futuro dicta fiduciatio sunt hec Promitto q̄ accipiā te in maritū vel promitto tibi q̄ ero vxor tua ⁊ similia.

Sexto. Verba quibus ꝯtrahit̄ mr̄imoniū p verba de p̄nti sunt hec Accipio te in vxorē vel volo te in vxorē ⁊ similia

Septimo. Infantes anq̄ꝫ cōpleuerint septimū annū non debēt recipi ad ꝯtrahendū spōsalia siue fidutiationem: et hoc siue vterqꝫ est minor septēnio siue alter ipsoꝝ.

Octauo. Sponsalia per verba de futuro dicta fiduciatio fiunt altero de tribus modis. s. p simplicē ꝓmissionē vt ꝓmitto q̄ accipiā te in maritū ⁊ similia. Scd̄o p iuramēti fidei interpositōem vt iuro vel p fidē meā ꝓmitto q̄ accipiā te in maritum. Tercio p subarrationem. vt cū dat̄ pecunia vel anulus vel alia res p legalitatem matrimonij contrahendi.

Nono. Masculi an̄ cōpletū quartūdecimū annū Femine ante cōpletū duodecimū annū nō admittant̄ ad ꝯtrahēdū mr̄imoniū p verba de p̄nti neqꝫ ad eius solēnisatōeꝫ: ⁊ hoc nisi essent ꝓximi pubertatis. Et q̄ admittantur spectat ad ep̄m nō ad aliū quēcunqꝫ inferiorem.

Decimo. Spōsalia ⁊ mr̄imonia ſm morē patrie debēt tali ordine ꝯtrahi. Pr̄io fiūt spōsalia seu fiduciatio inter illos qui volūt se matrimonialiter ꝯiūgere. Et pōt ista fiduciatio fie-

ri per ipsos volentes ꝯtrahere vel ꝑ qualibet aliā personā: sed melius est fieri ꝑ sacerdotem. Postmodū debet fieri terna ꝓclamatio bannoꝝ in eccl'ia publice die dñico vl' festiuo dū missa celebrat' ⁊ populus est pñs. Et debet fieri ista ꝓclamatio bannoꝝ per interualla dieꝝ: ad minus inter qualibet ꝓclamationem sit vna dies intermedia. Postea factis ꝓclamatōibus si nullū īteruениat impedimentū vel oppositio solēnisare possunt mrīmonium qñ volūt/ tempore tñ non interdicto.

Undecimo. Sacerdos curatus vel vicarius inq̄rat diligēter de impedimento matrimonij / ⁊ si sciat aliqđ impedimentū esse vel aliquis sibi reuelet aut opponat se matrimonio ꝯtrahendo / nō debet ꝓcedere vlterius ad bāna vel aliud facere de ꝯhēdo mrīmonio: sꝫ oꝫ partes ⁊ cām remittere ad sedē epalē

Duodecimo. Cū ad nos vel nostrā epalem sedem pertineant insolidū cause matrimoniales / ꝓhibemus sub excōmunicatōis pena quā ferimus in his scriptis / q̄ aliq̄s cuiuscūq̄ gradus ꝯditionis vel dignitatis existat / nō p̄sumat cognoscere aut iudicare de causis matrimonialibus / neqꝫ partes matrimoniū ꝯtrahere volentes ꝯcordēt vel transigant inter se super istis causis absqꝫ iudicio eccl'ie. De mrīmonio clandestino

Decimotercio. Matrimonia clandestina sunt prohibita ⁊ ea ꝓhibemus sub excōicatōis pena quā in his scriptis ferimus tam in ꝯtrahētes q̄ꝫ in eos qui p̄sumpserint scienter interesse ⁊ in dantes auxilium consilium vel fauorem.

Decioquarto. Mrīmoniū dr̄ clādestinū multꝭ mōis. Pmo cū nō habēt' testes seu exhibent' q̄ sint pñtes cū fit mrīmonium Scdo cū mrīmoniū fit ꝑ v̄ba de pñti nō cū solēnitate debita: vt cū nō dat' honor ⁊ bñdictio ī facie eccl'ie. Tercio cū fit mrīmoniū ꝑ v̄ba de pñti / bānis nō p̄missis seu denūciatōe bānoꝝ nō fctā Quarto cū q̄s ꝯhit mrīmoniū etiā bānis ꝓclamatꝭ sine lnīa epi q̄ semel ⁊ antea erat ligat' cū alia ꝑ v̄ba de futuro vl' pñti. Quinto cū q̄s obtīet remissionē bānoꝝ ⁊ ꝯhit mrīmoniū ⁊ postmodū reperitur impedimentum canonicum. Sexto cum quis de licētia epi vel alterius ꝯtrahit in alio loco q̄ꝫ in suo parrochiatu et postmodum reperitur impedimentū canonicum. Clam enim

dicitur quid fieri q̄ꝺ celať ſi cõtrouerſiã timuit an timere debuit

Ecimoq̄nto. ꝓhibemus ne vicarius aut officialis noſter cõcedãt remiſſionẽ triũ bãnoꝝ: hoc eñ nobis reſeruamꝰ q̄ꝺ niſi cũ iuſta cauſa ꝓcedere incedimus.

De impedimentis matrimonij.

Ecimoſexto. Multa ſunt impedimenta ſpõſalioꝝ ⁊ matrimonioꝝ. Primo quoddã eſt impedimentum etatis de quo dictũ eſt ſuꝑ in. vij. ⁊. ix. articulis huius tituli: ⁊ iſtud impedimentũ non eſt perpetuũ: q2 aduenĩete debita etate de qua ſuperius dictum eſt/ ꝯtrahi poſſunt ſponſalia ⁊ matrimonia.

Ecimoſeptimo. Eſt aliud impedimentũ q̄ꝺ dicit̃ erroꝛ ꝑſone: vt cũ mulier intẽdit ꝯſentire in illã perſonã vocataꝫ Iohannes: ⁊ errando ꝯtrahit in perſonam dictam petrus.

Ecimooctauo. Erroꝛ ꝯditionis ꝑſone: vt cũ mulier libera intẽdit ꝯſentire ꝑ matrimoniũ in libeꝝ hoĩem: ⁊ ꝑ erroꝛẽ conditiõis ꝑſone ꝯtrahit cũ ſeruo quẽ ignoꝛat ſeruũ eſſe: ⁊ ecõuerſo de libero hoĩe ꝯtrahente ignoꝛanter cum ancilla.

Ecimonono. Uotũ de ꝯtinentia emiſſum añ mr̃imoniuꝫ ſi eſt ſolẽne q̄ꝺ fit ꝑ ſuſceptionẽ ſacri oꝛdinis aut ꝑ ꝓfeſſionem exꝓſſam vel tacite factã alicui de religionibus appꝛobatis

Iceſimo. Cognatio carnalis dicta Cõſanguinitas impedit mr̃imoniũ: q̄ ꝯſanguinitas habet tres lineas. i. triplici oꝛdine ꝓcedit. Prima linea eſt ꝑſonaꝝ attingentiũ aſcẽdẽtiũ vt pater mater. auus aua. ⁊ cetere ꝑſone aſcendẽdo. Secunda linea eſt deſcendentiũ: vt filius filia. nepos neptis. ⁊ alie ꝑſone deſcendendo. Tercia linea eſt collateralis: vt frater ſoꝛoꝛ. fratrum vel ſoꝛoꝝ filij vel filie ⁊c. Que ſunt in ꝓ̄ma vel ſecũda lineis aſcẽdentiũ vel deſcendentiũ vſq3 ad infinitũ nõ poſſunt inter ſe per mr̃imoniũ ꝯiungi. Sed inter ꝑſonas collaterales ſeu collateralis linee ꝓhibet̃ mr̃imoniũ vſq3 ad quartũ gradũ tm̃ incluſiue cõputando ſc̄m canonicã cõputationẽ. ſ. q2 frater ⁊ ſoꝛoꝛ ſeu duo fratres ⁊ due ſoꝛoꝛes ſunt in ꝓ̄mo gradu. ac filij fratris ⁊ filij ſoꝛoꝛis vel triũ fratrũ aut triũ ſoꝛoꝝ aut duoꝝ ſunt in ſecundo gradu: ⁊ ſic vlterius ꝓcedẽdo. Et ſi aliq̄ ꝑſone attineãt ſibi in linea collaterali in ſc̄ꝺo vł tercio gradu ex vna ꝑte: ⁊ ex alia ꝑte ĩ q̄nto

gradu bene possunt inter se mrimoniū ꝯtrahere: ita ꝙ ꝗ̃tūcūqꝫ inuenit̃ ꝗnt' ḡdus ī collaterali linea pn̄t licite ꝯhere mrimoniū

Vicesimoprimo. Cognatio spūalis impedit mrimoniū ⁊ dirimit iam ꝯtractum: q̃ cognatio spūalis ꝓuenit ex hoc ꝙ aliquis ꝯfert sacramentū baptismi vel ꝯfirmatiōis vel suscipit aut tenet illū vel illā cui ꝯferūtur hec duo p̄dicta sacramēta. In baptismo ⁊ ꝯfirmatione nouē ꝓpinq̄tates oriunt̃: in q̄bus nouē ꝓpinq̄tatibus mrimoniū ꝓhibet̃. Prima est inter p̄sbiterum baptisantē ⁊ baptisatū. Secūda inter sacerdotē vel alium baptisantē ⁊ patrē baptisati. Tercia inter baptisantē ⁊ matrem baptisati. Quarta inter filios sacerdotis vel baptisantis ⁊ baptisatū. Quinta inter baptisatū ⁊ vxorē suscipiētis / si an̄ susceptionem fuerit carnaliter cognita a suscipiente marito suo vl' alio Sexta inter baptisatū ⁊ suscipientē. Septima inter baptisatuꝫ et filios suscipientis / etiā si essent illegitime nati: sꝫ nō sic si tm̄ essent adoptiui. Octaua inter suscipientē ⁊ patrē suscepti. Nona inter suscipientē ⁊ matrē suscepti: ⁊ idē in ꝯfirmatiōe seu crismatione quā facit eps qđ dictū est đ baptismo. Sed in cathecismo ꝯtrahit̃ cognatio spūalis q̃ impedit mrimoniū ꝯtrahendū: sed non dirimit iam ꝯtractum.

Vicesimosecūdo. Cognatio legalis est impedimentū matrimonij: q̃ cognatio ꝓuenit p adoptōem seu p arrogationem: cuius sunt tres species. Una est ascendentiū q̃ ascēdit int̃ patrē adoptantē ⁊ filiū seu filiā nepotē neptēve ⁊ hmōi: ⁊ hec indistincte impedit matrimoniū. Qm̄ cōpater adoptator nō potest ꝯtrahere cū filia adoptata vl' nepte. Secūda est collateraliū scꝫ inter filiū naturalē ⁊ filiā adoptatiuā: ⁊ hoc impedit mrimonium q̄diu sunt in eadē potestate pr̄is / ea vero soluta morte patris: vel emācipatiōe filij naturalis vel adoptiui non impedit. Tercia est species quasi legalis affinitas inter patrē adoptantē et vxorē filij adoptiui: similiter int̃ filiuꝫ adoptiuū ⁊ vxorē pr̄is adoptantis: ⁊ etiam tercia species impedit matrimonium.

Vicesimotercio. Crimen est impedimentuꝫ matrimonij: vt si mulier fuerit machinata in mortē alicuius viri / et ex hac machinatiōe secuta ē mors illius / aīo habēdi virū illius in

suum. Et silr si aliqs vir fuerit machinatus ꝛ cū effectu occidit vel occidi fecerit maritū alicuius vxoris vt eā in vxorē habeat tales nō possunt inter se mr̄imoniū ꝯtrahere: ꝛ si ꝯtraxerint separant̄. Itē si duo inter se adulterātes sibiinuicē prestāt fidem q̄ dū erūt a suis mr̄imonijs absoluti/ int̄ se mr̄imoniū ꝯtrahet̄ inter eos mr̄imoniū impedit̄. Itē mr̄imoniū iaȝ int̄ aliquos cō tractū separat̄ quo ad thorū ꝛ mutuā cohabitationē/ ꝓpter nimiam seuiciam viri in vxorem.

Icesimoquarto. Disparitas cultus impedit mr̄imoniuȝ.

Nam xp̄iana nō pōt ꝯtrahere mr̄imoniū cum iudeo vel pagano. licet xp̄iana possit cū iudeo vel pagano ꝯtrahere sponsalia per verba de futuro sub conditione q̄ iudeus vl̄ paganus cōuertatur ad fidem catholicam.

Icesimoq̄nto. Violētia siue metus impedit mr̄imoniuȝ.

Quedā est violētia dicta coactio absoluta q̄ fit p̄ viȝ ꝛ ista non habet ꝯsensum animi: ꝛ talis impedit mr̄imoniū. Quedaȝ est violentia q̄ fit p̄ coactōem ꝯditionalē q̄ fit p̄ metū: vt quādo quis ꝯsentit timore alicuius mali/ puta ne verberet̄ aut ledat̄ in persona vel bonis: ꝛ tūc q̄nq̄ȝ infert̄ metus q̄ cadit in cōstanteȝ virū: ꝛ talis impedit mr̄imoniū. Quedā aūt est metus insufficiens q̄ nō cadit in ꝯstantē viꝝ: ꝛ iste nō excludit matrimonium.

Icesimosexto. Sacerdotes q̄ aliquos iuuenes recipiūt ad spōsalia seu mr̄imoniū/ videāt q̄ ipi vel alter eoꝝ nō perfecte consentiat s; flendo aut alio doloris signo aut dissensu ostendit se nō velle ꝯsentire/ ꝛ forsan parētes eoꝝ vel amici sūt p̄sentes qui eos minant̄ vel terrēt/ tales nō faciāt aliquid ꝓmittere vl̄ spōsalia seu mr̄imoniū: s; ad supiorē ptes ꝛ cām remittāt

Icesimoseptimo. Ordo ꝛ religio impediūt mr̄imonium q̄uis em̄ clerici q̄ sunt in minoribus ordinibus ꝯstituti si nō sint religiosi/ possunt legitime mr̄imoniū ꝯtrahere. Tamē clerici in sacris ordinibus ꝯstituti nō possunt mr̄imoniū cōtrahere/ ꝛ si ꝯtraxerint dirimit̄. Cōiugatus aūt si ordinet̄ ꝯsentiente vxore/ suscipit ordinē ꝛ executōem: ꝛ si vxor cēset̄ ꝓfiteri cōtinentiā si sit sacer ordo. Si aūt ordinet̄ nō ꝯsentiente vxore/ suscipit caracterem ordinis non executionem.

Vicesimooctauo. Ligamē quo quis alteri est iam per matrimonium ligatus vel per sponsalia / impedit matrimonium. Siquidem ligatus vxore viuente non potest aliam ducere / al's adulterium cōmittit. Et hoc etiam in antiqua lege erat quo quis nisi per reuelationem dei aut instinctu spiritussancti sicut in patriarchis / non poterat duas vxores eodem tempore habere. potest tamen alter coniugum ante carnalem copulam ad religionem transire: et alter coniugum remanere liber. Potest quoqꝫ vir propter fornicationem per iudicium ecclesie dimittere vxorem. s. quo ad cohabitationem et debitum coniugale: sed aliam ducere non potest ea viuente. post mortem vero alterius coniugis / alter nubere potest etiaꝫ infra tempus luctus sine pena infamie. Ligatus autem per sponsalia tm̄ / si contrahat matrimonium per verba de presenti cum illo peccat quod est matrimonium clandestinum: vt supra dictum est: sed tamen tenet matrimonium.

Vicesimonono. Publice honestatis iusticia ē impedimētum matrimonij. s. quando aliqui inter se sponsalia ꝯtraxerunt / nullus de consanguinitate sponsi vsqꝫ ad quartum gradum potest habere illam in vxorem: neqꝫ aliqua de consanguinitate sponse potest habere illum in sponsum vsqꝫ ad quartuꝫ gradum. etiam si illa sponsalia prima fuissent nulla ratione cōsanguinitatis vel affinitatis vel quacunqꝫ alia ratione / preterqꝫ ratione defectus consensus: vt quia alter sponsorū erat infans

Tricesimo. Affinitas est impedimentū matrimonij Et est affinitas proximitas personarum proueniens ex carnali copula omni carens parentela. vt puta / omnes consanguinei vxoris carnaliter a me cognite vel cuiuslibet alterius mulieris etiam per fornicarium coitum a me cognite sunt mei affines / et in tali gradu in quo sunt consanguinei vxoris vel alterius mulieris. Et omnes consanguinei mei sunt affines vxoris mee et illius mulieris per me carnaliter cognite in eodem gradu in quo sunt ꝯsanguinei mei. Et affinitas īpedit mr̄imoniū vsqꝫ ad tales gradus sicut cognatio carnalis seu ꝯsanguītas de q̄ dctm̄ ē sup̄

in.xx.artic.huius tituli.Cõsanguinei aũt mei nullo modo sunt affines ꝯsanguineis vxoris mee:neqꝫ inter eos ꝓhibetur mrĩmoniũ

Tricesimo pͥmo. Impotẽtia coeũdi est impedimentũ mrĩ niȷ.Et est viciũ corporis vel aĩe aut vtriusqꝫ/quo q̄s ĩpeditur alteri carnaliter cõmisceri.Sunt aũt due species pͥncipales.Una dicit impotentia naturalis vt in pueris vel maiorib' frigiditatis cõplexiõis.aut artatio vulue mulieris.Alia ẽ nõ naturalis sed accidẽtalis:vt castratio vel maleficiũ. Impotentia naturalis vel coartatio mulieris/si est perpetua/ita ꝙ non possit ei subueniri per artem medicine/impedit mrĩmoniũ ꝯtrahẽdum ꝛ dirimit iam ꝯtractũ. Et idẽ dicendũ est de impotẽtia accidentali perpetua:puta castratõe vel maleficio ꝑpetuo repto.

Tricesimo secũdo. Interdictũ ecclesie ponit impedimẽtuꝫ matrimoniȷ.Est autẽ vnũ feriaꝝ generale interdictũ ecclesie q͛d tribus tẽporibus anni ꝓhibent͛ nuptie celebrari.s.a pͥma dominica aduentus dñi vsqꝫ ad actauaꝫ epyphanie.ita ꝙ illa dies octaua post epyphaniã nõ includit͛ in ꝓhibitiõe:sꝫ possũt illo die celebrari nuptie.Et a dñica in septuagesima vsqꝫ ad octauaꝫ pasche.Et a secũda feria añ ascensionẽ dñi vsqꝫ ad octauam diem post penthecostẽ exclusiue:ita ꝙ illa dies octaua non includit͛ in ꝓhibitiõe.In diebus p̄dictis nõ ꝓhibent͛ spõsalia ꝯtrahi/dum tñ aliud nõ obsistat impedimentũ.Aliud est interdictũ ecclesie spũale/qñ iudex ꝓpter aliquã causam ꝓhibet ad tempus ꝯtrahi matrimoniũ inter aliquos/puta qꝛ pẽdet lis vl' alia causa.Si tñ ꝯtrahãt nõ ꝓpter hoc dirimit͛ mrĩmoniũ:sꝫ ad tempus sunt separandi ꝛ puniendi. Uersus.Non vult aduentus septuagesima rogatus Ut quis nubet͛:sed ꝯiugiũ reseratur In octaua pasche penthe quoqꝫ stelle.

Gradus ꝯsanguĩtatis sic ponunt͛.Fratres aut sorores sũt in pͥmo gradu.Filiȷ duoꝝ fratrũ aut sororuꝫ dicti cognati germani sunt in scd͛o gradu.Filiȷ cognatoꝝ germanoꝝ dicti secundi cognati sunt in tercio gradu.Hoꝝ filiȷ dicti terciȷ cognati germani sunt in quarto gradu:inter istos nõ est legitimũ matrimoniũ nisi cũ eis sit per sedẽ apostolicã dispensatũ.Et notandũ est ꝙ in quotu gradu ꝯsanguinitatis aliq̄s alicui attinet/in tali

gradu affinitatis attinet ei vxor carnaliter cognita: et sic de qualibet alia muliere carnaliter ab illo cognita. Etiã inter cõpatrez aut cõmatrẽ aut inter paternũ et filiolã eius et inter filiolaz vel filiolũ et inter filium naturalẽ ipsius paterni et ecõuerso et illam quam ipsemet baptisauit vt sup̃ dispensandum est per papam

De benedictione nuptiali.

Tricesimotercio. Mulier ad secundas nuptias transiens non debet a p̃sbitero benedici. Circa benedictionẽ nuptiarum sunt attendendi quattuor casus. Primus est qñ ambo cõtrahẽtes nunq̃ fuerũt antea p benedictionẽ nuptialẽ benedicti qr aliq̃s eoꝝ nunq̃ cõtraxit alias nuptias: et in tali casu sine dubio debet impẽdi nuptialis bñdictio. Secũdus est qñ vterq̃ cõtrahentiũ iam alias ꝯtraxit nuptias et fuit bñdictione nuptiali benedictus: et in tali casu nullatenus debet bñdictio dari vl' fieri. Tercius qñ vidua ꝯtraxit cũ viro qui nunq̃ vxorem habuit: et istis etiã benedictio nõ debet fieri. Quartus est cũ mulier innupta ꝯtraxit cũ viro q̃ iam vxorẽ habuit: in isto casu si ꝯsuetudo sit in loco q̃ bñdictio ꝯsueuerit dari tũc possũt bñdici/ al's nõ In scdaꝝ nuptiaꝝ appellatiõe oms vlteriores continentur.

De sacramento extreme vnctionis

Primo. Extrema vnctio in ordine sacroꝝ eccl'iasticoꝝ ponitur septimũ sacramentũ: qd q̃uis nõ imp̃mat caracterem/ tñ pertingit ad effectũ sacramenti. Est em̃ quedam curatio morbi principalis in eius effectũ et sanatio sp̃ialis que datur cõtra quandã debilitatem que remanet in nobis ex peccato/ cõtra quam debilitatez homo roborat' per hoc sacramentũ: et quia robur hoc gratiaz operat' que secũ nullũ patitur peccatũ: ideo si inuenit aliquod pctm̃ veniale vel mortale/ quo ad culpam tollit illud/ si non sit impedimentũ ex parte recipientis. Secundus effectus huius sacramenti est sanitas corporalis quã inducit tantum quantũ expedit ad finẽ p̃ncipalem. s. spiritualẽ sanationez et tunc semper istud sacramentũ inducit sanitatẽ ad finem spiritualis sanationis/ nisi sit impedimentũ ex parte recipientis.

Secundo. Extrema vnctio iterari potest sine aliqua sacramenti iniuria ex eo q̃ supradicti duo effectus eius nõ sũt

perpetui puta sanitas mentis ꝛ corporis que quotidie et frequēter admittuntur ꝛ recuperantur

Tercio. Potest quilibet diuersis temporibus ꝛ in diuersis egritudinibus positus pluries hoc sacramentum recipere/ dum tamen videatur infirmitas deducere ad mortem ꝛ infirmus petat sibi hoc sacramentum conferri.

Quarto. Etiam si eadē infirmitas esset diuturna sicut ydropisis palisis vł alia quīsīfirmitas q̄ lōgo tp̄e duraret possꝫ quis in principio dicte īfirmitatꝭ vel in medio aut in fine recipere hoc sacramentum quotiens vellet ꝛ peteret infirmus ꝛ infirmitas videretur proxime eum adducere ad mortem.

Quinto. Quia etiam hoc sacramentum tunc datur cuꝫ infirmitas mortalis videtur/ propterea frequenter infirmi aliqui mortem dubitantes illud recusant recipere vel differunt q̄ꝫtum possunt ꝛ intantum ꝙ morte preuenti recedunt absqꝫ sacramenti receptione: idcirco debent per omnes honestas vias induci ad recipiendum ꝛ debet eis dici ꝙ si recusant vel differāt recipere ex eo ꝙ contempnunt sacramentuꝫ peccant mortaliter ꝛ grauiter. Et licet dicant ꝙ non faciunt ex contemptu/ debet tamen dubitari ne malignus spiritus eos extrahens in extremis decipiat Dicendum etiam est eis ꝙ non debent dubitare ꝙ per receptionem huius sacramenti veniat mors ymo potius veniet sibi vtraqꝫ sanitas mentis et corporis si deuote ꝛ digne recipiāt

Sexto. Extrema vnctio potest dari furiosis freneticis amentibus dum tamen habeant mentem sanam ꝛ petierīt Si tamen essent taliter frenetici vel furiosi aut alia infirmitate taliter detenti ꝙ possent facere irreuerentiam sacramento forte per aliquam immunditiā aut verborum blasphemiam non debet eis dari.

De casibus reseruatis

Primo. q̄ꝫplurimum sunt casus reseruati propter excōmunicationem. Nam nullum excommunicatum a maiori excommunicatione curati aut alij sacerdotes possunt absoluere: sed remittere debent ad superiorem vel ad eum qui excommunicauit Et ad bene declarandum istum articulum seu titu

lum ꝛ suam materiam ponamus hic quantum fieri potest casus quibus quis excommunicatur.

Secundo. Homines vtriusqꝫ sexus quotidie excõicantur per iudices ecclesiasticos talẽ ptãtẽ habẽtes tam pro cõtumacia quam recognita vel adiudicata ꝛ isti casus non possent numerari. Et quamuis pro predictis excommnicationibus nullus sit denũciandus vel publicandus excommunicatus nisi ostendantur litere sufficientes Tamen quantum ad forum conscientie seu in confessione penitentiali si aliquis se dicat excommunicatum credendum est ei sicut de alijs peccatis confessor credit confitenti de peccatis que dicit se commisisse.

Tercio. Hic prius ponuntur casus de iure expssi q̃ sũt sentẽtie excõicatiõis late ipo iure qui deũ ꝛ fidẽ catholicã ꝯcernũt. Scdo q̃ casus tãgũt eius vicariũ .s. papã ꝛ romanã ecclesiã Tercio de his qui tãgũt alias ecclias ꝛ eccliasticam libertatem Quarto de hijs casibus q̃ gñalit ꝯcernunt criminũ correctionẽ.

Quarto. Per iura canonica pluribus casibus quis incurrit sententiã excõicationis eoipso quia facit ꝯtra iuris prohibitionẽ vel non adimplet preceptum iuris: et eomodo per statuta prouincialia ꝛ synodalia in aliquibus casibus incurrit sententiam excommunicationis qui casus hic sub breuitate qua fieri potuit exprimuntur.

Casus quibus quis incurrit sententiam excommunicationis ipo facto.

Eretici qui aliter tenent de articulis fidei ꝛ sacramentis ecclesie quam ecclesia romana tenet Et generaliter omẽs quos ipa romana ecclesia vel singuli episcopi per suas dyoceses inducunt hereticos sunt ipo iure excõicati.

Omnes credentes ipsis hereticis sunt ipo iure excõicati.

Quicunqꝫ receptat hereticũ est ipso iure excõicatus.

Quicunqꝫ deffendit hereticum est ipso iure excõmunicatus

Omnes fautores hereticorum sunt ipso iure excõmunicati.

Quicunqꝫ scienter tradit ecclesiastice sepulture credentes fautores seu receptatores ac deffensores ipso iure sunt excommunicati ꝛ locus perpetuo caret sepultura.

Quicunqȝ dominus temporalis rector ꝓuīcie terre aut ciuitatis vel alterius loci ⁊ eorum baillivi seu officiariȷ qui dū fuerint reqͥsiti nō obedierīt dyocesianis vel inqͥsitoribus ī investigatione captōe ⁊ custodia hēticoꝝ fautoꝝ suoꝝ/sūt ipo iure excōicati

Domini tēpales aut rectores ⁊ aliȷ in presenti articulo nominati: si per dyocesanū vel inquisitorē fuerint requisiti vt hereticos vel fautores eorum ducant ad potestatem seu carcerem dyocesani vel inquisitoris infra districtum dominorum temporaliuȝ vel alioꝝ supranoīatoꝝ ⁊ nō pareāt/ipo iure sunt excōicati

Domini temporales aut rectores seu eoꝝ officiales qui nō recipiunt ⁊ indilate non permittūt hereticos condamnari per dyocesanum vel inquisitorem aut per ecclesiam derelictos vel traditos sunt ipso iure excommunicati.

Domini temporales aut iudices seculares seu eoꝝ officiales qui de crimīe heresis cognoscere aut iudicare p̄sumūt/ipo iure sunt excommunicati.

Quicunqȝ captū ⁊ incarceratū pro crimine heresis presūpserit liberare sine lnīa dyocesani vł inqͥsitoris ipo iure ē excōicat᷒

Quicunqȝ executionem pro hmōi crimīe a dyocesano vel inquisitore iniunctam prout ad suum officium spectat non adimpleuerit ipso iure est excommunicatus.

Qui iudicium contra hereticos seu processum sententiam dyocesani vel inquisitoris: directe vel indirecte impedierit/ipso iure est excommunicatus.

Qui negocio fidei se opponit aut aliquatenus impedit/ipo iure est excommunicatus

Omnes illi qui scienter in premissis dant consilium auxilium vel fauorem/ipo iure sunt excommunicati.

Oēs illi qui portant vel prebent arma sarracenis naues aut galeas contra populum christianum/ipo iure sunt excōicati

Omnes illi qui vendunt naues aut galeas sarracenis/ipo iure sunt excommunicati.

Omnes illi qui nautis sarracenorum aut nauibus eorum vł machinis prebēt gubernatiōis curam aut eis impendunt auxiliū vel fauorē in dispēdiū terre scte/ipo iure sunt excōmunicati.

Religiosi audientes leges vel phisicam nisi infra duos menses redeant ꝛ desistent/ipso iure sunt excommunicati. ꝛ hoc est statutum in fauorem fidei.

Archidyaconi plebani ꝑpositi cantores ꝛ alij clerici personatus vel curā aīaꝝ habētes audientes leges vl' phisicā nisi infra duos mēses desistāt/ipō iure sunt excōicati/ ꝛ hoc ī fauorē fidei inductum.

Casus respiciētes papā ꝛ eccl'iam romanā

Qui dicit romanā ecclesiā nō esse caput vel nō posse cōdere canones vel non vult ei tanq̄ȝ capiti obedire/ipō iure ex excōmunicatus.

Qui eligitur in papā a paucioribus q̄ȝ duabus partibus cardinaliū/si huic ꝯsentiat electioni vel si ꝑsumat se gerere ꝓ papa ipō iure est excōicatus.

Qui de tercie partis cardinaliū noīatione cōfisus nomē pape vsurpare ꝑsumerit/ipso iure est excōicatus.

Cardinales qui talē papā eligūt ipō iure sunt excōicati.

Papatu vacāte ꝛ cardinalibus vt moris est ꝓ electiōe facienda inclusis/quicūq̄ȝ alicui cardinaliū litterā vel nunciū ꝓ electione miserint aut secū secrete locuti fuerint: ipō iure sūt excōicati

Dn̄i tēporales aut rectores ciuitatis vel loci in quo electio pape est faciēda: si ea que de inclusione ꝛ mēsione cardinaliuȝ sunt cōstituta plene nō obseruauerint sine fraude: vel si cardinales coartare ꝑsumpserint vltra q̄ȝ sit ꝑ iura statutū: vel fraudē commiserint in ꝑmissis: ipō iure sunt excōicati.

Dn̄i tēporales ꝛ rectores ꝑdicti si audito obitu romani pōtificis nō ꝑstiterint iuramentū corā clero ꝛ ꝑpl'o de ꝑmissis adimplendis ipō iure sunt excōicati.

Qui facit scisma ꝯtra romanā eccl'iam ipō iure est excōicatus.

Om̄s adherētes faciētibus scisma ꝯtra romanā eccl'iam ipō iure sunt excōicati.

Om̄s illi q̄ scienter vtunt' ordinatiōibus vel alienatōibus ꝛ talibus scismaticis factis: ipō iure sunt excōicati.

Om̄s qui spōte ꝛ sciēter participāt cū excōicatis a papa: recipiendo eos in diuinis ipō iure snnt excōicati.

Om̄s q̄ per se vel ꝑ aliū falsificāt litteras dn̄i pape cū fautori

bus ꝛ deffensoribus suis sunt excõicati
Quicũqꝫ vtiť apostolicis litteris falsis etiã ab alio falsatis:ip/
so iure est excõicatus.
Qui cardinalẽ sancte romane ecclesie hostiliter ꝓsequitur vel
eum percutit aut capit vel fieri mandat aut socius facientis.ip/
so iure est excõicatus.
Qui tale factum ratum habuerit vel consilium dederit aut fa
uorem seu receptarium:vel scienter deffenderit hoc facientẽ:ip/
so iure est excõicatus.
Domini temporales vel rectores qui cõtra presumptores nõ
fecerĩt tenore ꝯstitutõis felicis de peni.li.vj.obseruari nisi ĩfra
mensem quo ad eoꝝ noticiaꝫ peruenerit:ipo iure sunt excõicati.
Illi qni nominant eligunt vel assumunt aliquẽ senatorẽ/capi
taneũ aut rectorẽ vel aliud officiũ vrbis rome ꝯtra ꝯstitutioneꝫ
factã de electis li.vj.ipso iure sunt excõicati.
Illi qui tali electioni noĩationi vel assumptioni de se facte cõ/
senserint ipo iure sunt excõicati.
Oẽs qui taliter electis noĩatis vel assumptis obedierint vel
intenderint ipo iure sunt excõicati.
Omnes qui nominatoribus electoribus vel assumptoribus
seu ipsis electis dederint consilium auxilium vel fauorem/ipso
iure sunt excõmunicatĩ.

Casus tangẽtes eccľias ꝛ eccľiasticã libertatẽ

Qui ingerit manus violẽtas ꝛ temererias in clericum vel
personã religiosam est excõicatus.
Qui clericũ detinet vinctum ponendo sibi custodes ne rece/
dat vel eũ includẽdo/ipo iure est excõicatus.
Qui potest deffendere clericũ a violẽta manuũ iniectiõe ꝛ do/
lose non deffendit eũ ipo iure est excõicatus.
Qui non percutit aut detinet neqꝫ capit sed fieri mandat per
alium est excõicatus.
Qui causam prestat vt clericus verbereť aut cõsensum vel iu
uamen/ipo iure est excõicatus
Qui nõ facit neqꝫ mãdat manuũ iniectionẽ violentã sed eam
suo noĩe ratã factã habet est excõicatus.

Prelati ꝛ alie persone ecclesiastice qui laicis imponentibus soluunt tallias vel aliquam suorum prouentuum ꝛ bonorum portionem absq; auctoritate apostolica ipso iure sunt excōicati

Dñi tēporales officiales eorum seu rectores ciuitatum tales tallias imponentes/ etiam si sibi sponte soluātur ipso iure sunt excōicati.

Domini temporales aut alij superius nominati q̄ ob causaȝ dictam in precedenti articulo arrestant saisiunt ꝛ recipiunt vel occupant deposita in edes sacras sunt excōicati.

Oīs qui scienter in p̄dictis dederint auxiliū cōsiliū vel fauorem/ ipo iure sunt excōicati

Successores dominoꝝ temporaliū ꝛ alioꝝ p̄noīatoꝝ imponētium tallias hmōi nisi infra mensem post excessum suoꝝ p̄decessoꝝ purgauerint sunt excōicati.

Omnes qui impediunt ecclesiasticam spiritualem iuriditionem perturbando impetratores apostolicarum litterarum aut alios recurrentes ad forum ecclesiasticum super casibus ad ipsam de iure ve consuetudine spectantibus compellunt ipos ad desistendum vel in foro seculari litigandum/ipso iure sunt excōmunicati.

Oīs qui in p̄dictis dederint auxiliū ꝯsiliū vel fauorē ipo iure sunt excōicati.

Omnes qui suis subditis interdicunt ne personis ecclesiasticis quicq; vendant vel ab eis emant vel bladum suum molant aut panem coquant sunt excōicati.

Oīs qui habent in cartularijs suis aut libris statuta scripta ꝯtra ecclesiasticā libertatē/ nisi deleuerint infra duos mēses ipso iure sunt excōicati.

Et si eadem statuta seruare fecerint etiā postq; erūt deleta similiter sunt excōicati.

Omnes qui faciūt obseruari ꝯsuetudines inductas contra libertatem ecclesie sunt excōicati.

Oīs qui de cetero faciāt talia vel obseruari fecerint quoquomodo snnt excōicati.

Omnes qui talia statuta scripserint ipso iure sunt excōicati.

Rectores ꝛ potestates locorum vbi huiusmodi cõsuetudines ꝛ statuta sunt vel obseruantur qui sciunt ꝛ possunt prohibere ꝛ non prohibent ipso iure sunt excommunicati.

Omnes qui per huiusmodi statuta presũpserint iudicare vł iudicata scribere/ipso iure sunt excommunicati.

Omnes qui banna precepta vł prohibitiones scienter faciũt contra ecclesiasticam libertatem ꝛ qui dederint auxilium consiliũ vel fauorẽ seu ꝯtra laudabiles consuetudines ecclesie approbatas reqsiti nisi infra mẽsez reuocauerĩt ipso iure sũt excõicati.

Omnes qui testamenta ſm iura canonica rite facta nõ admittunt pro eo q scabini vel iudices seclares nõ dederĩt auctoritatẽ si moniti nõ desistant infra octo dies/ipso iure sunt excõicati.

Incendiarij ecclesiarum/ipso iure sunt excõmunicati.

Effractores ecclesiarum similiter sunt excõmunicati.

Laici qui compellunt personas ecclesiasticas sibi submittere ecclesias aut bona ꝛ iura eorum absqꝫ forma iuris si moniti submissione hmõi nõ remiserint/sunt excõmunicati.

Laici qui aliquid vsurpant vltra naturã contractuum eisdez de iure factorum per ecclesiasticas personas super rebus aut iuribus ecelesiarum:ipso iure sunt excõmunicati.

Professores ordinum mendicantium quattuor ordinibus mẽdicantium principalibus exceptis nullũ de nouo admittere possunt ad suam professionẽ neqꝫ domum vel locum acquirere aut sua alienare sine licentia sedis apostolice:in contrariũ facientes ipso iure sunt excõmunicati.

Omnes qui extorquent aut exigunt pedagia aut guidagia ab ecclesijs vel personis ecclesiasticis pro rebus quas non negotiãdi causa deferunt sunt excõmunicati.

Oẽs q pignorationes seu repressalias a ꝯsuetudine imo veriꝰ per abusuz ꝯcessas irrogãt personas ecclesiasticas ipso iure sunt excõmunicati.

Oĩs illi qui pro eo qui sñia excõmunicationis vel alia ecelesiastica cẽsura lata est dederint licentiã capiendi occidendi seu alꝰs in psonis vel bonis grauandi eos qni tales protulerint sñias ad quoꝝ instantiã sunt prolate ipso iure sunt excõmunicati.

Om̄s illi qui audēt predicta licētia vti: ip̄o iure sunt excōicati.
Religiosi qui in scolis aut alibi temere habitum sue religiōis dimittunt: ip̄o iure sunt excōmunicati.
Religiosi qui absq̄ licentia sui prelati petita ꝛ obtēta accedūt ad studia litterarum ip̄o iure sunt excōmunicaci.
Doctores ꝛ magistri qui scienter in suis scolis retinere presumunt religiosos dimittentes habitum suum ad audiendū phisicam: ip̄o iure sunt excōmunicati.
Omnes qui ecclesiasticas personas ad quas spectant electiones grauant in personis aut bonis pro eo q̄ non eligunt illam personam pro qua rogant: ip̄o iure sunt excōmunicati.
Omnes qui regaliam aut custodiam sibi inhibitam vsurpāt in ecclesijs vel alijs pijs locis sunt excōmunicati.
Omnes religiosi ꝛ alie persone ecclesiastice hoc procurantes: ip̄o iure sunt excōmunicati.
Hij qui euocantur ad dirigendum moniales in suis electionibus nisi abstineant ab hijs per que discordia possit oriri seu exorta nutriri: sunt excōmunicati.

Casus tangentes correctiones criminum.

Colares bononienses qui ante tempus locationis finite conducunt domum quam alius inhabitat in quilino nō requisito localis est ꝛ sunt ip̄o iure excōmunicati.
Qui participat in crimine criminoso propter suum crimen excōmunicato: ip̄o iure est excōmunicatus.
Qui per assisinos aliquē christianū īterfici ꝓcurat ē excōicat⁹.
Qui hoc fieri mādat etiā si mors nō sequatur est excōicatus
Qui assisinos receptant vel deffendunt sunt excōmunicati
Qui christianos pro iustis ꝛ honestis causis nauigantes capiunt vel spoliant: sunt excommunicati.
Qui christianos naufragium patientes spoliant suis rebus: ipso iure sunt excōmunicati.
Qui incidit in factum damnatum per statum hominis sub illa forma qui tale quid fecerit est excōmunicatus.
Qui in ciuitate vl' dyocesi vbi sunt diuerse nationes lingaruꝫ vel rituū ingerit se ad vicariam aliter q̄ȝ per episcopuꝫ ſm iuris

formam fuerit ordinatum est excõmunicatus.

Litigator qui procurat q̄ conseruator suus vltra formã mandati se intromittat de alijs q̄ de manifestis iniurijs vel de hijs q̄ iudicialem requirunt cognitionem / est ipso iure excõicatus.

Qui per viz vel metũ extorquent absolutionem a sentencia excõmunicationis suspensionis vel interdicti / sunt excõmunicati.

Qui per fraudem aut fictionem q̄rit q̄ iudex vadat personaliter ad aliquam mulierẽ pro ferendo testimonio est excõicatus.

Qui domos locãt vsurarijs ad exercẽdum vsuras ⁊ alio modo seu titulo concedunt / sunt excõmunicati.

Qui permittunt tales vsurarios in terris suis habitare ⁊ vsuras exercere sunt excõmunicati.

Qui propter periculum mortis vel aliud impedimentum absoluitur a sententia excommunicationis ab illo a quo non poterat absolui nisi periculum predictum occurrisset / Si periculum euadat q̄cito potest non se representat coraz superiore a quo fuerat absoluendus reincidit in pristinam sententiam excommunicationis / ipso iure est excõmunicatus.

Qui absoluũtur auctoritate sedis apostolice ab excommunicationis sententia ⁊ precipitur eis q̄ se representent coram ordinarijs suis penitentiam suscepturi aut satisfacturi lesis / Si contempnant hoc facere in pristinam sententiam relabuntur / ipso iure sunt excommunicati.

Qui decre. Exijt. de verbo. signi. li. vj. presumit glosare al's q̄ grãmaticaliter est excõmunicatus.

Doctores aut docentes seu legentes dictam constitutionem si intellectum ipsius damnant sunt excõmunicati

Facientes conuentum scripturas seu libellos ex certa scientia ⁊ deliberate determinantes in scolis vel predicabilibus contra ea que in dicta constitutione continentur sunt excõmunicati

Domini temporales ⁊ iudices seculares seu administratores seculares qui recusant facere iusticia personis ecclesiasticis post ternam monitionem sunt excõicati

Qui impedit sequestrationem fructuum beneficij super obtẽta vna sententia ĩ curia romana vl' fructus occupare presumit ẽ

excommunicatus.

Qui scienter tēpore interdicti tradunt ecclesiastice mortuos nisi in casibus a iure concessis/vel excōmunicatos publice/manifestos vsurarios sunt excōmunicati.

Religiosi qui non alium aut alias decimas ad se non spectantes sibi appropriare vel vsurpare presumunt post eorum requisitionem quorum interest/nisi infra duos menses restituant habentibus administrationem suspensi sunt: alij ipso iure sunt excommunicati.

Religiosi qui animalibus suorum famulorum et pastorū decimas solui prohibent aut non permittunt post requisitionem nisi infra duos menses etc. vt in precedenti articulo.

Religiosi qui aliena animalia suis gregibus īmiscent in fraudem decimarum et qui faciunt fraudē in emendo aliena animalia post requisitionem. vt in precedenti articulo.

Religiosi qui de terris quas tradunt excolendas nō pmittunt aut prohibent decimas solui post requisitionem etc. vt in precedenti articulo.

Monachi aut canonici regulares administrationem non habentes ad curias principum sine licentia suorum prelatorum se transferentes sunt excomunicati.

Monachi qui infra sceptra suorum monasteriorum sine licentia abbatis arma tenent sunt excōmunicati.

Qui impediunt dyocesanos visitare monasteria monialium etiā exempta sm formam iuris sunt excōmunicati.

Mulieres remanentes in statu beguinarum alium statum assumentes sunt excōmunicate

Religiosi qui dictis mulieribus dant auxilium consilium vel fauorem sunt excommunicati.

Qui in gradu consanguinitatis vel affinitatis a canone ꝓhibito scienter matrimonium cōtraxit est excommunicatus.

Qui scienter contraxit matrimonium cum moniali est excommunicatus.

Moniales religiosi Clerici ī sacris ordinibus cōstituti mīimo

nium ꝯtrahentes: ipo iure sunt excōicati.

Episcopus vel inquisitor seu eorū deputati qui sub pretextu amoris odij vel lucri temporalis contra hereticos suspectos iusticiam obmittūt ꝓcedere: epi sūt suspēsi: īferiores sūt excōicati

Qui alicui crimē heresis falso īponit ad eū vexandū est ipo iure excōicatus.

Nullus fiat inq̄sitor nisi quadragesimū annū attigerit. Commissarij epoꝝ vel inq̄sitoꝝ ptextu officij nō extorqueāt pecunias illicite neqꝫ bona eccl'iarū temptent applicare fisco ptextu sui officij: si secus in aliquo pmissoꝝ fiat faciēs ipo iure ē excōicat'

Seculares ptātes iudices ⁊ officiales eoꝝ quicūqꝫ qui statuta facere dictare scribere/ aut iudicare psumunt q᷑ vsure soluantur sunt excōicati.

Religiosi qui clericis aut laicis sacra eccl'iastica mīstrare psumunt aut mrimonia solēnisare absqꝫ licētia psbiteri prochialis sunt excōicati.

Religiosi qui absoluūt a sententia statutoꝝ ꝓuincialiū vel synodalium seu a pena ⁊ culpa nisi ex spāli ꝓuilegio sūt excōicati

Religiosi qui excōicatos a canone preterqꝫ in casibus a iure permissis vel ex priuilegijs apostolice sedis psumunt absoluere sunt excōicati.

Qui epm iniuriose vehemere pcusserit aut ceperit vel bānierit vel fieri mandauerit vel factum ab alijs ratū habuerit vel socius facientis fuerit aut ꝯsilium auxilium vel fauorem dederit est excōicatus.

Religiosi mēdicātes domū ad habitandū vel alia loca: recipientes vel iam recepta mutantes aut in alio trāseuntes absqꝫ licentia sedis apl'ice sunt excōicati.

Religiosi quicūqꝫ aliterqualiter in suis sermonibus vel alibi ꝓferūt ꝑ que audiētes retrahant a solutiōe decimaꝝ eccl'ijs debitaꝝ sunt excōicati.

Religiosi debent his quorum audiunt confessiones dicere q᷑ non obmittant soluere decimas: q᷑ si religiosi hoc facere neglexerint suspensi sunt ab officio pdicationis donec fecerint dictis confitentibus facere consci entiam de predictis. Et si predicare

presumūt negligentia non purgata ip̄o iure sunt excōmunicati

Religiosi vel alie persone ecclesiastice qui faciunt aliquos vo uere vel promittere vt sepulturā apud eorum ecclesias eligant vel iam electam nō mutant sunt excommunicati.

Religiosi exempti ⁊ nō exempti cū vident cathedrā vel mrē3 ecclesiā loci seruare īterdictū / si nō seruant ip̄o iure sunt excōicati.

Domini temporales ⁊ alij qui cogunt in locis interdictis cele brare diuina sunt excommunicati.

Qui ad dicta diuina in locis interdictis vt predicitur celebrā da alios euocare ⁊ permaxime excōmunicatos vl' interdictos p̄ sumunt sunt excommunicati.

Qui non prohibet excommunicatis vel interdictis vt exeant de eccl'ijs dū diuina celebrantur sunt excommunicati.

Excommunicati vel interdicti qui moniti sunt ⁊ nolunt exire ecclesias dum ibi diuina celebrantur sunt excommunicati.

Fratres minores qui tempore interdicti recipiunt ad diuina officia fratres ⁊ sorores de tercio ordine qui al's nuncupantur. fratres de penitentia sunt excommunicati.

Casus quibus quis incurrit snīam excōicationis p statuta prouincialia ⁊ synodalia.

OMnes qui litteras pro se ⁊ suo nomine obtentas tradūt alijs personis eiusdem nominis vt eis vtantur ⁊ etiam illi qui eas recipiunt sunt excommunicati.

Omnes illi qui conueniunt vnam personam coram diuersis iudicibus eodem tempore pro vno ⁊ eodē negotio sūt excōicati

Illi qui faciunt citari ad loca equiuoca vt citatos vexent ⁊ de cipiant / sunt excommunicati.

Qui simulant litem esse motam vbi non est ⁊ per litteras pa pe aut eius legatum citant aliquos ad testimonium ferendum in dicta lite simulata sunt excommunicati.

Qui litteras domini pape aut legatorum eius trahūt ad futuras lites que nundū erāt tp̄e īpetrationis exorte sunt excōicati.

Clericus vel religiosus trahens clericum vl' religiosu3 in foro seculari super actione personali spirituali vel alia que non sit de foro vel iudicio seculari / est excommunicatus.

Clericus etiam vel religiosus sic tractus si non allegat suu
priuilegiū & iudices seculares qui eum compellunt responde
vel pugniūt aut damnū dant vel iniuriam faciunt eo q̄ non
spondet & qui dant auxilium consilium vel fauorē seu iuuan
sunt excōicati.

Domini temporales aut iudiciarij seculares qui ꝓhibēt s
ditis suis sub banno seu cōminatiōe vel pena ne in foro eccle
stico litigent sunt excōicati.

Laici qui bona vel pignora clericorum aut religiosorum ca
unt vel capi faciunt eo q̄ in sua curia non litigant seu respōde
vel pro eo q̄ citari faciunt aliquos corā iudice ecclesiastico su
excommunicati.

Qui excōmunicatos & publice nunciatos sciēter assumerit
publica officia aut qui moniti ab eisdem officijs se non remo
rint sunt excōicati.

Dominus temporalis vel iudex in cuius iuriditione mo
trahit aliquis qui sententiam excommunicationis sustinuit p
annū si monitus fuerit infra decem dies non compellat dic
excōmunicatum per captionem persone & bonorum redire e
ipso est excōicatus.

Qui absoluit aliquem excōicatū sine licētia eius a quo est ex
municatus preterq̄ in mortis articulo / si excōmunicatus sati
cerit de his ꝓ quibus est excōicatus sniām excōicatōis incur

Qui aliquē excōicatū absoluit in mortis articulo / nihilomi
non debet eius corpus tradere ecclesiastice sepulture sine lice
tia dyocesani / & si ꝯtrariū fecerit est excōicatus.

Clerici regulares vel seculares seu etiā laici qui p̄lato insid
as ponūt ad capiendū personam vel bona sua vel familiā ei
depredandum vel cōminationē seu cōspirationem faciunt co
tra eum sunt excōicati.

Qui per violentiā facti cū armis occupat aliquod benefic
vltra penā iuris per quod admittit ius si quod in eo habeb
eo ipso est excōicatus.

Qui vigore litterarū faciūt citari aliquos ꝯtra quos nihil q
stionis habēt noīe sui bñficij s; forsan ex alia causa sūt excōicat

Rapientes clericos ꝛ eccl'iasticas ꝑsonas ꝛ faciētes eos radi in capite ne tonsure clericales appareant sunt excōicati.

Qui feoda ꝛ res quas ab eccl'ia tenet ꝛ vsagia atqꝫ seruicia q̄ ꝑ eis debent scienter celauerit ꝛ infra annū ꝛ diem non fecerit est excōicatus.

Qui intrāt feoda eccl'ie sine ꝯsensu p̄latoꝝ sunt excōicati.

Oēs vtriusqꝫ sexus cuiuscūqꝫ ꝯditionis existāt mr̄imoniū cōtrahētes ꝛ q̄ hmōi nuptias vel despōsationes celebrāt/bannis prius nō factis vel obmissis etiā si p̄ntibus p̄biteris ꝛ clericis fecerint sunt excōicati.

Qui facit sortilegiū de sacris eccl'ie vel de sancto crismate vel alia re sacra est excōicatus.

Qui furtiue ordines suscipiunt sunt excōicati.

Qui de nouo in eccl'ijs edificāt absqꝫ licentia prelati petita ꝛ obtenta sunt excōicati.

Qui clandestina mr̄imonia ꝯtrahūt sunt excōicati.

Qui ꝯtra ībibitōeꝫ iudicis eccl'iastici ꝯ̄hibūt mr̄imōia sūt excō.

Qui ꝑ celandis impedimētis mr̄imonioꝝ dant munera ꝛ q̄ celant gr̄a vel odio vel alia causa sunt excōicati.

Qui falsuꝫ ferūt testimoniū ī cā mr̄imoniali sunt excōicati.

Raptores mulieꝝ q̄ p̄us fuerint rapte violenter q̄uis postea fiant volenter sunt excōicati.

Qui ꝯtra ꝯiugia ꝯtracta aut contrahēda faciūt sortilegia seu maleficia sunt excōicati.

Falsam monetā fabricātes vel in sua terra permittētes sunt excommunicati.

Usurarij manifesti sunt excōicati.

Qui elemosinas vel oblationes ecclesie lingonēsis ꝛ aliaruꝫ detinēt aut surripiunt sunt excōicati.

Clerici vel religiosi qui bona eclesiarū dant suis filijs vel consanguineis sunt excōicati.

Cleri beneficiati qui excōicati sunt per annū cōtinuū eoipso suis beneficijs sunt priuati.

Religiosi habitū sue religionis non ferentes vel ꝓpriū sine licentia sui prelati habentes sunt excōicati.

Bigami tonsurā clericalem ferentes sunt excōmunicati

Qui se intromittūt vel intrudūt ī beneficijs ecclesiasticis ante q̄ȝ sint canonice ꝯstituti ꝛ recepti sunt excōicati.

Qui portitores litteraꝝ curie ꝛ iuriditionis spūalis capiūt detinent spoliant verberant impediunt aut ꝑturbāt seu aliomō iniuriant sunt excōicati.

Laici seu seculares iudices qui se intromittūt cognoscēdo vel iudicando de causis m̄rimonialibus. simonie. vsuraꝝ. decimaꝝ et aliaꝝ spūaliū sunt excōicati.

Laici aut seculares ꝑtātes q̄ exactiones tallias illicitas ꝛ seruicia inhibita personis eccl̄iasticis imponūt aut exigūt sūt excō.

Omnes impedientes vel perturbantes quācunq̄ȝ iuriditōeȝ spūalem generaliter sunt a canone ꝑ statuta ꝓuincialia ꝓut in casibus supius exp̄ssatū fuit ꝛ dictū Nihilominus ꝑ statuta antiqua synodalia ꝛ etiā noua/ oīs tales impediētes vel ꝑturbātes iuriditionē spūalem curie nostre lingoñ. sunt excōicati/ aggrauati/ maledicti ꝛ a gremio sancte matris eccl̄ie segregati. Et qui impediūt portitores litteraꝝ dicte curie: ꝛ litigare volentes in dicta curia cōpellūt ad desistandū: et q̄ ꝓpter hoc faciūt proclamatiōes vel ꝓhibitōes ne q̄s trahat aliū ad dictā curiaȝ: ꝛ ꝓpter hoc imponūt manus vel emendas ꝛ saisiūt bona vel personas molestant/ aut ī his p̄missis dant auxiliū ꝯsilium vel fauorem sunt excōicati.

Quinto. Oēs casus superius exp̄ssi in quibus eoipso incurritur sententia excōicationis siue a iure siue ab homīe vel ꝑ statuta ꝓuincialia lata sunt reseruati ꝓpter excōicationeȝ a qua non possunt absoluere curati vel alij sacerdotes nisi ꝑ superiorē cōmittat᷑. Sunt etiā alij graues casus qui sunt reseruati supioribus tam de iure q̄ȝ per statuta ꝛ per ꝯsuetudinem dyocesis lingoneñ. ꝛ quos ꝓut hic sequitur reseruamus.

Casus reseruati absq̄ȝ excōicatione

Peccata clericoꝝ ꝛ personaꝝ ecclesiasticaꝝ ꝓpter que incurrunt irregularitatem sunt reseruata.

Peccatū incendiarioꝝ est reseruatum.

Pc̄tā ꝓpter q̄ est imponēda solēnis pn̄ia sunt reseruata.

Blasphemia in deum ꝛ beatam mariam.
Homicidium.
Pctā parētū ꝓpter quoꝝ culpaꝫ vel negligētiā pueri moriunt
Falsariorum.
Violatorum libertatis ecclesie.
Violatorum immunitatis ecclesie
Enfractorum ecclesie.
Sacrilegia.
Mittere manum malo animo in patrem aut matrem.
Violatio votorum.
Adulteria.
Incestus.
Defloratio virginum.
Peccata contra naturam.
Sacrilegium mulierum religiosarum.
Sortilegia.
Matrimonia clandestina
Simonia.
Usura manifesta que fit in contractibus per fraudem.
Heresis.
Periuria.
Falsa testimonia coram iudice.
Pctā ꝓ quibus est alicui certe persone facienda restitutio vltra sommam.xv.solid.turon̄.
De restitutione incertorum.
Omnia peccata publica.i.facta vel confessa in presentia plurimarum personaꝝ.

De virtutibus moralibus ꝛ theologicis.

Rimo virtus ad salutem est summe necessaria/potissime viris ecclesiasticis plus q̄ ceteris conuenit habere virtutes quibus seipsos quo ad deum quo ad se interius ꝛ exterius quo ad proximum ꝛ ea que extra se sunt bene regant ꝛ alios virtutibus ornari ac virtuose operari doceant ꝛ instruant.

Ecundo. Septem sunt virtutes. Tres principales theologie ꝛ quattuor morales.

	Fides		Prudentia
Theologie	Spes	Cardinales	Temperãtia.
	Caritas		Fortitudo.
			Justicia.

Ercio fides dirigit animam in summũ bonum credendo et assentiendo. Spes in summe arduum mittendo z expectando dirigit. Caritas dirigit in summũ bonum desiderando et amando / vnde Fides assentire deo. Spes deo confidere. Caritas deum diligere.

Uarto per fidem credimus deum / credimus in deum / et credimus deo. Credere deum est credere ipsum esse. Credere in deum est credendo amare deum z in deum ire ac eius membris incorporari. Credere deo est credere verbis eius. Primum z tercium est bonorum z malorum / nam demones credũt deum. Secundum autem est bonorum tm̃. Spes in summe arduuz mittendo z expectando dirigit. Caritas dirigit in summũ bonum desiderando z amando. vnde Fides facit assentire deo Spes in deo confidere. z Caritas deum diligere.

Uinto. Una fides est tam in preteritis hominibus qui fuerũt ante aduentũ xpi q̃ in nobis que sumus post eius aduentum z in futuris qui erunt post nos. Licet clara magis z explicata sit fides in eis qui precesserunt eius aduentuz. Quod eñ antiqui patres credebant esse futurum / nos iam credimus esse factum / exceptis aliquibus articulis fidei qui adhuc restãt cõplendi: vt resurrectio mortuoruz zc. de quibus dicetur inferius cum agetur in articulo fidei.

Exto ad perfectionem fidei septem requiruntur. Primo q̃ sit per obedientiam subiecta sicut fides abrahe. Secundo q̃ sit veritati semper immixta vt fides moysi qui vere negauit se esse filium filie pharaonis / magis eligens affligi cum populo dei q̃ temporalis boni habere iocunditatem. Tercio q̃ sit caritate feruida vt fides marie magdalene cui dictum ẽ. fides tua te saluam fecit z qm̃ dilexit multum. Quarto q̃ sit deuotiõe

feruida sicut fides illius mulieris chananee cui dixit dominus O mulier magna est fides tua &c. Quinto q sit bonis operibus probata sicut fides cornelij / quia fides sine operibus mortua est Sexto q sit fortitudine roborata sicut fides stephani & aliorum martirum qui per fidem facti sunt fortes in bello. Septimo q sit humilitati subiecta / sicut fides beate Marie virginis que sit Ecce ancilla domini fiat mihi sm verbum tuum.

De spe

Septimo. Spes est certa expectatio future btitudinis ex dei gratia & cum proprijs meritis proueniens que non est de futuris per quam expectamus futuram resurrectionem mortuorum extremum generale iudicium / remunerationẽ bonorum / & pugnitionem malorum.

Octauo. Spes habet multos effectus A tribulatione libe rat. ps. In te domine sperauerunt patres nostri & liberasti eos. Exemplum de susanna & de daniele In aduersis confortat. Machabeorum. vij. Mater conspiciens septem filios suos sub vnius diei tempore pereuntes / equo animo ferebat propter spem quam habebat in deum. Saluationẽ prestat. ps. Oculi oim in te sperant & tu dñe das escam illorum in tempore oportuno. Mentem eleuat. Isay. Qui sperant in domino pennas assument & volabunt sicut aquile.

De caritate.

Nono. Caritas est dilectio qua diligitur deus propter se. Proximus propter deum & in deum / qua affectione deum videre & in eo frui summe desideramus. Diligitur autem deus propter amiciciam vel concupiscentiam. Per amiciciam diligit quis deum purissime respiciens non vtilitatem suam: sed tantummodo bonitatem dei. Per concupiscentiam diligit quis deum / quia remunerationem expectat habere a deo. Prima dilectio que est per amiciciam est perfectissima / & illa dilectione diligit homo plus deum q̄ seipsum.

Ecimo. Dilectio ꝓximi est necessaria ad salutem: debent eñ homīes se mutuo diligere quia omnes sunt membra vnius corporis christi mistici / quia vno spiritu sancto viuificantur ⁊ vniuntur spiritualiter quia vnam fidem habent qz vnuz baptisma perceperunt quia vnum habent patrem ⁊ dn̄m quia ad vnum regnum tendunt.

Ndecimo. Dilectionem proximi suadet illius nature / vnde quecunqz vultis vt faciant vobis homines hoc facite illis. ius nature ⁊ scripture veteris ⁊ noue. vnde Diliges dominum deum tuum ⁊c. ⁊ proximū sicut teipsum iudicat exempluz cuiuslibet rei create: quia in omni creatura / simile cōgaudet suo simili ⁊ omne animal diligit suum simile Multo fortius homo hominem / etiam malū hominem vel peccatorē debet diligere: sed peccatum quod in hoīe est diligi non debet sed odiri.

Uuodecimo. Multa sunt signa dilectionis vel amicicie dei vel proximi. Signa dilectionis

Amicus	Diligit qđ suus amicus diligit. Odit qđ suus amicus odit.
Amicus amici	Offensam cauet. Prosperitati congaudet. Aduersitati condolet. Presentia gaudet. De absentia condolet. Munera cara habet ⁊ non alienat. Consilijs acquiescit.
Amicus amico	Sine tedio obedit. Conatur placere. Timet displicere.
Amicus amicum	Libenter audit. Offensum placat. Tribulatum consolatur.

Amicus de amico — Libenter loquitur.
Frequenter cogitat.

Amicus ꝓ amico — Amicus ꝓ amico corp⁹ ꝛ bona exponit
Amicus ab amico fiducialiter petit.
Amic⁹ ad amiciciã amici alios trahit.

Ecimotercio. Quattuor virtutes superius nominate vocantur cardinales: quia sicut ostium in cardine voluitur ita in his voluitur seu vertitur ꝛ regitur vita hominis. Vocantur etiam pollicite quia homines polliũt ꝛ ornant. Dicũtur etiam humane quia humano studio acquiruntur. Appellantur etiam consuetudinales quia honestas humana se magis in istis exercitat sicut deuotio sctõꝝ exercitaẽ in virtutibus theologicis

De prudentia

Ecioquarto. Pria virtus cardinalis dĩ prudẽtia. Quedã eñ est prudẽtia cordis/ cuius est recte intelligere pñtia memorari pterita/ ꝛ ꝓuidere futura. Quedã est prudentia oris que consistit in moderatione sermonis: iuxta illud. Qui moderatur labia sua prudentissimus est. Tercia prudentia operis est hec ſm Tul. consistit in fuga mali ꝛ operatione boni: iuxta illd Declina a malo ꝛ fac bonum.

De temperantia

Ecimoquinto. Temperantia est virtus cardinalis ꝑ quã in nullo lex moderationis exceditur/ que habet quattuor species siue partes que sunt Clementia. Sobrietas. Continẽtia et Modestia. Clementia consistit vt animus in qualibet re irascibili ad iracundiam concitandus per clementiam refrenetur. Sobrietas consistit circa gustum/ in quo sobrietas ponit moderationem. Continentia constat circa tactũ qui habetur in vi generatiua/ in quo continentia ponit frenum. Modestia consistit in alijs tribus sensibus/ puta visu. auditu. olofatu. ꝛ in oĩbus alijs dictis vel factis exterioribus que restringunẽ per moderationem modestiã ꝛ debitum modũ.

De fortitudine

Ecimosexto. Fortitudo est virtus cardinalis per quã oĩa prospera vel aduersa fortiter tolerantur/ nihilq₃ timetur

nisi peccatum vel quid turpe. Prima enim pars est magnificentia que est circa magnas ꝛ excelsas res animi ampla cogitatio Secunda est fidentia per quam animus in magnis rebus fidenter collocatur. Tercia est patientia que est arduarum ꝛ difficilium rerum voluntaria expressio vel perpessio. Quarta est perseuerantia que est virtus in ratione bene fundata stabilis ꝛ perpetua mansio.

De iusticia.

Ecimoseptimo. Justicia ponitur virtus cardinalis que est constans ꝛ perpetua voluntas ius suum vnicuiq; prebēs. Eius partes seu species sunt / Religio / Pietas / Gratia / Vindicatio / Obseruantia / ꝛ Ueritas / Per has eni; species: deo sibi ipsi ac proximo reiq; publice tribuit quod suum est.

Decimooctauo. Uirtutibus vt superius declaratis debz homo habere quo ad potentias anime que sūt principales scilz voluntas / memoria / ꝛ intellectus. Et quo ad quinq; sensus corporales exteriores q̄ sūt / visus / auditus / olofatus / gustus / ꝛ tactus. Regi ornari atq; operari: alioquin homo non virtuosus sed viciosus habetur.

De decem preceptis decalogi

Rimo. Primum preceptum pertinet ad illud Dilige dominum deum tuum ex toto corde tuo ex tota anima tua ꝛ ex tota mente tua. Diligendus enim est deus super omnia id est plusq; omnes res. ex toto corde id est ex toto intellectu absq; errore. ex tota anima id est ex tota voluntate absq; ꝯtraditiōe. ex tota mente id est ex tota memoria absq; obliuione. Primum preceptum huiusmodi continet istas clausulas. Non habebis deos alienos coram me: hic prohibetur adorari quecunq; creatura etiam angelica Non facies tibi sculptile. hoc est non facies ymagines ficticias que non representant aliquam rem naturalem neq; omnium solitudinem que in celo est desuper vt solis ꝛ lune ꝛ q̄ in terra est deorsum vt hominis bouis ꝛ similiū neq; eorum que sunt in aquis vt piscium Non ea adorabis scilz actu ex

teriori nec coles scilicet affectu. Ex his patet quod xpiani qui faciunt imagines sanctorum/non quidã ad orandum vel colenduz: sed ad memorandum non sunt ydolatrie.

Secundum preceptum.

Ecundo. Secundum preceptum est. Non assumes nomẽ dei tui in vanum. Hic prohibetur omne mendatium quod fit absque causa et etiam prohibetur omne periurium. qui enim iurat absque causa accipit nomen dei in vanum. qui summam veritatem nominat inaniter. et qui periurat eandem veriatem contempnit et eandem vult facere testem falsitatis. Qui etiam iurat per verba que sonant in blasphemiam: sicut qui iurat per intestina dei: etiam si iurat veritatem peccat grauiter: et etiam qui iurat per verba importantia irreuerentiam: vt puta qui iurat per vulnera christi. Dicitur etiam secundum moralem sensum assumi nomen dei in vanum corde. ore. et opere. Corde sunt sicut mali qui hoc nomen christi assumunt in vanum: quia sacramentum baptismi receperunt: sed non rem sacramenti idest gratiam non habent. Ore assumitur nomen dei in vanum mala iuratione vt dictum est. et etiam voti trãsgressione vana verbi predicatione indeuota oratiõe in qua dicitur. ps. Populus hic labijs me honorat: cor autem eorum longe est a me. Opere sumitur nomen dei in vanum sicut ypocrite qui in simulatiõe operis exterioris non in pietate cordis sumunt nomen dei in vanum.

Tercium preceptum

Ercium preceptum est tale. Memento vt diem sabbati sanctifices. Non facies omne opus in eo. In hoc precepto est aliquid quod est morale vt vacare. i. intendere deo orando colendo et meditando que sunt in dictamĩe legis nature. Et ista hodie in lege christiana magis manent in virtute quam in veteri lege. Est aliud in hoc precepto quod est cerimoniale vt assignatio diei sabbati vel quod tali die fiet tale sacrificium. et talia post resurrectionem christi promulgatione euangelij cessant/imo qui ea seruaret aĩo seruandi legẽ antiquã peccaret. Istud aũt preceptũ põt acci

pi generaliter vt cessemus a vicijs. Secundo corporaliter vt cessemus a corporalibus operibus que impediunt intentionē seu vacationem ad deum. Tercio specialissime vt in viris contēplatiuis quia ab omnibus mundanis se separant ꝛ totaliter deo intendunt. Prima vacatio scꝫ a vicijs est necessaria: quia a vicijs omni tempore est cessandum. Secunda vacatio scꝫ a corporalibus operibus predictis hec est d'bita. Pro tercia ē perfecta. Quarto ſm ꝙ dies sabbati dicitur requies seu vacatio ad deum sic est dies dominica ꝛ quelibet alia festiuitas per ecclesias ad diuinā venerationem ordinata potest dici sabbati quia cessandum est in dictis festiuitatibus ab omni opere seruili idest a peccato ꝛ ab opere impediente vacationem ad deum. Opera autem quibus cessandum est in festiutatibus ꝛ etiam festiuitates que sunt colēde decēter lacius in titulo de festiuitatibus colendis habet.

Quartum preceptum

Quartum preceptum est. Honora patrem tuum ꝛ matrē tuam: ꝛ huic precepto additur vt sis longeuus super terram. ꝛ additur hac ratione: quia ꝯgruū est vt is qui honorat patrem ꝛ matrem ꝯseruet vitam eorum / vite sue proprie mereatur cōseruationem. In hoc mandato appellatur pater multipliciter Primo dicitur pater qui est principiū scꝫ per carnalem generationem quo ad esse nature vt pater carnalis. Secundo qui est principium per misterium generatiōis quo ad esse gratie vt spiritualis prelatus Sumitur etiam pater non solum ſm propriam rationem sed ſm coīmunem significationem vt pro rege que dicitur pater deffensiōe vel pro sene qui dicitur pater etate Sumitur etiam hic honorare patrem tam in exhibitione corporalis substentationis ꝙ̄ in reuerentia ꝛ obedientia

Quintum preceptum.

Quintum preceptum est. Non occides. Per hoc expressuꝫ homicidium prohibetur non solum publicū sꝫ etiā tacite prohibetur omnis motus ire contra proximū siue ille sit cordis tm̄ vt ira vel rancor. siue oris vt iniuria vel ꝯtumelia. siue operis vt percussio depilatio. Est autem iniusta occisio tripliciter Primo ex causa vt in illo qui occiditur sine causa iusta vł sine culpa

aut offensa. Secundo est iniusta occisio ex ordine vt cuz ille qui non est minister legis occidit. Tercio est iniusta ex animo vt cum minister legis occidit non amore iusticie sed vindicte libidine gratie vel odio vel fauore aut prece vel precio.

Exto. Duplex est genus homicidij Unū quod dicitur verum seu corporale cuz quis corporaliter occiditur. Aliud est interpretatiuū quod dicitur speciale quod fit multis modis Cuz quis videt proximuz suum in extrema necessitate si sibi nō subuenit ꝛ moriatur/ interpretatur eum occidisse. Alio modo cū quis odit in corde fratrem suum Iuxta illud. Qui odit fratrem suum homicida est. Alio modo detrahendo ꝛ diffamando proximum suum quia ille cui sic detrahitur seu qui diffamatur ab aliquo occiditur in conscientia illius qui audit diffamationem in qua conscientia audientis viuebat prius per bonaz famā. Alio modo fit homicidium . scilicet per malum exemplum quo quis prestat proximo suo male agendo vel male loquendo exempluz quia ille qui videt vel audit tale malum occasionem sumit sic male agendi.

Sextum preceptum

Eptimo. Preceptuz sextū est. Non mechaberis aut adulteraberis. In hoc precepto prohibetur omnis ꝯcubitus viri ꝛ mulieris preterꝙ copulatio per legitimam copulationez matrimonialem Et etiā prohibetur omnis illicitus vsus membrorum genitalium viri vel mulieris de quo potes videre supra in titulo de confessione in articulo. xxxv.

Septimum preceptum.

Ono. Preceptum septimum est. Non furtum facies. In hoc precepto prohibetur omnis illicita contractio rei aliene ex cupiditate proueniens. Contractio rei aliene licita potest esse tribus modis. Primo qn̄ nō fit ex cupiditate sed ex obedientia sicut filij israel contractando vel conferendo vasa egiptioruz ex precepto dei. Secundo qn̄ fit ad cautelam/vt si quis furetur gladium furiosi ne sibi vł alijs noceat. Tercio quando fit ex necessitate vt cum quis ad mortem esuriens furatur panem: quia in tali necessitate omnia sunt cōmunia.

Octauum preceptum

Ecimo. Octauum preceptum est Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. In hoc precepto prohibetur omne genus mendacij / quod mendacium est in triplici differentia. Est enim mendacium perniciosuz quod alicui nocet. Secundum est officiosum quod nemini nocet ꝛ alicui prodest Tercium est iocosum quod delectat / ꝛ omne tale mendaciū hic prohibetur. Includitur etiam in isto precepto tacere veritatem tempore / loco / vel causa / quibus proferenda est veritas. Quis enim interrogatus ꝛ permaxime a suo superiore non debet tacere veritatem quam nouit / quamuis interdum absqz interrogatione taceri potest ex causa.

Nonum ꝛ Decimū precepta

Ndecimo. Preceptum nonum ꝛ decimum sunt hec Nō concupisces domum proximi tui Neqz desiderabis vxorem eius. non seruum. non ancillam. non bouem. non asinum. nec omnia que illius sunt. In istis preceptis duo prohibentur Primo concupiscentia carnis in vxorem proximi / filiam / ancillam ꝛc. Secundo concupiscentia oculorum in re aliena: naz ad hec duo maxime natura corrupta humana inclinatur. Hic autem non prohibentur illi appetitus qui sunt ex prima delectatione sensualitatis / qui dicuntur primi motus: quia impossibile est quin tales motus non sint in nobis. Sed prohibentur illi motus qui sunt ex consensu rationis. Et quamuis ista duo precepta terminantur ad illa duo / tamen intelligitur hic prohiberi omnis concupiscentia male voluntatis.

De articulis fidei.

Rimo. Articuli fidei continentur in simbolo apostolorū Credo in deum ꝛc. quia quilibz de ipsis apostolis duodecim posuit vnam partem seu vnum articulum / propterea vocatur simbolum apostolorum.

Ecundo. Habendo respectū ad duodecim apostolos qui simbolum constituerunt seu condiderunt / tunc sunt tm̄ duodecim articuli cùm fuerint tm̄ duodecim apostoli qui predictū simbolum condiderunt. Si vero consideremus singulariter ea que sunt credenda / tunc sunt quattuordecim articuli fidei in di

cto simbolo comprehensi Quorum septem articuli pertinēt ad diuinitatem ꝛ septem ad christi humanitatem. Et hij quattuor decim significantur in Apocalipsi in septem stellis ꝛ septē candelabris aureis / in quorum medio filius hominis ambulabat. Describuntur aūt in sequenti parte dicti articuli ꝛ nomina apostolorum prout dictos articulos ediderunt.

Septem articuli pertinentes ad diuinitatem

Petrus	Primus articulus est vnum esse deū Qui notatur ibi Credo in deum Secundus est patrem esse deum qui notatur ibi Patrem omnipotentem
Andreas	Tercius est filium esse deum: ꝛ notatur ibi Et in ihesum christum filium eius vnicum dominum nostrum.
Bartholomeus	Quartus est spiritū sctm̄ esse deū: ibi Credo in spm̄ sanctū. Sic patet ꝙ isti quattuor p̄mi articuli sunt de vnitate essentie diuine ꝛ trinitate personarū
Simon	Quītus est credere remissionē pctōꝝ his q̄ sunt in vniuersali ecclia: ibi Sācta ecclia catholicā remissionē pcōꝝ.
Thadeus	Sextus est credere resurrectionē mortuoꝝ: ibi Carnis resurrectionem.
Mathias	Septimus est credere bonoꝝ remunerationē vł retributōē bonoꝝ sub quo cōprehēditur ꝛ ptinet malo ꝝ pugnitio: ibi cum dicitur Uitam eternam.

Et isti tres vltimi articuli ad diuinitatem pertinent pro eo qꝛ

virtute diuina fit peccatorum remissio / que est anime viuificatio et corporis resurrectio / atqꝫ corpis ⁊ aīe glorificatio seu pugnitio

Sequūtˀ septē articuli pertinentes ad xp̄i humanitatē

Jacobus maior — Primus est credere filium dei conceptuz de spiritusancto / ibi Qui conceptus est de spiritusancto. Secūdus est filium dei natum ex Maria virgine ibi Natus ex virgine maria.

Johannes — Tercius filium dei pro nobis mortuum in cruce / ibi Passus sub pōcio pilato crucifixus mortuus ⁊ sepultus.

Thomas — Quartus filium dei descendisse ad inferos / ibi Descendit ad inferna.

Matheus — Quintus filium dei resurrexisse tercia die / ibi tercia die resurrexit a mortuis.

Jacobus alphei — Sextus filiū dei ascēdisse ad p̄ris eqlitatem / ibi Ascendit ad celos sedet ad dexteram patris omnipotentis.

Philippus — Septimus filium iudicaturū bonos et malos / ibi Inde venturus iudicare viuos ⁊ mortuos.

Ercio. Duodecim app̄l'i ⁊ eoꝝ duodecim articuli sup̄dicti ꝓprijssime sunt figurati Josue. iij. vbi dī Idē p̄i ad iosue i. ad filiū. Elige tibi viros duodecim. i. duodecī ap̄l'os Luc. vj. Singulos p singulas tribꝰ ⁊ p̄cipe eis vt tollant de medio iordanis alueo. i. de media ꝓfūditate scp̄turaꝝ vbi steterūt pedes sacerdotū. i. affectꝰ sc̄tōꝝ patrū. xij. durissimos lapides. i. articulos fidei

qui infidelibus durissimi videntur/ac fidelibus etiam sunt durissimi .i. fortissimi et firmissimi sunt cum sint fidei firmum fundamentum/quos ponetis in loco castrorum vbi fixeritis hac nocte temptoria id est ecclesia que est castrorum vt acies ordinata in qua nocte presentis vite fideles figunt temptoria sua ad idem facere quod habetur de .xij. lapidibus Apocalipsis .xxj.

De simbolis fidei.

Quarto. Tria sunt simbola fidei. Primum est supra dictum simbolum apostolorum Scilicet. Credo in deum patrem etc. Quod factum fuit ad fidei instructionem. Secundum est simbolum niceni consilij .scilicet Credo in vnum deum patrem omnipotentem etc. Quod factum fuit ad fidei explanationem. Tercium est Athanasij scilicet Quicunque vult saluus esse Quod factum fuit ad fidei deffensionem. Simbolum niceni consilij dicitur in missa scilicet singulis diebus dominicis etiam si in die dominico fiat missa de quocunque sancto Et in festiuitatibus Natiuitatis. Circuncisionis. Apparitionis. Resurrectionis. Ascensionis domini. Penthecostes. Trinitatis. Corporis christi. Beati iohannis baptiste. In quinque festiuitatibus beate marie virginis et omnium euangelistarum atque apostolorum Et in festiuitatibus omnium sanctorum. In festis sancte crucis. Sancti michaelis. et quandocunque fit solenne festum /puta in festo dedicationis ecclesie et in festo patroni illius

Quinto. Simbolum apostolorum et predictos articulos fidei in eum comprehensos debent scire omnes christiani et firmiter credere Et quidam sacerdotes precipue curati debent illos articulos distincte explicite scire et alios docere et respondere de ipsis dum est opus Laicis vero sufficit quod sciant illos et credant implicite seu in generali id est quod credant omnes illos articulos quos sancta mater ecclesia credit. Omnes autem christiani tam sacerdotes clerici quam laici debent illos credere firmiter ac suo posse deffendere/ita quod deberent magis eligere se velle mortem sustinere corporalem quam aliquod de dictis articulis negare aut circa eos in aliquo scienter errare. Est enim catholica fides vsque ad proprij sanguinis effusionem inclusiue credenda et deffendenda.

De peccato in spiritumsanctum.

Rimo. Et quamquis omne peccatum sit contra deum trinum et vnum: tamen appropriate dicitur peccatum in patrem quod ex impotentia vel fragilitate cōmittitur In filium quod ex ignorantia cōmittitur. In spiritumsanctum quod cōmittitur ex malicia / hoc est quando homo agnoscit malum et facit ac potest resistere malo et tamen ex sola corruptione volūtatis malum eligit et peccatum committit

Ecundo. Peccatum in spiritumsanctum mere procedit ex improba voluntate proprij arbitrij et directe impugnat gratiam spiritussancti: ideo non habet colorem excusationis. quia quantum est de se directe est impugnatiuum medicine et remedij per quod habet fieri remissio peccati

Ercio. Peccatum in spiritumsanctum dicitur irremissibile in hoc seculo et in futuro non quia dimitti non possit sed propter quattuor rationes sequentes. Prima quia vix aut raro in hoc seculo quo ad culpam dimittitur aut modicum aut quasi nihil dimittitur in futuro seculo quo ad penam. Secunda quia non legitur dimissum propter quod dicitur irremissibile sicut melchisedech dicitur sine patre quia non legitur de suo patre. Tercia quia aduersatur fonte remissionis scilicet spūisancto. Quarta propter impotētiam hominis: quia vix potest se preparare ad gratiā quam tāta moles pctī premit.

Uarto. Sex sunt species peccati in spiritumsctm̄ scz desperatio / presumptio / impugnatio veritatis agnite / īuidētia caritatis fraterne / Obstinatio finalis / impenitentia.

Uinto. In remissiōe peccati tria sunt que principaliter attenduntur scz remittens / ille cui remittitur / et dispositio remittendi in eo cui remittitur. In ipso remittente duo sūt. scilz misericordia et iusticia. Contra primū. s. miām est desperatio. Cōtra secundū. s. iusticiam est presumptio. In eo cui remittitur duo sunt scz dolor de cōmissis et propositum de non amplius cōmit

tando. Contra primum scz dolorem de commissis est obstinatio Contra secundum propositum de non amplius cōmittendo est finalis impenitentia. Propterea dispositio remittendi in eo cui remittitur duplex est scilz cognitio veri ꝛ amor boni. Contra primum est impugnatio veritatis agnite. Contra secundum est inuidentia gratie ꝛ caritatis fraterne

Sexto. Notandum est ꝙ illa species peccati in spm̄ scm̄ q̄ dicitur finalis impenitentia non accipitur hic pro cōtinuatione peccati vsqꝫ in finem / de quo peccato etiam in fine non penitet: quia sicut in omni peccato in quo decedit vel incidit est finalis impenitentia negatiue quia non penituit: sed accipitur pro eo qui habet propositum nunq̄ꝫ penitendi ꝛ finaliter non penitet.

De peccato veniali.

Primo. Peccatum mortale ꝛ veniale in hoc differunt: q̄a mortale dicitur inordinatio ꝛ peruersio: ꝛ veniale dicitur inordinatio tm̄. quia mortale est aduersio totalis a deo incōmutabili bono ꝛ conuersio totalis ad creaturam bonam. Sed peccatum veniale est amor voluptatis in creatura citra deum tm̄.

Secundo. Peccatum veniale est ꝓm augustinum ꝙ hominem vsqꝫ ad reatum perpetue mortis non grauat sed penam meretur q̄ꝫuis faciliter indulgeatur

Tercio. Peccatū aliquod est veniale tribus modis. Prīo ex genere sicut verbum occiosum est veniale. Secundo ex euentu sicut per penitentiā de mortali fit veniale. Tercio ex causa vt quando fit ex ignorantia vel infirmitate.

Quarto. Inter veniala peccata computantur ꝓm Augustinum ꝛ Gregorium ea que sequūtur scz Quotiens quis de licitis plus loquitur q̄ꝫ oportꝫ: aut q̄s nō prelatus plus tacet q̄ꝫ oportet seu expedit. Quotiēs q̄s in cibo et potu ex appetitu nimio vel a quocūqꝫ casu non ex cōtēptu neqꝫ ad ebrietatē vel ingurgitationē plus accipit q̄ꝫ necesse sit vel necesse est Quotiēs q̄s inoportune pauperē petētē exasperat aspere vel dure respōdet

Cum quis somno deditus tardius surgit. Quotiens quis exceptis desiderio filiorum et causa debitum reddendi vxorem suaȝ cognouerit. Quotiens in carcere positos tardius requisierit ⁊ infirmos visitauerit. Si quis non prelatus discordes ad concordiam reuocare neglexerit. Si plus proximum aut vxorem aut filium aut seruum exasperauerit q̄ȝ oportet. Si plus blandius fuerit q̄ȝ oportet. Si cuiq̄ȝ maiori persone ex voluntate non approbādo malū adulare voluerit. Si ꝓ pauperibus esurientibus nimium deliciosa vel sumptuosa conuiuia preparauerit. Si quis in ecclesia vel extra ecclesiam fabulis occiosis de quibus in iudicio ratio reddenda est se occupauerit. Si incaute dum iuramus ⁊ illud ex aliqua necessitate implere non valemus ⁊ periuramus. Cum ex facilitate vel temeritate non odio vel liuore alicui maledicimus quoniā scriptum est. Maledicti dei regnum non possidebunt. ⁊ similia/ puta acciduus/ occiosus/ sermo ĩmoderatus/ risus/ ⁊ etiam primi motus qui surgunt post primos motus naturales citra delectationem sunt peccata venialia ⁊ cetera superioribus similia.

Quinto. Peccatum veniale cum contritione eius absq̄ȝ cōfessione per multa tollitur. Peccata venialia tolluntur ꝑ omnia que gratiaȝ conferunt sicut ecclesiastica sacramenta gratiam conferentia. Secūdo tolluntur peccata venialia per omnia per que tolluntur impedimenta feruoris sicut per aquaȝ benedictam/ episcopalem ⁊ sacerdotalem benedictionem que virtutem reprimunt inimici. Tercio per exercitium humilitatis ex ꝑte nostra sicut percussio pectoris/ deuota oratio specialiter dominica Elemosina Jeiuniuȝ ⁊ alia huiusmodi opera bona. Et hoc verum est quia venialia tolluntur per predicta dum tamen mortalia non obsistant/ qui habet venialia non sit in pctō mortali.

De operibus misericordie.

Primo. In die iudicij iuxta euangelicam doctrinam filius hominis duȝ venerit in maiestate sua ⁊ omnes angeli cuȝ eo congregabuntur ante eum omnes gentes/ dicet hijs qui a sinistris erunt ⁊c. Esurij ⁊ non dedistis mihi manducare. De operibus misericordie potissime faciet mansionem. Sunt em̄ opera

misericordie que pro terrenis merentur celestia.

Secundo. Opera misericordie sunt. xiiij. scilicet septem spi ritualia et septem corporolia. Opera misericordie spiritualia sunt Peccantem corripere. Ignorantem docere. Dubitantem aut titubantem consulere. Mestum consolari. Delinquẽti ignoscere. Pro salute proximi exorare. Iniurias patienter tolerare. Et istud vltimum propterea dicitur opus misericordie: quia humilis patientia frangit iram aut fauorem iniuriãtis. Et hoc est furorem irati per patientiam mitigare. Opera misericordie corporalia sunt hec Visitare infirmos. Potare sitientes. Cibare esurientes. Redimere captiuos seu incarceratos. Vestire nudos. Colligere seu hospitare peregrinos. Et sepelire mortuos.

De quinqꝫ sensibus corporalibus exterioribus.

Primo quinqꝫ sunt sensus corporis exteriores scilicet Visu. Auditus. Odoratus. Gustus: et Tactus. Per hos eiñ quinqꝫ sensus qui sunt instrumenta virtutis sensitiue et motiue sunt tanqꝫ fenestre in domo per quas frequenter intrat mors i. mortale peccatum quod est mors anime. Unde scriptũ est. Intrauit mors per fenestras. id est per quiqꝫ sensus corporales exteriores quibus quis peccat scilicet. videndo. audiendo. odorando gustando. loquendo. palpando seu tangendo. et huiusmodi peccata interdum sunt venialia et interdum mortalia prout superius fuit dictuꝫ in titulis de peccatis mortalibus et venialibus.

De festiuitatibus.

Primo. Quedam sunt festiuitates que specialiter in iure exprimuntur in honorem dei et sanctoruꝫ introducte quarum quedam habent ieiunium prout hic sequitur. Natalis domini. cum ieiunio. Sanctorum stephani. Johannis euangeliste Innocentium. Siluestri. Epyphanie. Circuncisionis. Septem diebus dominice passionis. i. septimana sancta cum ieiunio. Resurrectionis cum ieiunio Sex diebus sequentibus ascensionem Penthecostes cum ieiunio cum duobus diebus qui sequũtur. Corporis christi. Inuẽtio sancte crucis. Natiuitas btĩ iohãnis baptiste cum ieiunio. Festiuitatum omniũ beate Marie virgi-

cum ieiunio in assumptione. Duodecim apostolorum. De apostolis fiunt ieiunia ex cõsuetudine ẜm versus seque͂tes. Petrus ⁊ andreas paulus cum simone iudas. Ut ieiunemus nos ãmonet atq₃ matheus. Beati laurencij cum ieiunio. Dedicatio beati michaelis. Solennitatis omnium sanctorũ cu₃ ieiunio Diebus dominicis.

Secundo. quod dictum supra de septimana sancta ⁊ sex diebus post pascha seruatur quo ad actus iuridiciarios in foro ecclesiastico quibusdã causis exceptis ĩ septimana sancta sola dies passionis dominice que est dies veneris sancta ãte pascha quo ad omnia extra iudicialia seruatur.

Tercio festiuitates quas singuli episcopi colendas in suis dyocesis ordinant debe͂t obseruari. Unñ in dyoc. lingone͂sis festiuitates infra scripte tam episcoporum constitutionibus q͂₃ ex antiqua ⁊ cõmuni obseruantia vltra festiuitates a iure statutas superius expressas solent obseruari / Puta Sanctoru₃ hylarij ⁊ remigij. Sãctorum geminorum. Anthonij. Vincentij. Conuersio sancti pauli. Blasij. Cathedra sancti petri. Johannis ante portam latinam. Gengulfi. Desiderij. Ferreoli. ⁊ ferrucij. Marie magdalenes. Aduincula sancti petri. Mammetis. Decollatio sancti iohannis baptiste. Exaltatio sancte crucis. Leodegarij. Translatio sancti mãmetis. Valerij. Martini episcopi. Bricij. Clementis. Katherine. Nicolai Et in qualibet parrochia festiuitas sc͂ti patroni illius ecclesie parrochialis deb₃ a parrochianis obseruari.

Quarto. Inter dictas festiuitates superius proxime expressas seu scriptas sunt quedam que ab omnibus generalit͛ obseruantur / Puta sanctoru₃ vincentij. Cõuersionis sancti pauli. Cathedra sancti petri. Johannis ante portã latinã. Desiderij Marie magdalenes. Aduincula sancti petri. Mammetis. Decollatio sancti iohannis baptiste. Translatio sancti mammetis. Martini ⁊ Cleme͂tis. Alias vero festiuitates quelib₃ parrochia

seruet si ꝛ prout ab antiquo consuetum est.

Uinto. Homines vtriusqꝫ sexus in festis debent esse plurimum intenti diuinis/puta orando ecclesiastica officia ꝛ diuina. ac sermones verbi dei audiendo de deo ꝛ de sanctis loquendo. Et vt hijs rebus melius possint intendere debent abstinere ab omni opere seruili ꝛ potissime a peccato: quia grauius peccat qui peccat in festo/puta furatur vel fornicatur qꝫ qui in alijs diebus hoc facit

Exto. In festis debent homines cessare a mechanicis operibus. hoc est artificialibus. ꝛ ab agricultura neqꝫ fiat mercatū vel placitum neqꝫ aliquis ad mortem iudicetur. Processus enim iudiciarius in festis factus nō tenet etiam si d̄ consensu ptium fiat nisi necessitas vrgeat vł pietas suadeat/puta si causa esset debilium personarum.

Eptimo. In festis licite pn̄t fieri ea q̄ ptinēt ad puisionē necessarioꝝ vite vł sanitate hoīm/puta vēdere carnes panem. vinū. curare infirmos. vitare periculū mortꝭ vł corpis lesionis. vel aduersus magnū periculū vel damnū reꝝ occurrere. puta incendiū ꝛ hijs similia dum tn̄ talia fiant pro tali necessitate q̄ non potest alio modo succurri vite sanitati aut alijs periculis imminentibus/ꝛ q̄ propter predictis nō obmittitur missa vł dininum officium quantum fieri potest: ꝛ non fiant predicta principaliter pro cupiditate sed pro subueniēdo necessitati occurrēti.

Ctauo. Potest episcopus dare licentiaꝫ in aliquibus mediocribus vel modicis festiuitatibus operandi in agroꝝ vel vinearum cultura ꝛ fructibus fenationū. messiū. ꝛ vinearū recolligendum ꝛ pro reparationibus ecclesiarum ꝛ locoꝝ religiosorum vel pro republica prout ipse videbit q̄ ex qualitate temporis vel alia causa necessitatis vel vtilitatis exposcit. Cum autē dabitur hec licentia iniungatur aliquid dari in fabricis ecclesiarum⁹ pro luminaribus ad honorē illius festiuitatis in qua fiet opus predictum.

Dno. Ut nomina sanctorum que describuntur in kalendario ecclesie lingonensis per ciuitatem et dyocesam lingon. debitis prout decet gaudeant honoribus. Et vt nullus sua propria auctoritate vel potius temeritate audeat aliquid mutare in kalendario predicto vel nomina sanctorum non assueta assumere/ duximus hic exprimenda huiusmodi nomina sanctorum per singulos dies mensium in quibus de ipsis officium est faciendum et dicendum. Quorundam autem sanctorum seu festiuitatum officium debet esse solenne. Quorundã vero duplex Et aliquorum .ix. lec. Aliquorũ etiam officium fit per oct. Et aliquorum officium fit ferialiter vt in sequenti apparebit.

Kalendarium scdm vsum ciuitatis et dyocesis lingonensis compilatum per ordinem mensium prout sequitur.

Kalendarium

A prima die Festum circũcisionis dñi. duplex.
b ij. Oct. sancti stephani. ix. lec. si sit in die dominica alioquin .ix. ps. et .iij. lec.
c iij. Oct. sctĩ iohãnis euãgel. fit vt de sctõ stephano
d iiij. Festũ sctĩ gregorij epĩ lingoñ. duplex.
f vj. Epiphania dñi. duplex habet octa.
c x. Sancti pauli primi heremite. ix. lec.
f xiij. Oct. epiphanie. ix. lec. Remigij et hilarij. pfe. cõ.
g xiiij. Felicis epi et mar. in pinc. bog.
A xv. Suplicij epi et pfes. ix. lec. Boniti epĩ. cõ.
b xvj. Marcelli pape et mar. bog.
c xvij. Sanctorum geminorum. duplex. Eodem die festum anthonij et transfertur in diem sequentem. ix. lec.
d xviij. fit festũ beati anthonij. Prisce virginis. cõ.
e xix. Desiderij epi lingoñ. duplex
f xx. Fabiani et Sebastiani marti. ix. lec.
g xxj. Agnetis virginis et mar. ix. lec.
A xxij. Uincentij mar. ix. lec.
b xxiij. Urbani epĩ lingoñ. ix. lec. Eodem die Emeranciane virginis. cõ.
c xxiiij. Thimothei epĩ et mar. bog.

d	xxv.	Conuersio sancti pauli apli.	ix.lec.
Eodem die Proiecti epi.mar.			côme.
e	xxvj.	Policarpi epi ⁊ mar.	ix.lec.
f	xxvij.	Johânis epi. bog. Juliani epi.	cõ.
g	xxviij.	Johannis abbatis. ix.lec. Agnetis.2.cõ.	

Mensis februarij.

d	j.	Ignacij epi ⁊ mar.ix.lec. Brigide virginis.cõ.	
e	ij.	Purificatio bte Marie virgis. duplex. hz oct.	
f	iij.	Blasij epi ⁊ mar.	ix.lec.
A	v.	Agathe virginis ⁊ mar.	ix.lec.
b	vj.	Vedasti ⁊ amandi epoꝝ.	cõm.
c	vij.	Helene regine.	cõm.
e	ix.	Octa.purificatõis beate Marie.	ix.lect
f	x.	Scolastice virginis.	bog.
c	xiij.	Valentini marti.	bog.
e	xvj.	Juliani virginis.	bog.
d	xxij.	Cathedra sancti petri.	ix.lec.
f	xxiiij.	Mathie apli. duplex. qñ non est bissextus: sed	

quando est bissextus festum celebratur.xxv.die.Fit autem bissextus de quattuor annis in quattuor annos scilicet quotiens in festo sancti mathie anni a natiuitate domini possunt diuidi per quattuor partes equales tuncillo anno est bissextus/vt puta anno presenti videlicet anno domini curreñ.millesimo quadringẽtesimo quarto sm computationez ecclesie gallicane currebat annus ab incarnatione domini millesimus quadringentesimus tercius.Dicitur autem bissextus quia in anno bissextili super illa littera f.vbi in kalendario scribitur festum mathie computantur duo dies ⁊ in secunda die que est.xxv dies dicti mensis februarij illud idem festum sancti mathie celebratur:⁊ in illo ãno bissextili mensis februarij habet.xxix.dies:⁊ in alijs ãnis nõ bissextilibus habet tm̃.xxviij.

Regula certa ad inuenien
dum septuagesimam

Tem in dicto mẽse februarij singulis annis vt plurimũ occurrit dñica que dicitur septuagesime per quã habetur

initium festorum mobilium. & ab illa dominica septuagesime vsq; ad pascha in officijs ecclesiasticis obmittuntur cantus leticie. Non dicitur Te deum laudamus. Gloria in excelsis. neq; Ite missa est. neq; Alleluya. Et cessant benedictiones nuptiales vsq; post oct. pasche. In quolibet anno inuenies dominicam septuagesime per huncmodum videlicet/vide in die epyphanie domini quota est luna a die primationis & computa incipiendo a dicta die primationis per sequentes dies. xl. quando non est bissextus vel. xlj. quando est bissextus & in die dominica sequente. illos. xl. dies: vel. xlj. si fuerit bissextus erit septuagesima. Et si numerus. xl. dierum vel. xlj. cadat in die dominica: tunc in sequen. dominica erit septuagesima. Exemplum in presenti anno millesimo quadringentesimo quarto. s'm computationem ecclesie gallicane computando in die epyphanie luna erit secunda: tunc incipe computare super die epyphanie domini/ dicendo tres et sequenti die quattuor &c. & tunc inuenies q' in duodecima die februarij cadant dicti. xl. dies & die. xv. dicti februarij que est dominica sequens dictos. xl. dies erit dominica septuagesime. Inde computa tres septimanas & habebis dominicam primam quadragesime. Et a prima dominica quadragesime inde computa sex septimanas & habebis pascha. Et a die pasche inde computa quinq; septimanas & habebis dominicam ante ascensionem domini. Et die iouis sequen. erit ascensio domini. Et a dicta dominica ante ascensionem domini computa quindecim dies & habebis festum sancte penthecostes.

Mensis marcij

c vij.	Perpetue & felicitatis. cõ. tm̃ q: ĩ quadragesima		
A xij.	Gregorij pape.	duplex	
c xxj.	Benedicti abbatis.	ix. lec.	
g xxv.	Annunciatio dominica	duplex	

Et nota si euenerit in die mercurij hebdomade sancte vel aliis diebus /post octa. pasce transfertur. Et sic facies de quocunq; alio sancto tempore hm̃oi superuenienti.

Mensis aprilis

c	iiij.	Ambrosij epi ꝛ ꝯfes.	duplex
f	xiiij.	Tiburcij ꝛ valeriani mar.	com.
A	xxiij.	Georgij mar.	duplex
c	xxv.	Marci euangeliste.	duplex
d	xxvj.	Translatio sancti benigni mar.	ix.lec.
f	xxviij.	Vitalis mar.	feri.
g	xxix.	Roberti abbatis.	fer.
A	vltia die	Eutropij epi ꝛ martiris.	ix.lec.

Festum pasche quod frequenter euenit in mense aprilis ꝛ aliquando in mense marcij / est festum solenne: ꝛ habet octa. Et nota ꝙ a die mercurij ante pascha vsqꝫ post octa. pasche non fit de aliquo sancto. Et die lune. martis. ꝛ mercurij post pascha est officium duplex.

Mensis maij

b	j.	Philippi ꝛ iacobi aploꝝ. dup. Amatoris epi. cō.	
c	ij.	Athanasij epi.	feri.
d	iij.	Inuentio sancte crucis.	duplex
Eodē die		Euencij. alexandri. ꝛ theodoli martiꝝ	cō.
g	vj.	Johannis ante portam latinam. duplex. habet octa. in ecclesia cathedrali lingoñ. tm̄.	
c	ix.	Translatio sancti nicolai epi ꝛ ꝯfes.	ix.lec.
d	x.	Gordiani ꝛ epymachi mar.	cō.
e	xj.	Gengulfi mar. duplex. ꝛ feriatur in ciuitate tm̄.	
f	xij.	Nerei. archillei. ꝛ pancracij mar.	cō.
g	xiij.	Octa. sancti iohannis añ portā latinā. ix.lec.	
A	xiiij.	Victoris ꝛ corone mar.	ferialiter.
c	xvj.	Fidoli confes.	fer.
f	xix.	Yuonis ꝯfes.	ix.lec.
c	xxiij.	Desiderij epi lingoñ. cū suis socijs	duplex
e	xxv.	Vrbani pape.	feri.
b	xxix.	Vinebandi ꝯfes.	ix.lec.

d	vltia die	Petronille virginis.	fer.

Festum ascensionis dñi qđ aliqñ euenit in mense maij est festū duplex ꝛ habet octa. ꝛ fit de sanctis qui eueniunt vel inueniunt infra dictas oct.

Mensis Junij.

f	ij.	Marcelli ꝛ petri martiꝝ	fer.
g	iij.	Herasini epi ꝛ mar.	fer.
b	v.	Bonifacij mar.	fer.
c	vj.	Claudij epi ꝛ ꝯfesso. ix. lec.	Philippi mar. cō.
e	viij.	Medaldi ꝛ gildaldi epo.	fer.
f	ix.	Primi ꝛ feliciani mar.	fer.
A	xj.	Barnabe aplī.	duplex
b	xij.	Basilidis cirini narboris nazarij ꝛ celsi ma.	fer.
d	xiiij.	Basilij epi ꝛ ꝯfes.	fer.
e	xv.	Victi mar.	fer.
f	xvj.	Ferreoli ꝛ ferrucij martiꝝ	duplex.
Eodem die		Veroli confes.	cōme.
A	xviij.	Marci ꝛ marcelliani mar.	feri
b	xix.	Geruasij ꝛ ꝓthasij mar.	feri.
e	xxij.	Achacij cū soc. mar. ix. lec.	Paulini epi. cōme.
g	xxiiij.	Natiuitas btī iohānis baptiste. duplex. hꝫ oct.	
A	xxv.	Eligij epi. ix. lec. Gallicani mar.	cōm.
b	xxvj	Johannis ꝛ pauli mar.	ix. lec.
d	xxviij.	Oct. sctī iohānis hyrenei cū so. m. Leōis pa. cō	
e	xxix.	Petri ꝛ pauli aploꝝ. duplex.	habet octa.
f	vltia die	Cōmemoratio beati pauli.	duplex

Festum penthecostes quod euenit semper in istis duobus mensibus precedentibus est festum solenne Et habet oct. In quibus oct. nō fit de aliquo sctō sed trāsferuntur festa. ix. lect. que eueniunt infra istas oct. vsqꝫ post istas oct. nisi esset festū sctī patroni ecclesie. Die vero lune martis ꝛ iouis post penthecosten est officium duplex. Et diebus mercurij veneris et sabbati sunt ieiunia quattuor temporum. Et dominica post pēthecostē fit festum sancte trinitatis duplex. Et die iouis post festuꝫ sancte trinitatis fit festum de sacramento corporis christi sollenniter

z habet oct. Et nota q dies dominica post festum corporis christi licet sit in oct. corporis christi tamen ipsa dominica computatur prima dominica post trinitatem quo ad euangelia z historias legendum vsqz ad aduentum domini

Mensis Julij

e	j. die.	Octa. scti iohānis baptiste. ix. lect.	Theobaldi

pfes. transferturin diem sequentem pter octa.

A	ij.	Theobaldi pf. ix. lec. Processi z martiniāi. m. p.	
b	iij.	Translatio sancti thome apli.	ix. lec.
c	iiij.	Translatio sancti martini epi.	ix. lec.
e	vj	Octa. aplo petri z pauli.	ix. lec.
f	vij.	Martialis epi z pfes.	ix. lec.
A	ix.	Effrem pfes.	bog.
b	x.	Septem fratrum.	bog.
c	xj.	Translatio sancti bndicti abbatis.	ix. lec.
e	xiij.	Margarite virginis z mar.	ix. lect.
A	xvj.	Alexij pfes.	ix. lec.
c	xviij.	Arnulphi epi z pfes.	bog.
d	xix.	Arsenini abbatis.	bog.
f	xxj.	Praxedis virginis	bog.
g	xxij.	Marie magdalene. duplex.	habet octa.
A	xxiij.	Appolinaris epi z mar.	ix. lec.
b	xxiiij.	Prisce virginis.	com.
c	xxv	Jacobi apli. duplex Xpofori mar.	cō.
e	xxvij.	Anne matris virginis Marie	ix. lec.
f	xxviij.	Nazarei celsi. z penthaleonis. mar.	ix. lec.
g	xxix.	Octa. sancte marie magdalene.	ix. lec. Eo-

dem die felicis faustini supplicij z beatricis. mar. cōm.

A	xxx.	Festū reliquia. duplex. Abdon z sennes. m. cō.	
b	vltīa die	Germani epi z pfes.	ix. lec.

Mensis augusti.

c	j. die	Aduincula scti petri. ix. lecti. Machabeo. cō.	
d	ij.	Stephani pape z mar.	bog.
e	iij.	Inuentio sancti stephani pthomar. ix. lec.	
f	iiij.	Iusti archiepi lugdunen.	ix. lec.

Eodem die Justini mar. com.

g	v.	Dñica ꝯfes. ix. lec. Cassiani ꝛ mēmij ꝯfes.	cōm
A	vj.	Transfiguratio domini.	duplex
Eodem die Sixti felicissimi ꝛ agapiti. mar.			cōm.
b	vij.	Donati epi ꝛ mar.	bog.
c	viij.	Ciriaci mar. cum socijs	bog.
d	ix.	Romani mar.	bog.
e	x.	Laurencij mar. duplex habet octa.	
f	xj.	Tiburcij mar.	bog.
g	xij.	Corone dñi. duplex Machari abbatꝭ. cō.	
A	xiij.	Ypoliti mar.	bog.
c	xv.	Assumptio beate Marie. solenne. habet oct.	
e	xvij.	Mēmetis mar. solenne sine octa.	
f	xviij.	Agapiti mar.	cōm.
g	xix.	Magni mar.	cō.
A	xx.	Bernardi abbatꝭ. ix. lec. Philiberti abbatꝭ. cō.	
b	xxj.	Priuati martiris.	cō.
c	xxij.	Octa. assumptionis beate marie.	ix. lec.

Eodem die Thimothei ꝛ simphoriani mar. ix. lect. ꝛ transferuntur in diem sequentem.

d	xxiij.	Thimothei ꝛ simphoriani.	ix. lec. Eo

dem die appollinaris ꝛ thimothei mar. cō.

e	xxiiij.	Bartholomei apl'i	duplex.
f	xxv.	Eusebij. pōciani. pegrini. m̄. ix. le. Ludouici ꝯf. ꝯ	
g	xxvj.	Dedicatio ecclesie lingoñ. solenne festum in ea	

dem ecclesia: sed in alijs nihil fit de dedicatione sancti māmetis quia quelibet alia ecclesia debet facere festum sue dedicationis tempore ꝛ die quo occurrit. Et nota ꝙ festa dedicationum ecclesiarum habent octa.

A	xxvij.	Ruffi mar.	cō.
b	xxviij.	Augustini epi. duplex. Hermetis mar.	cō.
c	xxix.	Decollatio sancti iohannis baptiste.	ix. lec.
d	xxx.	Felicis ꝛ audacti martir.	cōme.
e	vltīa die	Lazari mar. duplex. Paulini epi ꝛ ꝯfes.	cō.

Mensis septembris

f j. Egidij abbatis .ix.lec. Prisci mar. com.

g ij. Octa.dedicationis.ix.lec. Iusti epi. com.

A iij. Mansueti epi ꝛ ꝯfes. bog.

b iiij. Marcelli mar. bog.

c v. Inuentio sctõꝝ ferreoli ꝛ ferrucij mar. ix.lec.

e vij. Regine virginis ꝛ mar.ix.lec.si sit dñica.al's.ix.

psal'.ꝛ tres lect.Eodem die Enulcij epi ꝛ ꝯfess. cõ.

f viij. Natiuitas v.Marie.dup.hꝫ oc.Adriani.m.cõ.

g ix. Gorgonij mar. cõ.

b xj. Prothi ꝛ Iacincti mar. cõ.

c xij. Ciri epi ꝛ ꝯfes. cõ.

e xiiij. Exaltatio scte crucis.ix.lec Cornelij.ꝛ cipriani.m.cõ.

f xv. Octa.bte Marie.ix.lec. Nichomedis mar.cõ.

g xvj. Lucie ꝛ geminiani mar.bog. Eufemie vg.cõ.

A xvij. Lamberti epi ꝛ mar. bog.

b xviij. Inuentio sanctoꝝ geminoꝝ ix.lec.

c xix. Sequani abbatis ix.lec.

e xxj. Sancti mathei apli duplex

f xxij. Mauricij cũ socijs mar. duplex

g xxiij. Tecle virginis. bog.

A xxiiij. Andochij tirsi ꝛ felicis mar. bog.

b xxv. Cleophe mar. bog.

c xxvj. Cipriani mar.bog. Iustine virginis.cõm.

d xxvij. Cosme ꝛ damiani mar. bog.

f xxix. Sancti michaelis archangeli. duplex.

g xxx. Ieronimi presbiteri. duplex.

Nota ꝙ in hoc mẽse septẽbri .s.die mercurij veneris ꝛ sabbati post exaltationẽ sancte crucis sunt ieiunia quattuor temporum

Mensis octobris.

A j. Germani ꝛ remigij ꝯfes. ix.lec.

b ij. Leodegarij epi ꝛ mar. duplex

c iij. Piati mar. ix.lec.

d iiij. Francisci ꝯfes. ix.lec.

f vj. Fidis vg.ꝛ mar.fe.cũ legẽda ꝓpria:si sit dñica.cõ.

g	vij.	Marci pape ꝛ mar.	bog.
b	ix.	Dyonisij epi ꝛ mar. cū socij s.	ix. lec.
c	x.	Translatio sancti mametis. duplex.	habet oct.
d	xj.	Viuadi ꝯfes.	ix. lect.
f	xiij.	Girardi ꝯfes.	com.
g	xiiij.	Calixti pape ꝛ mar.	cōm.
A	xv.	Bassoli ꝯfesso.	ix. lec.
b	xvi.	Bercharij mar. ꝛ Bolonie virgīs	com.
c	xvij.	Octa. sancti mametis.	duplex
Eodem die Marthe.			com.
d	xviij.	Luce euangeliste.	duplex
e	xix.	Sauiniani epi ꝛ mar. cū soc.	bog.
g	xxj.	Hilarionis monachi.	ix. lec.
A	xxij.	Valerij marti.	duplex
b	xxiij.	Seuerini. epi ꝛ ꝯfes.	bog.
d	xxv.	Crispini ꝛ crispiniani mar.	fer.
f	xxvij.	Florencij mar.	ix. lec.
g	xxviij.	Simonis ꝛ Jude aploꝝ.	duplex.
A	xxix.	Narcisci epi ꝛ ꝯfes.	fer.
c	vltīa die	Quintini mar.	ix. lec.

Mensis nouembris.

d	j. die	Festiuitas oīm sctoꝝ. solēne.	habet octa.

e ij. Cōmemoratio defunctoꝝ. ix. le. Et si veniat ī die dñica transfertur in die lune: ꝛ tunc in die dñica fit festuꝫ sancti Benigni.

f	iij.	Sancti benigni mar.	duplex.
g	iiij.	Amancij epi ꝛ ꝯfes.	cōm.
A	v.	Malachie epi ꝛ ꝯfes.	cōm.
b	vj.	Trāslatio sancti gregorij epi lingonē. ix. lec.	
d	viij.	Oct. oīm sctoꝝ. ix. lec. Quattuor coronatoꝝ. cō.	
e	ix.	Theodorij mar.	fer.
f	x.	Martini pape ꝛ mar.	bog.
g	xj.	Martini epi ꝛ ꝯf. duplex. hꝫ oct. Mēne. mar. ꝯ.	
b	xiij.	Brictij epi ꝛ ꝯfes.	ix. lect.
f	xvij.	Aniani epi ꝛ ꝯfes.	ix. lec.

g	xviij.	Octa.sancti martini.	ix.lec.
A	xix.	Elisabeth.	feri.
c	xxi	Colūbani abbatꝭ.	fer̄.
d	xxij.	Cecilie virgi. ⁊ mar.	ix.lec.
e	xxiij.	Clemētꝭ pa.⁊ mar.ix.lec.Felicitatꝭ v̄g.⁊ mar.cō.	
f	xxiiij.	Grisogoni mar.	feri.
g	xxv.	Katherine v̄g.⁊.ma.duplex.Petri.ep̄i.⁊ m̄.cō.	
A	xxvj.	Lioni pape ⁊ mar.	fer̄.
b	xxvij.	Agricole ⁊ vitalis mar.	ix.lec. Eo

dem die Maximi ep̄i. com.

d	xxix.	Saturnini ep̄i.⁊ mar.	bog.
e	vltīa die	Andree apl'i.	duplex.

December

f	j.die	Eligij ep̄i.⁊ ꝯfes.	ix.lec.
d	vj.	Nicolai. ep̄i ⁊ ꝯfes.	duplex.
f	viij.	Conceptio btē Marie virginis	duplex
d	xiij.	Lucie virginis ⁊ mar.	ix.lec.
g	xvj	Barbare virginis ⁊ mar.	duplex
e	xxj.	Thome apl'i	duplex
b	xxv.	Natiuitas dn̄i. solenne. habet octa. Eodem	

die Anastasie virginis ⁊ martiris. cō.in missa tm̄

c	xxvj.	Stephani.ꝓthomartiris.	duplex.habet octa.
d	xxvij.	Johannis euāgeliste.	duplex. habet octa.
e	xxviij.	Innocentium.	duplex habet octa.
f	xix.	Thome ep̄i ⁊ mar.	ix.lec.
A	xxx.	Siluestri pape ⁊ mar.	ix.lec.

In hoc mense decembris scilicet diebus mercurij veneris ⁊ sabbati post sanctam luciam sunt ieiunia quattuor temporum.

De vita moribus ⁊ honestate sacerdotū ac ludis ꝓhibitis.

Rimo mores ⁊ honestates sacerdotum potissime fundā tur super interiori homine ⁊ virtute animi eius vt sint in omībus virtuosi. Et virtutes de quibus supra fit mencio semp in corde ⁊ in intentione gerant/ viciaqꝫ superius expressa ⁊ alia detestantur ⁊ fugiant.

Ecundo. Honestas ⁊ mores sacerdotū ꝯsistunt in exterio

ribus extra animā consistentibus: ⁊ illa sunt quasi infinita que vix possent numerari: sed tamē illa exteriora omnia possunt faciliter comprehendi ⁊ reduci ad septem membra in quibus cōsistit honestas clericorum.

Consistit honestas sacerdotum	In officio ⁊ servicio divino ⁊ sacroꝝ administratione. In lingua ⁊ verborum prolatione. In habitu ⁊ gestu. In cibo ⁊ potu. In secularibus negocijs. In consortio ⁊ personis In ludis prohibitis.

Uo ad primum De divino officio ⁊ sacramentorum administratione/ sit sacerdos devotus in his que spectāt ad dominum/ ⁊ cum omni reverentia ⁊ humilitate tam gestu sui corporis q̄ȝ in verbo ⁊ opere faciat ⁊ dicat divinum officium et horas seu officium suuȝ privatum/ ⁊ ecclesiastica ministret sacramenta sinceriter plane ⁊ distincte/ non transcurrendo seu sincopando aut detruncando aut verba extranea intermiscendo. Sed verba omnia ⁊ alia que incumbunt integraliter proferat et peragat ac intentionem habeat ad deum elevatam: ⁊ taliter se habeat in predictis q̄ sua devotione ⁊ humilitate ceteros ꝓvocet ad devotionem ⁊ reverentiam officij divini ⁊ sacramentorum administrationem: assidue enim ⁊ devote orare ⁊ lectioni perfecte intendere sunt opera clericorum. Dum in ecclesia fit officium divinum arceant laicos stare extra cancellum seu locum vbi sacerdotes ⁊ clerici debent stare/ nisi essent laici tales qui iuvarent ad officium divinum.

Uo ad secundum De lingua ⁊ verborū prolatione. Magna quedam honestas est potissime in sacerdote temperare linguam/ vnde sacerdos debet discretum silentium q̄ȝtum

potest obseruare: et non sit nimium loquax sed parce loquitur: tunc autem parce loquitur quando non loquitur nisi necessaria et vtilia. dum est in consortio hominū loquatur de diuinis preceptis. de euittandis peccatis: vel de exemplis sanctorum patrū et similibus. Non de fabulis aut vanis verbis aut rebus mundanis loquatur: nec cantet cantilenas mundanas que in se continent turpia interdum et inhonesta et prebent occasionem peccandi. Si oportet eum in honesta societate cantare/ cantet vnum hymnum aut aliud canticum ecclesiasticum. Caueat summe sacerdos et quilibet clericus ne proferat verba detestanda aut pudenda dicendo ribaldiam vel aliam turpitudinem. Abstineāt etiam a frequenti iuratione. Sunt enim plurimi qui ad quodlibet verbum iurant per deum et sanctos ex quadam mala consuetudine/ quod turpe est presertim in sacerdote et clerico: et potissime caueant sacerdotes et clerici ne vtātur istis verbis Je regnie dieu. neque iurant per plagas dei. per sanguinem dei. per passionem et similia que sonant blasphemiam dei. Caueant ne per contemptionem et rixam proferant contra aliquem iniuriosa verba neque alicui maledicant. Etiam si aliquis dicat sacerdoti vel clerico iniuriam vel maledicat/ nō debet clericus propter hoc per iniuriosa verba respondere vel maledicere: sed debet pacienter sustinere et tacere. et si viderit esse expediēs de loco iniurie recedat vt in omnibus istis sequatur exemplum domini nostri ihesu xpi qui cum male tractaretur pro salute nostra non aperuit os suū et cum malediceretur non maledicebat. et cum iudei dicerent ei plurima obprobria exiuit de templo et abscondit se.

Vo ad tercium De habitu et gestu/ portent sacerdotes et clerici tonsuram et vestes clericales. Comam non nutriāt seu crines magnos neque longam barbam/ alioquin possunt tundi per suum archidyaconum. Et sit talis in religiosis talis quod appareāt aures. In secularibus clericis maior vel minor secundum quod ordinē sacrū maiorē vel minorē vel nō sacrū susceperint. In sacerdotibus quidā sit magna et maior quam in aliis ordinibus/ talis quod

oculos seu aspectum intuentium non offendat vestes gerant re/
ligiosi sm̄ statuta sue religionis. Seculares autem clerici seruēt
modum communem religionis dū tamen coloribus aut pānis
non vtantur valde preciosis nec nimium fulgidis aut sordibus
vestibus vtātur: habeant autem talares vestes id est vsq3 ad ta
los tangentes ꝛ talium non vtantur forma vestium quibus lai
ci solent vti. In ingressu corporis sacerdos sit grauis ꝛ bene cō/
positus nec enim gressu rapido seu violenter currendo debet in
cedere: quia incompositio corporis iudicat qualitatem incōposi
te mentis: ꝛ incessus modo citius modo tardius instabilitatem
mentis designat.

Uo ad quartum de cibo ꝛ potu. Debent cibum ꝛ potum
temperate sumere tam in tempore q̄3 in q̄titate vt in die
bus ieiunioꝝ semel in die. In diebus non ieiunalibus bis tm̄ in
die. Debent tm̄ comedere comessationes ebrietates ꝛ conuiuia
debent vittare. Et dicitur ebrietas ab e. quod est sine ꝛ brios qd
est mensura: quia bibit sine mensura. i. vltra mensuram nature
finibus non contentam. Etiam 3 crapula ꝛ voracitate ciborum
Crapula dicitur nimie comestiōis voracitas. Sacerdos ebrius
deb3 abstinere. xl. dies a communione hoīm vel subijcitur suppli
cio coporali. Et si monitus hanc satisfactionem nō fecerit suspen
ditur ab officia ꝛ beneficio ꝛ demū deponitur si non corrigatur
Uittent sumere cibum aut potum in tabernis nisi dum vadunt
in itinere In sacerdotali prandio lectio diuinarum scripturarū
immiscenda est/nam per hoc anime edificātur ad bonum ꝛ fa
bule euittantur.

Uo ad quintu3. De secularibus negocijs, debent sacerdo
tes ꝛ clerici contentiones rixas ꝛ lites vittare neq3 in plate
is secularibus litigare seu disputare nisi causa sit que in ecclesia/
stico iudicio non possit introduci ꝛ prosequatur suam iniuriam
vel sue ecclesie aut debilium personarum. Non debet sacerdos
conductor aut procurator esse rerum secularium neq3 negocium
quodcūq3 sit illud exercere. Canes ad venandum tenere nō de
bēt neq3 venari venatione clamosa vel impetuosa que fit cū cla
moribus ꝛ cursu velociori/puta venari apros, taxos ꝛ similia.

Possunt tamen clerici piscari pro necessitate sua. Omnis negociatio secularis de rebus emēdis vilius ⁊ carius distribuenduꝫ est sacerdotibus interdicta vt emere vinum bladum vt carius vādatur. Sic debent sacerdotes ⁊ clerici abstinere a secularibus negocijs permaxime inhonestis ⁊ turpibus lucris. Non sint tabelliones seculares nec exerceant officium notariatus curie secularis. Et generaliter omnia alia secularia negocia ⁊ turpia lucra sacerdotibus sunt interdicta nisi inueniātur permissa. Possunt tamen pro victu proprijs manibus laborari ⁊ operari honesto ⁊ decenti labore.

Uo ad sextum. Honestas sacerdotum est in consortio et societate bonarum personarum. Non enim debent cuꝫ peccatoribus manifestis conuersari/ puta cum hereticis excommunicatis ⁊ alijs hmōi diffamatis. Alioquin possunt tanq̄ȝ socij ⁊ dātes auxiliū puniri. Cōsortia em̄ maloꝝ bonos mores corrumpunt/ vittent consortiuꝫ minorum ioculatorum ribaldoruꝫ meretricum/ ludos/ ⁊ tabernas/ lupanaria frequentantium/ et quarumlibet vilium personarum diffamatarum. Concubinas non foueant neq̄ȝ nutriant aut teneant aut alias quascunq̄ȝ mulieres de incontinentia suspectas. Possunt em̄ in sua cohabitatione habere matrem suam auiā neptem que tn̄ non habeat secum pedisequas aut seruitrices suspectas. Nam omnes q̄ sunt cum sorore mea sunt mee sorores. Si qui autem sunt in sacris ordinibus constituti. qui hmōi habeāt concubinas vel focaria siue eas hn̄t ī suis domibus vl' in alijs/ sicuti q̄dē in fraudē faciūt Precipimus eis sub pena iuris ⁊ excōmunicationis ne vnq̄ȝ solus cum sola cum eis loquatur in locis secretis ⁊ cum ipsis de cetero nullatenus ꝯuersantur. Precipimus etiam auctoritate presentis statuti ⁊ synodi ipsis cōcubinis seu focarijs sub dictis penis vt a consortio sacerdotum ⁊ aliorum ecclesiasticoꝝ virorum recedant penitus ⁊ desistent. Quod statutum precipimus in ecclesijs frequenter publicari. Sunt autem forsan nonnulli viri ecclesiastici occulte fornicarij aut cōcubinarij ⁊ sunt isti minoris culpe ⁊ minoris pene ⁊ relinquūtur foro penitentiali. Alij sunt suspecti tm̄ aut diffamati de incōtinentia vel fornicatiōe aut cō-

cubinatu / et tales si scandalum oriatur sunt purgandi. alioquin penas sustineant conuicti / et tanquam conuicti sunt condemnandi. Alij sunt notorij concubinarij seu fornicarij et hoc notorietate facti que nulla potest tergiuersatione celari / vt quia continue manet in domo iuuenis mulier qui liberos parturit / et super terram gradiuntur qui testimonium perhibent: tunc tales ab officio et beneficio sunt deponendi et quandoque vsque ad degradationem.

Quo ad septimum. s. de ludis prohibitis auctoritate que supra / prohibemus clericis et viris ecclesiasticis potissime in sacris ordinibus constitutis et maxime sacerdotibus et curatis ne omnino ludant ad taxillos. ad aleas. ad trinquetum quod aliter nominatur ad punctum stacarij. neque ad cartas. neque ad stop bum dictum a la paulme. neque ad luctam. neque ad iactum lapidis. ad saltum. ad choreas. neque ad clipeum. neque cum fistula vel alijs musicalibus instrumentis quibus cum ore seu bucha luditur. Non negamus quin cum cithara et organis seu huiusmodi alijs honestis cordarum instrumentis in officio ecclesiastico seu secreto in domo coram paucis causa cuiusdam consolationis possint aliquando licet raro vti. Non ludant etiam ad marrellas. ad bolas. ad cursum vel currendum in campo pro lucro vel pro vino. ad ioculandum vel gladiendum. neque ludant ad guillas. vel tor neamenta seu iostas. Summopere caueant sacerdotes et clerici potissime in sacris ordinibus constituti ne intersint neque ludant in ludo quod dicitur chareuary / in quo vtuntur laruis in figura demonum et horrendia ibidem committuntur / quem ludum non solum clericis sed generaliter omnibus subditis prohibemus sub excommunicationis pena et decem librarum turonensium nobis applicandum. neque etiam in ludis illis inhonestis qui solent fieri in aliquibus ecclesijs in festo fatuorum quod faciunt in festiuitatibus natalis domini. Non ludant etiam ad ludum scatorum nisi forsan pro raro: quia quamuis sit ludus honestus et proueniat ex subtilitate ingenij / tamen magnam requirit inutilitatem occupationem et prolixitatem temporis.

De hospitalitate et miserabilium personarum subuentione.



Rimo. Sacerdotes libenter recipiant peregrinos ⁊ extra neos aduenas/ eosq̃ cõsolentur ⁊ sibi si facultates suppe tant necessaria ministrent q̃ntum poterunt. Et specialiter gratiose recipiant religiosos presertim mendicantes/ sibiq̃ ministrẽt victum ſm eius statum ⁊ possibilitatem: et specialiter quando illi fratres predicãt verbũ dei: vł ad id deputati ꝓfessiões audiũt

Ecundo. Quia multi pseudo ⁊ ꝑphete religiosi vadunt per mundũ vagabũdi appostate/ dicentes se posse audire cõfessiones ⁊ absoluere posse ‖ Precipimus ꝑbiteris nobis subditis q̃ tales religiosos non recipiant ad audiendum confessiones sibi non bene notos: nisi ipsi religiosi faciant fidem per litteras nostras aut vicarij nostri se fuisse a nobis acceptos/ ⁊ licentiam habeant confessiones audiendi. Et curati prohibeant suis parrochianis ne talibus ignotis religiosis cõfiteantur/ nisi prius facta fide vt supradictum fuit.

Ercio. Ad officium sacerdotum spectat visitare infirmos non solum ad ministranda sacramenta sed ad infirmitatis consolationem. Et etiam quasdam miserabiles aut pauperes personas suo posse consolari ⁊ eis in necessitate subuenire. Bona enim ecclesiarum sunt bona pauperum. ⁊ quicquid superest sacerdoti vltra suam necessitatem debet dari pauperibus.

De monasterijs prioratibus ⁊ religiosis personis.

Rimo. Religiosi in monasterijs ⁊ ꝑoratibus ſm vite statum quem domino inspirante elegerunt/ viuant ⁊ regulariter teneant obseruãtias ieiunijs orationibus ⁊ vigilijs insistẽtes principalia vota sue religionis ⁊ ꝓfessionis/ puta paupertatem. castitatẽ ⁊ obedientiã iugiť obseruẽt: ⁊ regularia instituta sui ordinis/ puta regulam sancti benedicti. sancti augustini. et alioꝝ actoꝝ ⁊ sanctorum patrum ⁊ doctoꝝ adimplere studeãt ⁊ tenere/ vt visitationis tpe irreprehensibiles inueniri mereantur

Ecundo. Religiosi non ministrent alienis parrochianis aliqua ecclesiastica sacramenta sine licentia curati parrochialis alioq̃n si ministrent extremã vnctionẽ. eucaristiã. aut benedictõe₃ nuptialẽ/ incurrũt sñiam excõicationis ipo facto/ a qua nõ absoluũť nisi apud sedem apostolicam vel in articulo mortis.



Ercio: Abbates in monasterijs ꝛ priores in prioratibus conuentualibus faciant semper esse ꝛ teneant sufficientẽ numerum religiosorum iuxta fundationem eorum / ꝛ q̄ntum maiorem numerum poterunt / neq̄ꝫ numerus fundationis decrescat nisi de licentia superioris propter tenuitatem facultatuꝫ vel alia rationabili causa numerus minuatur. In prioratibus non conuentualibus teneant ꝭm ꝙ hactenus consuetum fuit: ꝛ nunq̄ꝫ sit aliquis prior solus in prioratu suo sine socio vel religioso sui ordinis.

Uarto. Religiosi semper vbiq̄ꝫ portent habituꝫ ꝛ vestes sue religionis qualem debent ꝭm iura sui ordinis instituta ꝛ religionis consuetudinem deferre / nec illum mutent in colore / materia / vel forma / neq̄ꝫ illum detruncare vel decurtare vel abscindere / seu etiam aliquam parteꝫ ipsius deferendo aliquatenus audeant dehonestare / ꝛ hoc sub excõmunicationis pena ipso iure lata: quia tales appostate vel quasi sunt reputandi.

Uinto. Religiosi septa suorum monasterioꝝ aut suorum prioratuũ non exeant per mundum incedendo / nisi cum magna ꝛ rationabili causa. Et hoc de licentia sui superioris petita ꝛ obtenta: tales etiam vagabundos ꝛ appostatas sui superiores diligentius perquirant ꝛ ad ouile cum virga correctionis studeant reducere salubriter prout decet.

Exto. Sicut religiosi perfectiorem habent statum / ita ad ea que superius dicta sunt in titulis de moribus ꝛ honestate ꝛ de hospitalitate plus ceteris astringuntur ꝛ astringi volumus ꝛ habere pro repetitis.

De ecclesijs ꝛ cimiterijs.

Rimo. Ad curam ꝛ solicitudinem vniuscuiuscunq̄ꝫ rectoris alicuius ecclesie spectat ꝙ frequenter mundet ꝛ teneat mundam si sibi incombit / alioquin mundare faciat per illos ad quos spectat ecclesiam ꝛ omnia que intra sunt / puta imagines altaria / vitrinas / parietes / pauimẽta ꝛ huiusmodi / que in aliq̄bus locis tam deturpata sunt puluere / araneis / ꝛ alijs immundicijs ꝙ ea videre abhominationem generat / ꝛ camera atq̄ꝫ lectus eorum apparata ꝛ ornata sunt sicut templum salomonis.

Ecundo. In cimiterijs interdum intra ecclesiam inueniuntur stercora hominum et animalium et magna quantitas fumi per angulos et cumulos iniecta / que precipimus emūdari: et de cetero talia fieri sub excōmunicationis pena prohibemus et .xl. solid. turoñ / neqꝫ excusationem sumant rectores vt penam euittant / dicendo qꝫ mundare dicta loca sacra ad se nō spectat / sed a matricularios et parrochianos: qꝛ licet labor et expensa mundandi debent forsan pertinere ad dictos parrochianos: cura tamen et sollicitudo mundandi vel mundari faciēdi pertineat de cetero ad rectores vt moneant frequenter illos ad quos spectat vt mundent loca predicta: qꝫ si forte tardent et recusent / eos faciāt compelli via iuris. Addicientes huic honestissimo statuto quatinus singulis annis ad minus semel in quadragesima et ꝓpe pascha mundentur omnino loca predicta.

Ercio. Ecclesie et cimiteria polluuntur et sunt reconcilianda per episcopum in quattuor casibus sequentibus. Primo propter homicidium vel iniuriosam humani saoguinis effusionem / ibi per contemptionem vel violentiam commissam. Secus si a casu aliquis ibi cadens ex alto vel alio modo / puta se occidendo moreretur. aut si aliquis absqꝫ iniurioso facto ibi sanguinaret. vel si extra letaliter vulneratus / postea intraret ecclesiam et ibidem moreretur / tunc non est reconcilianda. Sed si quis in ecclesia ꝑcussus fuerit et postea moriatur extra ecclesiā: vel si intra ecclesiam per dictum modum sanguis effundatur / licꝫ in terram non cadat / nihilominus ecclesia vel cimiterium polluta est et reconcilianda.

Ecundo propter adulterium. fornicationeꝫ. aut seminis humani effusionem / ibi scienter factam. etiam per viciuꝫ sodomiticū / secus de nocturna pollutione in somno facta.

Ercio. Si aliquis excommunicatus fuerit in ecelesia vel cimiterio sepultus polluit: ecclesia et cimiteriū sunt recōcilianda. et est corpus illud exhumendum et extra proijciendum ante reconciliationem.

Uarto. Si ecclesia vel cimiterium fuerint consecrata per episcopum publice excōmunicatum ſm Host. sunt pol-

luta ꝛ reconcilianda. Nam si corpus excōmunicati ibidē inhumatum polluit/multofortius vbi consecratio conficitur seu pfertur per os ꝛ manus epi excōmunicati.

Quarto. Quotiens ecclesia ꝛ cimiterium polluuntur debent reconciliari sumptibus parrochianorum. sed sumptus illos debent recuperare ab illis qui fecerunt pollutionem.

Quinto. Quando ecclesia est polluta/cimiterium ibidem contiguum est pollutum ꝛ non econtra: quia si cimiteriū etiam contiguum est pollutum ꝛ casus pollutionis in eodē cimiterio fuit cōmissus ꝛ non in ecclesia/propter hoc ecclesia non est polluta.

Sexto. Prohibemus sub pena excōmunicationis ꝛ. xl. solidorum/ne in ecclesia aut cimiterijs fiant mercata vel nundine: neqꝫ ibi fiant choree vel ludi alij inhonesti.

De interdicto ecclesiastico.

Primo. Interdictum ecclesiasticum/quoddam est generale/scilicet cum vnum regnum. vna prouincia. vna ciuitas castrum vel villa interdicitur. Quoddam est particulare/cū de multis ecclesijs vna vel pauce interdicuntur/cum dicitur talis locus interdicitur vel est interdictus/nihil aliud est dicere qꝫ viri ecclesiastici prohibentur ibi publice celebrare sacramenta ecclesiastica aliqua vel sepultura ministrare: ꝛ homines interdicuntur a certis sacramentis ꝛ sepultura.

Secundo. Interdictum ponitur pro rationabili causa: nec est rationabilis aut iusta causa ponendi interdictum pro debito pecuniario/nisi ex hoc ex speciali concessione summi pōtificis procedente

Tercio. Cum ciuitas villa vel castrum interdicitur/suburbia eius sunt interdicta: qꝛuis in multis alijs casibus nomine ciuitatis intelligitur qꝫ murorum ambitus continetur

Quarto. Homines de loco interdicto si interdictū fuit positum absqꝫ eorum culpa auxilio vel fauore possunt alibi audire diuina ꝛ recipere sacramenta. Idem in viris ecclesiasticis loci interdicti/qui possunt in predicto casu alibi celebrare diuina ꝛ non seruare interdictum.

Quinto. Una ecclesia interdicta/capella ꝛ cimiterium eidem ecclesie contiguum seu coniunctum sunt interdicta: secus est si capella vel cimiteriuȝ essent separata ab ipa ecclesia interdicta.

Sexto. Religiosi ꝛ quelibet alie persone etiam exempte debent seruare generale interdictum etiam ab ordinario posituȝ vel quotiens ipsi religiosi aut exempti vident matricem ecclesiam vel parrochialem ecclesiam propter interdictū generale cessare/ipsi debent obseruare interdictum: alioquin īcurrunt penam ꝛ sententiam iuris.

Septimo. Ad diuina officia tēpore interdicti/singulis diebus in monasterijs ꝛ ecclesijs possunt celebrari diuina officia submissa voce taliter ꝙ ab extra nō possint audiri/ianuis clausis/excōmunicatis ꝛ interdictis exclusis/campanis non pulsatis: ita ꝙ alij nisi clerici ecclesie non admittantur ad diuina/etiam si aliunde venirent: nisi essent priuilegiati ꝙ tempore interdicti possent audire diuina.

Octauo. Tēpore interdicti generalis solū in festiuitatibus Natalis domini Resurrectionis Penthecostes ꝛ Assumptionis beate marie virginis campane pulsantur/ianuis apertis ꝛ alta voce diuina celebrantur: excōmunicatis exclusis ꝛ interdictis admissis: dum tamen illi quorum culpa interdictuȝ latum est ad altare non accedant. Potest etiaȝ tempore interdicti sanctum crisma confici ꝛ celebrari.

Nono. Quo ad sacramenta ecclesiastica tempore interdicti prohibentur ministrari nisi in casibus sequentibus.

Tēpore interdicti possunt hec ꝑferri

Baptismus. ꝛ Confirmatio. Non solum paruulorum sed adultorum.
Penitentia. non solum morientium sed ꝛ sanoꝝ: exceptis illis quorū culpa latum est interdictuȝ vel dederīt auxilium: nisi satisfecerint prout iura canunt.
Eucaristia q̄ ministratᷣ morientibus.

Ecimo. Tempore genaralis interdicti clerici ecclesia-
rum loci interditi tradi possunt ecclesiastice sepulture si-
ne tamen pulsatione campanarum ꝛ omni solennitate cessante
Sed laicis loci exceptis denegatur ecclesiastica sepultura et-
am si penitentiam egerint: quia interdicti sunt etiam si pecca-
tores non sint. Sublato autem interdicto eorum corpora pote-
runt ecclesiastice sepulture tradi

Ndecimo. Matrimonia possunt contrahi: sꝫ benedictio
nuptialis denegatur tempore generalis interdicti. Spon
salia etiam de futuro non prohibentur: sed conceduntur dicto
tempore interdicti.

Uodecimo. Qui celebrat scienter tempore interdicti vł in
ecclesia interdicta nisi super hoc sit a sede apostolica pri-
uilegiatus ꝛ nisi in casibus a iure permissis superius expressatis
irregularitatem incurrit / a qua non potest nisi per summuꝫ pon
tificem absolui.

Ecimotercio. Tempore interdicti potest predicari verbuꝫ
dei ꝛ possunt illi ꝺ loco interdicto orare in ecclesia nisi for
san esset eis specialiter interdictus ingressus ecclesie.

Ecimoquarto. Illi propter quorum culpam est ṗositum in
terdictum debent procurare vt tollatur ꝛ debent restitue
re clericis ꝛ ecclesijs dāna ꝛ interesse que propter hoc īcurrerūt

Ecimoquinto. Nullus alterius dyocesis permittatur vel
audeat celebrare diuina officia ecclesijs nostre ciuitatis ꝛ
dyocesis donec nobis aut vicario nostro seu officiali ostenderit
se canonice ad ordines promotum ꝛ licentiam obtinuerit officiē
di in dictis ciuitate ꝛ dyocesi nostris.

Ecimosexto. Nullus sacerdos audeat missas vel alia diui
na officia celebrare in domibus vel oratorijs ibi ꝯstitutis
nisi de superiore processerit specialis neqꝫ in capellis quibus nō
est assuetum celebrare donec de eorum dote ꝛ canonica instituti
one nobis constiterit.

Ecimoseptio. Nullus curatus vł rector ecclesie parrochi
alis instituat vicariū ad regimen sue ecclesie nisi prius fu
erit nobis presentatus ꝛ licentiam habuerit regendi ecclesiam.

De beneficiis ecclesiasticis fructibus ⁊ oneribus eorum ac prohibita rerum alienatione

Rimo. Nullus potest obtinere beneficium ecclesiasticum absq; canonica institutiõe. debetq; quisquis beneficiatus ostendere ordinato quotienscunq; requiritur titulum sue canonice institutis ⁊ possessionis. vnde statuimus ⁊ ordinamus: atq; precipimus vt omnes qui sunt instituti ⁊ possessores in beneficijs specialiter in parrochialibus ecclesijs / ⁊ qui de cetero instituantur qui auctoritate nostra ordinata non fuerunt instituti titulos suarum institutionum ⁊ possessionum exhibeant coram nobis aut vicario seu officiali nostro infra sequentẽ synodum.

Ecundo. Statuimus vt singuli decani quolibet anno per mensem ante celebrationem synodi moneãt auctoritate presentis statuti ⁊ nostra omnes quos sciuerint in suis decanatibus beneficia specialiter parrochiales ecclesias vl' alia curam animarum habentia obtinuisse vt ipsi ad synoduȝ tunc sequuturã apportent ⁊ coram nobis aut vicario vel officiali nostro exhibeant titulos suarum institutionum ⁊ possessionum ⁊ parati sint prestare iuramentum assuetum nobis ⁊ sedi episcopali lingonensis.

Ercio. Qui instituuntur in beneficijs curam animarum habentibus specialiter in parrochialibus ecclesijs debẽt sedi episcopali lingonensis prestare iuramentuȝ sub hac forma. Juro q' ero fidelis ⁊ obediens Reuerendo ⁊c. ⁊ suis successoribus exequar mandata sua ac litteras sue curie / faciam residentiam in ecclesiaȝ personalem nisi mecum super hoc fuerit dispensatum non residendi / veniam ad synodum semel in anno prout fieri est consuetum in dyocesi lingonensis / deseruiam in meo beneficio prout conditio beneficij requirit / nihil alienabo de rebus ipsius ecclesie ⁊ si que sint alienate pro posse recuperabo. Ceteri q; beneficiati iurare debent obdedientiã fidelitatis deseuire beneficio sufficienter nihil alienare ⁊ alienata posse tenus recuperare.

Uarto. Tenens beneficium ecclesiasticum curam habens animarum si se absentauerit a beneficio non habens licentiam

non residendi vel se absentandi nullumq3 ibi dimiserit pro regimine beneficij z cura animarum. Si steterit per sex menses eo ipso q citatus fuerit in loco beneficij trino edicto vl' vno pro omnibus auctoritate presentis statuti z nostra poterit a beneficio deponi z priuari.

Quinto. Multi sunt beneficiati qui non aduertentes qualiter deo z ecclesie sue sunt obligati vt debite deseruiant z faciant deseruiri in suis beneficijs in spiritualibus z temporalibus/z si non faciant in hac parte debitum suum in animarum suarum damnationem hmoi beneficia detinent. Unde precipimus statuimus z omnes beneficiatos monemus vt singuli beneficiati in suis beneficijs diuinum officium z alia incombentia debite compleant z faciant adimpleri prout z fm beneficij pditionem quilibet eoru3 tenetur. Et etiam ornamenta ecclesiastica z bona mobilia atq3 possessiones redditus z iura ipoz bnficioz recuperēt z reparēt reedificēt colant ac in bono statu ponāt z teneant eaq3 deffendant z recuperent alienata suo posse vel deperdita. Q si dicti beneficiati in hac parte sunt vel fuerunt negligentes ordinamus vt moniti si huic testamento non peruenerint a suis beneficijs deponentur z priuentur.

Sexto. Inhibemus vniuersis z singulis beneficiatis z etiā patronis q habēt illius patronatus vl' presentandi in ecclesijs ne ipsi beneficiati sua beneficia resignent in manibus dictorum patronorum/z q ipsi patroni tales resignationes non recipiant cū eis hoc illius non cōpetat. Presentent episcopo beneficium vacans seu cum vacauerit in manibus dicti domini episcopi seu aliorum potestatem habentium z al's non admittātur quod si fecerint prouide punientur.

Septimo. Si aliquis conuincatur alienasse vel ad censum perpetuū dedisse de bonis aut iuribus sui beneficij z hoc sine auctoritate sui superioris statuimus q illud reddatur in duplum z beneficio priuetur. Contractus etiam ipse nullius est efficacie vel momenti.

Octauo. Cum beneficium vacat per mortem: decanus in cuius decanatu consistit huiusmodi beneficiu3 debet in ma

nu dictum beneficium regere et tenere ac fructus leuare q̄diu vacat. Et ibi facere deseruire residuumq̄ grossorum fructuum per se leuatorum debet habere pro rata temporis quo rexit: et omnes parui fructus qui tempore vacationis obuenerint debet integraliter habere.

Nono. Frequenter propter varias causas apponitur nostra manus vel officiariorum nostrorum ad beneficia et eorum redditus: debetq̄ deputari aliquis qui dictum regat interim beneficium et deseruiat ac fructus leuet et rationem reddat loco et tempore oportunis.

Decimo. Decanus ad cuius spectat officium debet ponere in possessionem nouos rectores parrochialium ecclesiarū pro salario suo nihil amplius vltra decem solidos turoneñ. recipiat et hoc verum q̄ in nullo casu potest vltra dictam summam recipere. Sed bene minus potest: si consuetudo vel conuentio est in contrarium.

Undecimo. Prohibemus sub excommunicationis pena ne beneficiatus de bonis mobilibus vel pecunia per eum ex suo beneficio acquisitis vel acquisita emat aliqua bona nomine alieno et q̄ in fraudem non soluat pecuniam pro tali re p alium empta.

Duodecimo. Statuimus q̄ res immobiles empte de pecunia per beneficiatum ex beneficio acquisita debent ad ecclesiam seu beneficium pertinere: et non potest beneficiatus neq̄ debet de illa re tanq̄ de re aliena aliquid in preiudicium sui beneficij vl' ecclesie sue disponere nisi magna vrgeret necessitas quod si faciat tenetur ad restitutionem nec a peccato illo absolui tur nisi restituat alienum.

Decimotercio. Prohibemus bñficiatis ne ɔcubis aut spurijs seu filijs eorum ex nephario coitu procreatis aliq̄d donare vel in testamento relinquere presumant cū hoc vertatur in ipsorum

beneficiatorum ⁊ animarum suarum damnabile periculum ⁊ preiudicium/ quod si quid alicui qui presens statutum factum fuerit decreuimus talia donata vel relicta nullius momenti ⁊ ea auferri per nostram curiam ab illis quibus donata vel relicta tanquam ab indignis.

Decimoquarto. Fructus pendentes in terris vineis aut alijs possessionibus beneficiorum/ que terre aut vinee culte fuerunt per beneficiatos ipsorum beneficiorum ⁊ possessores suis proprijs missionibus ⁊ expensis. Si contingat dictos beneficiatos decedere inter primam diem maij ⁊ collectionem ipsorum fructuum: ⁊ sunt ipsi beneficiati oneribus debitorum grauati/ taliter quod eorum debita solui non possunt de bonis ab ipsis relictis Statuimus tales fructus cedere in solutionem debitorum in toto vel in parte: ⁊ quod prius soluantur debita quam legata vel relicta in testamento.

Decimoquinto. Prohibemus sub pena decem librarum turonensium. ne aliquis beneficiatus aut patronus tradat laicis per admodiationem seu ad firmam fructus vel redditus sui beneficij vel illius percipiendi ratione patronatus aliqua iura in ecclesia. Prohibemus laicis ne tales recipiant admodiationes aut firmas ad magnum vel modicum tempus.

Decimosexto. Nullus curatus fiat vicarius in alia parrochiali ecclesia nisi ex iusta ⁊ vrgente causa ⁊ per nos fuerit concessum

De testamentis ⁊ sepulturis.

Primo sacerdotes audientes confessiones infirmorum sufficientem etatem habentium/ moneant ⁊ inducant tales infirmos vt ipsi faciant testamentum seu extremam ordinationem coram notario nostre curie/ aut si non potest haberi coram ipso sacerdote ⁊ testibus quot habere poterit. In quo testamento seu ordinatione ordinent fieri restitutiones ad quas possunt teneri. dari elemosinas. ⁊ celebrari diuina officia. ⁊ orationes fieri pro sue anime salute. ⁊ alia que ordinare voluerint ⁊ sacerdos scribat quando non habet notarius omnia que fuerunt ordinata. Scripturam suo signo signet: quia quo ad hoc volumus ipsos sacer-

dotes ꝛ eis cõmittimus vti posse tabellionis officio. Et postea ipaȝ scripturã clausaȝ/ sigillo eccl'ie parrochialis sigillet: ꝛ ad clericum officij testamentorum nostre curie ꝗcito poterit post obitum testatoris transmittat.

Secundo. Si tales sacerdotes forsan perfecte nesciunt scribere latinum/ ordinamus ꝙ predicta testamenta seu extremas voluntates in ydiomate vulgari ꝛ cõmuni conscribat non in latinis verbis.

Tercio. Rectores. vicarij. curati parrochialium ecclesiaruȝ possunt in suo testamẽto instituere heredes cognatos suos legitimos ꝛ proximiores de genere/ ꝛ hoc bonis paternis vl' maternis vel alijs rebus acquisitis priusꝗ essent rectores vicarij aut curati. Res autem acquisite postꝗ fuerunt rectores vicarij aut curati/ ꝛ etiam eorum totalis successio quãdo intestati decedunt/ vl' si testamenta fecerint ꝛ postea rumpitur vel cassatur ad nos ratione sedis epãlis taȝ ex antiquis statutis ꝗ ex consuetudine hactenus obseruata pertinent pleno iure

Quarto. Auctoritas ꝛ potestas faciendi executionem demandari testamenta extremas defunctorum ordinationes in quibus ordinatur de missis ꝛ diuinis officijs ꝛ orationibus faciendis ac de elemosinis largiendis ꝛ restitutionibus exhibendis pro animarum salute. Sine quibus diuinis officijs orationibus ꝛ elemosinis ꝛ alijs pijs causis peccata defunctoꝝ non possunt forsan totaliter remitti vel purgari. Cum hec auctoritas ꝛ potestas ad curam de directo spectat animarũ ad episcopuȝ pertinet tam de iure ꝗ de notoria ꝛ hactenus obseruata cõsuetudine atꝗ per antiqua ꝛ noua statuta tam prouĩcialia ꝗ synodalia. cui epõ totalis aĩaꝝ cura ciuitatis ꝛ dyocesis lingoñ. noscitur esse cõmissa. Sed quia nonnulli forsan premissa non attẽdentes impedierũt aut impediunt sanctam animarum curaȝ que circa executiones testamentorum existit ꝙ ad nos ꝛ nostraȝ non deueniat curiã. Idcirco auctoritate presentis statuti ꝛ aliorum antiquorum precipimus ꝛ ordinamus ꝙ singuli curati singulis diebus dominicis in suis ecclesijs dum missarum solennia celebrantur/ moneant omnes ꝛ singulos vtriusꝗ sexus ne

nos aut curiam nostraȝ aliquatenus impediant in cura animarum ⁊ iuridtione spirituali que in premissis nobis competit: denunciantqȝ excōmunicatos omnes hmōi iniustos impeditores ⁊ tandiu sic denunciant quousqȝ ab impedimento cessauerint ⁊ satisfecerint ac sue absolutionis beneficium obtinuerint.

Quinto. Mandamus singl'is presbiteris specialiter curatis vicarijs ⁊ notarijs curie nostre lingonensis eisqȝ ac cuilibet ipsorum auctoritate presentis statuti committimus quatinus q̄cito ad eoꝝ peruenerit noticiā aliquā psonā ī loco vbi morant' decesse / īcōtinēti ⁊ absqȝ mora accedāt ad domiciliū defuncti ⁊ corā testibus citēt noīatiȝ si noīa sciri poterit / alioq̄n citētī genere seu absqȝ noīs impssione executores ⁊ heredes dicti defuncti ad competentem diem ad comparandum in curia nostra cuȝ testamento dicti defuncti / etiam posito q̄ non appareat pro tūc aliquod fecisse testamentum ⁊ huiusmodi citationē faciat ad personas eoruȝ qui in domicilio reperientur. Et postmodū dictam citationem ponant in scriptis ⁊ coram quibus ⁊ quo die ⁊ ad quem diem ⁊ quomodo facta fuit ⁊ eam sub signeto consignēt: ⁊ sigillo parrochialis ecclesie sigillent ⁊ remittant ad curiā nostram ante dietam ad clericum officij testamentorum.

Sexto. Adeo per curam animarum quam habȝ episcopus ptinet auctoritas ⁊ potestas executionis testamentoruȝ que executio principaliter fit directe pro salute animarum: q̄ etiam si testator vel alius prohiberet ne de executione testamenti se intromittat episcopus: nihillominus nō obstante ꝓhibitione debet ⁊ potest se intromittere de executione ⁊ pijs causis que salutem concernunt anime. Unde auctoritate presentis statuti ⁊ nostra monemus omnes executores ⁊ heredes quorumcunqȝ testamētoꝝ factoꝝ ⁊ fiendoꝝ quatinus ipsi hmōi testamēta quo ad pias causas debite exequantur infra sex menses a tempore testamenti apparati sub excōmunicationis pena quam ex nunc

pro tunc et econuerso ferimus et quam incurrent per lapsum dictorum sex mensium / nisi nostris paruerint mandatis in hac parte. Quos etiam executores et heredes moneri precipimus sub forma predicta in speciali quotiens opus fuerit in futurum et postmodum ratione prima excommunicatos nunciari.

Septimo. Crimen falsi committit et penam legis cornelie de falsis puniri debet qui testamentum celat occultat retinet vel abscondit ne ab executionem perducatur. Et quia sunt multi vt dicitur qui nescientes hanc legem vel ad eam non attendentes vt deberent qui testamenta aut extremas ordinationes defunctorum detinent iniuste et occultant quod quantum offendat oculos diuine maiestatis ex eo apparet quod anime existentes in acerbissimis penis purgatorij remanent ibique possent per testamentorum suorum executionem cito liberari. Impijssimus etiam est filius vel alius cognatus et crudelissimam committit contra patrem vel matrem offensam qui non miseretur anime patris vel matris cuius est heres: si suum occultat testamentum vt non exequatur et anima sui patris manet in predictis penis propter deffectum executionis sui testamenti. Et pauperes persone et ecclesie quibus aliquid relinquitur in testamentis fraudantur pia elemosina sibi relicta et tales occultatores testamentorum quantum in eis est nostram auctoritatem et potestatem perimunt penitus et eneruant. Unde auctoritate presentis statuti et nostra monemus semel secundo et tercio ac peremptorie omnes et singulos cuiuscunque gradus conditionis sexus aut status existant: et vos presbiteri nobis subditis etiam singulis diebus dominicis moneatis in vestris ecclesijs omnes qui habent iniuste occultant detinent vel abscondunt / et qui sciunt alios habere occultare retinere vel abscondere testamenta aut extremas deffunctorum ordinationes / et dantes in hiis consilium auxilium vel fauorem seu iuuamen / vt ipsi infra .xv. dies ab inde et a quibus monitione per vos facienda illa et illas apportent et exhibeant tradantque et reuelent clerico regenti

officium testamentorum nostre curie qui alio nomine nominari potest procurator animarum. Alioquin ipsos omnes et singulos in hijs scriptis exnunc prout extunc et cõuerso lapsis dictis q̃n decim diebus excõmunicatos publice nuncietis.

Octauo. Sepultura prout accipitur pro officio quod impẽditur corporibus sepeliendum vel pro terra cimiterij que aperitur ad sepeliendum non debet fieri pro aliquo pecuniario cõmodo vel temporalis precio cũ sit res spiritualis sacra et religiosa. Vñ aliquorum erroneum reprobamus abusum q̃ non volunt sepelire corpora mortuorum neq̃ permittunt terram cimiterij aperiri nisi prius satisfaciãt de mortuario vel heredes aut alij se obligauerint vel dent fideiussorem de soluendo certã summam / puta q̃tum fuerit arbitratum vl' iudicatum deberi pro sepultura. Sed precipimus vniuersis et singulis presbiteris et alijs nobis subditis quatinus absq̃ tali pactiõe vl' obligatiõe seu pmissione aut fideiussione faciant debite officiũ sepulture in omnibus que ad ipsum spectant / et postmodum petere possunt a q̃bus oportet vt laudabiles consuetudines loci circa mortuaria et alia hmõi obseruentur.

Nono. Quia a .vij. vel .viij. annis citra multa litigia in nostra sunt exorta lingonensis ciuitate et dyocesi super hmõi laudabilibus consuetudinibus de soluendis mortuarijs rectores ecclesiarum parrochialium per que litigia multorum locorum parrochiani nituntur se excusare a solutione mortuariorum in totum vel in parte et tam modicum volunt soluere pro mortuarijs suorum parentum defunctorũ q nõnulli curati nihil vel modicũ habentes in redditibus nisi illud quod percipiunt in istis mortuarijs et sponsalicijs propter deffectum solutionis ipsorum mortuariorum suas ecclesias vacãtes reliquerũt: cũ eis non possent suum victum habere. Et sunt in dicta dyocesi quinquaginta ecclesie parrochiales et amplius sic vacantes neq̃ reperiunt qui eas velint accipere propter redditũum tenuitatem et contentionem vt predicitur ortam inter parrochianos et curatos super dictis mortuarijs. Nos q̃tum possumus talibus dispendijs obuiare volentes / statuimus et ordinamus quatinus sacerdotes

quotiens ministrent infirmis sacramenta ecclesiastica eos moneant ⁊ per oēs vias honestas inducant vt ipi infirmi ordinant de suo mortuario dicendo eis q̄ ista mortuaria que soluuntur curatis sunt ordinata vt ecclesia perpetuo oret ꝓ illis pro quibus soluitur mortuarium. Et etiam q̄ quicunq̄ decedit debet dubitare ne ignoranter vel scienter habuerit aliquid de alieno quod nescitur cui restituere tenetur / ⁊ quod mortuariū datur in restitutionē alieni. Et etiam q̄ non bene soluerunt decimas suas ⁊ primitias ⁊ alia que de iure diuino debentur ⁊ quod etiam propter hoc datur mortuarium / dicendo etiam q̄ infirmus per hoc q̄ ordinauerit de mortuario suo tollet contentionem que posset venire inter curatum ⁊ heredes suos quod est magnum bonū auferre contentionem futuram / ⁊ esset peccatum infirmo si posset euitare talem contentionem per hoc quod de mortuario suo ordīabit si non ordinaret / neq̄ debet infirmus salutem anime sue in voluntate suorum heredum ponere. Sed deb₃ ipse infirmus iuste ⁊ prudenter ordinare. Et cum restitutio incertorum ad nos ꝑtineat ⁊ nobis de dictis incertis restitutionibus deb₃ fieri restitutio seu solutio / ⁊ nulli alij nisi de mandato nostro. Quapropter quicquid tales infirmi voluerint pro suo mortuario vltra consuetudinem laudabilē ordinare / nos totum illud ad restitutionem incertorum volumus computari: sed in tantū q̄ntum donabit curato suo vltra consuetudinem laudabilem / eundem a restitutione incertorum liberamus ⁊ remittimus auctoritate presentis statuti ⁊ nostra.

Decimo. Si non fuerit aliquid per defunctū ordinatum ꝓ mortuario. tunc seruentur compositiones vel conuentiones alias facte super hoc in locis vbi sunt tales cōpositiōes. Alioquin recurratur ad consuetudinem: nec dicant curati q̄ consuetudo est vt ipi possint ꝓ mortuario exigere q̄ntum volunt vt possunt habere / sed debent se referre ad facultatē decedentiū ⁊ plus debeat diues q̄ pauper ⁊ mediocris q̄ modicus

Undecimo. Caueāt persone ecclesiastice sub interminatione maledictiōis eterne ne inducant aliquos ad vouendū iurandum fide interposita seu alias promittendum / vt apud eo

ruꝫ ecclesias eligāt sepulturas vel iā electas vlterius nō mutēt. Talis enim electio est irrita: ⁊ qui sic elegerit non debet ad ip̄as ecclesias nec alibi vbi elegerit sepeliri. Sed est sepeliēdus apud illam ecclesiam in qua erat sepeliendus si sepulturam non elegisset. ⁊ ecclesiastice persone que contra predicta fecerint sunt excommunicate ipso iure: nec absoluuntur nisi per papam vel in mortis articulo. Persone ecclesiastice que presumpserint tales qui sic vt predicitur sepulturas elegerunt in suis ecclesijs sepelire/tenentur ad restitutionem corporum sepultorum si petatur: ⁊ etiā omniū que ratione sepulture ad eos peruenerint integraliter infra deceꝫ dies restituere. Alioquin ecclesie ⁊ cimiteria vbi facte fuerint tales sepulture sunt interdicta vsqꝫ ad satisfactionem premissorum.

Duodecimo. Quilibet sane mentis ⁊ habet annos discretos potest eligere sepulturam ⁊ sepeliendus est in cimiterio vbi elegerit. Potest etiaꝫ pater facere sepelire liberos impuberes vbi voluerit si consuetudo loci hoc habeat/al's non. Filius etiam pubes sine consensu patris potest eligere sepulturam vbi vult. Cum quis eligit sepulturam alibi q̄ꝫ in sua parrochiali ecclesia/debetur parrochiali ecclesie canonica portio d̄ funeralibus que fiunt in sepultura dicta canonica portio/ ſm consuetudinem loci taxatur interdum ad dimidiam partem/quandoqꝫ ad quartam. Sed de illis qui eligunt sepulturaꝫ apud fratres mendicantes de iure debetur quarta portio de omnibus funeribus ⁊ de omnibus relictis ad quoscunqꝫ vsus certos vel incertos.

Decimotercio. Sub excommunicationis pena quā in his scriptis ferimus Prohibemus vniuersis ⁊ singulis specialiter sacerdotibus/ne corpora excommunicatorum per ipsos in mortis articulo absolutorum/nec etiam corpora subito decedentiuꝫ qui in morte ecclesiastica non receperunt sacramenta/vel eoruꝫ qui non fuerunt a peccatis in morte absoluti/licet in eis signa penitentie probentur apparuisse/non tradere presumant eccle-

siastice sepulture absq3 nostro mandato / vicarij aut officialis nostri.

Ecimoquarto. Si corpus excommunicati de quo constat ipsum fuisse excommunicatum tempore mortis fuerit scienter vel ignoranter traditum ecclesiastice sepulture / debet q̃cito potest exhumari: si ossa vel corpus potest ab ossibus aliorum discerni ꝛ separari ꝛ extra locum sacrum proijci: ipsumq3 cimiterium vel ecclesia vbi talis facta fuit sepultura est polluta et reconcilianda.

Ecimoquinto. Precipimus sacerdotibus ne sint tam inuerecundi q̃ sua temeritate se ingerant in anniuersarijs caritatibus ꝛ celebratione diuinorum atq3 conuiuijs seu caritatibus que fiunt pro defunctis / nisi fuerint ad ea vocati. et dum fuerint inuitati non ducant secum nisi suum capellanum ꝛ clericum nisi al's de voluntate vocantis procederet.

De decimis

Rimo. Decima est omnium bonorum iuste acquisitoruz decima pars deo data constitutione diuina debita: deus enim vniuersorum dominus dignatus est totuz dare ꝛ decimā retinere / non sibi sed dantibus profuturam.

Ecundo. Res acquiruntur interdum a persona interduz a predijs / ꝛ aliquando mixtim ex vtroq3. Jdcirco decime quedam sunt personales. quedam prediales. ꝛ quedam mixte.

Tercio. decime p̃sonales sunt que proueniunt ex rebus
- Ex quocunq3 artificio
- Ex quocūq3 negocio seu negotiatione
- Ex scientia ꝛ militia.
- Ex venatione ꝛ similibus.

De blado et vino.
De leguminib' grossis et minutis.
De quibuscunque generis que extra nascunt
De fructibus quorumcunque arborum.
De ortis seu ortilegijs.

Quarto. decime prediales que proueniunt ex reb' predialib'

De feno et canape
De pascuis et piscarijs.
De pensionibus domorum.
De prouentib' molendiorum etiam ad ventum
De furnis balneis et fullonijs
De argentifodinis lapidecinis.
De cretifodinis metallinis et similib'

Quinto. decime mixte que ex animalibus veniunt.

De agnis vitulis equis capris
De lana de opibus de ouibus
De pullis et ceteris animalibus et eorum prouentibus

Sexto. Decime personales debentur ecclesie / in qua dantes audiunt diuina et recipiunt diuina / et ita debentur parrochialibus ecclesijs.

Prediales vero decime debentur illi ecclesie in cuius parrochiatu predium situm est / hoc verum nisi aliquo iure speciali priuilegio. conuentione. compositione. prescriptione vel alio legitimo titulo ad alium huiusmodi prediales decime pertineant

Septimo. Circa decimas et solutionem eorum / laici aliqui nolentes ea soluere / querunt excusationem non soluendi per aliquas rationes / dicentes Primo quod non est peccatum non soluere decimam predialem. Item dicunt quod expense pro seminibus et cultura et pro recolligendis fructibus est deducenda prius quam soluatur decima: que expensa interdum excedit valorem fructuum / sic nihil vel modicum debetur pro decima. Item quod possunt pro decima soluere quantum volunt / etiam modicum: puta quinquagesimam vel septuagesimam partem prout eis in sua conscientia videtur. Item dicunt quod viri ecclesiastici habent satis

redditus/tam ecclesiarum q̄ꝫ patrimoniorum ⁊ debent esse con tenti ⁊ non petere vel exigere decimas. Item q̄ꝫ viri ecclesiastici sunt male vite. Item si aliquid soluant pro decima soluunt de peiori. Sed omnia predicta sunt contra diuinū preceptum: contra determinationem ecclesie: contra iura canonica: cōtra decreta sanctorum patrum ⁊ scripta sanctorum quattuor doctorum ecclesie principaliū scꝫ Gregorij. Augustini. Iheronimi. ⁊ Ambrosij. ac aliorum.

Ctauo. Quadruplicem remunerationem habet is qui fideliter soluit decimas. Prima est habundantia fructuum. Secunda sanitas corporis. Tercia remissio peccatoruꝫ. Quarta celeste regnum. Audi augustinum dicentem Si decimaꝫ dederis non solum habundantiam fructuum sed ⁊ corporis sanitatem recipies. Et qui primum comparare vult aut peccatorum indulgentiam desiderat promereri decimam reddat/⁊ de noueꝫ partibus restātibus elemosinā studeat dare paupib'. xvj. q. j. decīe.

Ono. Qui decimam non soluit prout debet punitur per contrariū eoꝝ qui supra exprimūtur: vnde deus per prophetā dicit. Quia mihi nō reddidistis decimas/ideo in fame et penuria maledicti estis. Et augustinus vt supra. Cum decimas dando celestia ⁊ terrena possis promereri: pro tua auaricia duplicem benedictionem fraudas seu perdis. hec est enim iustissima consuetudo: vt si tu illam decimam non dederis/tu ad decimam tuarum facultatum reuoceris ⁊ dabis impio militi quod non vis dare deo ⁊ sacerdoti. Et antiqui patres omībus copijs rerum habundabant/quia deo decimas dabāt. nūc autē fiscus quod non habet xp̄s. xvj. q. vij. Maiores.

Ecimo. Ad informandum laicos ⁊ eoꝝ conscientias sup solutione decimarum statutum iuris est per clemeñ. Cupientes per quod religiosi non percipientibus decimas sub attestatione diuini iudicij ⁊ interminatione maledictionis eterne iniungitur vt quotiens ipsi religiosi populo predicabunt in prima dominica quarta ⁊ vltima quadragesime. ⁊ in festis ascensionis domini. penthecostes. natiuitatis beati iohannis baptiste assumptionis ⁊ natiuitatis beate Marie virginis/si fuerint re

quisiti studeant expresse informare audientes suum sermonem necnon et hijs quorum confessiones audient conscientiā facere quod decimas soluere non obmittant. Ipsi autem religiosi qui sciēter obmitterent predicare populo non esse obmittendū solutionē decimarum vel illis quorum audiūt confessiōes nō facerent cōscientiā vt premittitur de solutione decimarum grauiter sunt secundum dictā clemen̄. puniēdi. Unī precipimus oībus rectoribus ecclesiarum quod requirātis pdicātes in suis ecclijs: et etiā audiētes cōfessiōes quod adipleant tenorē dicte cōstitutionis: quinimo ipsi curati dū audiunt confessiones illud statutum iuris studeant adimplere.

De sortilegijs

Primo. Sortilegia Diuinationes quas vocant charees et alias superstitiones quocunque nomine nūcupantur / per diuinam legem et iura euidenter iam prohibita / etiam nos fieri prohibemus / precipiendo sacerdotibus quatinus presens statutum legant et publicent in suis ecclesijs / denunciando quod nullus ponat fidem vel credulitatem suam in predictis que solum sunt quedam fallacie antiqui hostis vt homines faciant errare in fide. Et illi qui dicuntur diuini seu diuinatores vt plurimum nihil sciūt de dictis sortilegijs: sed decipiunt homines vt ab eis pecunias per talem modum extorqueant.

Secundo. Quia mulieres fragiliores sunt natura quam viri: ideo inimicus prout fecit in prima muliere / etiam hodie plus temptat mulieres de istis sortilegijs quam viros. Quapropter sacerdotes diligentius se habeāt erga mulieres super istis sortilegijs eas frequentius etiam secrete monēdo et instruendo quod caueant ab ipsis sortilegijs / presertim si sacerdotes aut per aliquas coniecturas presumant aliquam mulierem se intromittere vel fidem dare talibus sortilegijs prohibitis: mulieres enim multum curiose sunt ad procurandum sanitatem suorum puerorum quā credunt habere per talia sortilegia: et per ipsa ipsi pueri frequenter incurrunt mortem: quod sacerdotes fieri prohibeant

Tercio. Mandamus districte precipientes / in virtute sancte obedientes / singulis prebiteris etiam non curatis iu-

bemus ⁊ sub excōmunicationis pena quatinus quotiens sciue rint aliquas personas cuiuscunqꝫ sexus aut conditionis existēt ad quas recurritur pro huiusmodi sortilegijs ⁊ diuinationibus faciendis vel que sunt de hoc diffamate ꝙ soleant huiusmodi facere diuinationes seu sortilegia / vt ipsas personas reuelēt officiali nostro / dum tamen illud quod sciuerint de premissis sciant alio modo ꝙ̄ per penitentialem confessionem ipsarum personarum de predictis diffamatarum.

Quarto. Quidam fatui homines putant ꝙ huiusmodi diuinationes non sint peccatum quando fiunt pro bono vel ad bonum finem. s. pro sanitate recuperanda hominum vel animalium ⁊ pro rebus furatis perditis recuperandis aut reperiendis / maxime quando tales res que furto sunt subtracte sunt res sacre / puta calices ⁊ alia ecclesiastica vasa vel ornamenta Sacerdotes igitur instruant populum ꝙ pro quacunqꝫ re non licet facere dicta sortilegia vel diuinationes: quia non licet facere malum vt inde bonum proueniat. Solus enim deus omnipotens de maximis scit eligere valde bona.

Quinto. Per huiusmodi sortilegia aut diuinationes vel alio modo hostis antiquus solet aliquos taliter inducere ad errorem fidei / ꝙ quandoqꝫ per iram vel aliquam impatientiam faciat aliquos dare simpliciter ⁊ absolute ⁊ reddere seipsos dibolo vt fatuos in aīa ⁊ corpe. ⁊ aliquos qui dicūt Ego reddo me in anima ⁊ corpore diabolo si non fecero tale quid vel si nō faciam talem. ⁊c. Et cum hoc aliqui negant deum. Sūmopere instruant sacerdotes populum suum ne faciāt tales promissiones / imouerius obligationes diabolo quia est idolatria: seipsos enim in anima ⁊ corpore offerunt sponte diabolo quod est nephandissimum crimen.

Sexto. Ex dictis in precedenti capitulo insurgit quidam pessimus error igne ⁊ gladio puniēdus: ꝙ nōnulli q̄ tales fecerūt ꝓmissiōes tenēt firmit̄imo potius veracit̄ ꝙ ex quo talis ꝓmissio facta est / ille qui ipam fecit pertinet ⁊ pertinebit omnino ad diabolum / ita vt impossibile sit ꝙ per contritionem

aut cōfessionem satisfactionem et absolutionem ille promittens possit liberari ab huiusmodi obligatione/imo quod peius est q̄ hoc deus non potest facere q̄ talis promittens possit saluari vel pertinere ad deum:sed ad diabolum cui se donauit. Sacerdotes instruant populum q̄ ista opinio illorum hereticorum hominū est falsissima et heretica/et illud peccatum q̄ntumcūq̄ sit grauissimum/tamen per veram contritionem confessionem satisfactionem et absolutionem factam auctoritate dyocesani ad quem talis casus est reseruatus pōt remitti/et ille talit' absolutus saluari

De confratrijs.

PRimo. Prohibemus et prohibeant curati in suis ecclesiis ne aliqui faciant nouas confratrias nisi cum auctoritate superioris id est dyocesani:et si aliqui tales fiant/curati denūciant curie nostre q̄citius poterint.

SEcundo. Idem censemus d' iam factis cōfratrijs q̄ si sint alique facte absq̄ auctoritate supradicta vel per eam non confirmate/denunciant vt supra.

TErcio. Huiusmodi confratres confratriaru3 etiam auctoritate predicta constitutarum vel fraternitarum frequenter excedunt in factis dictarum confratriarum et multa agunt q̄ eis non licent /puta volūt habere sigillum cōmunē vel archā vl' campanam/et aliquando vsurpant iuriditionem super suos confratres vt de causis eorum iudicent/quod fieri prohibemus et curati prohibeant.vt dictum est

QVarto. Occasione aliquarum huiusmodi confratriarum interdum leditur ius aliquarum ecclesiarum parrochialium quod fieri non deb3. Ideo iubemus curatis in virtute prestiti iuramenti per quod tenentur iura sua ecclesiaru3 suo posse tueri et defendere/quatinus aduersus hmōi lesionem iuris suarum elcceſiarum se obijciant pariter et defendant via iuris.

De litteris exequendis.

PRimo. Rectores parrochialium ecclesiarum et aliaru3 tā ex debito prefati iuramenti q̄ al's tenentur mandata et litteras sedis episcopalis lingonensis reuerēter recipere et ea debite exequi prout decet/vnde precipimus eisdem quatinus in p̄

dictis fideliter se habeant vt tenentur.

Secundo. Precipimus eisdem rectoribus quatinus portitores dictarum litterarum et mandatorum securos teneāt et conseruent toto posse / eosdem expediāt tali modo et absq; mora q; periculum non possit eisdem portitoribus per moram prouenire per illos aduersus quos littere portantur exequēde vel alios maliuolos ipsorum portitoruz vel ecclesiastice iuriditiōis

Tercio. Quia sepe ipsi rectores cognoscunt melius periculū qd euenire posset portitori q̄ ipe portitor: ppterea p̄cipimus q; rectores aduisent ipsos portitores de periculo si quod latet / et dent eis consilium et iuuamen per quod securi possint cū suis litteris executis secure redire.

Quarto. Rectores qui facerent contrarium premissoruz et maxime illi qui maliciose reuelarent illis contra quos littere mandantur vel aliis de quibus posset damnum aut periculum euenire portitori / tales rectores essent infideles periuri / et tā q̄ iuriditionem sp̄ualē impedientes / ipso facto excōicati proinde grauissime puniendi. Intelligitur reuelare cuz per signū mutum aut verbo vl' facto seu al's quoquomodo tacite vel expresse per se vel alium reuelaret.

Quinto. quotiens littere citatorie in cōmuni forma presentantur exequende de q̄bus non est necesse fieri copia pti contra quem debent executari: precipimus rectoribus q; de talibus litteris retineant penes se breuiculum aut copiam si volūt neceas exequent' donec post recessum portitoris earum. Et q; ipe portitor possit esse longe a longo per vnam leucam vel plus. Et si tales sint littere de quibus copia sit danda parti / si petat / tunc rector si aliquomodo sentiat periculum aut damnum posse euenire portitori non exequatur eam donec dictus portitor recesserit et longe se fecerit prout supra. Retineatq; copiam et reddat litteram portitori priusq̄ recedat aut potest ipsam litterā si vult retinere quousq; fuerit post recessum portitoris: et eandem executam postmodum reddat portitori in loco securo et tempore de quo insimul conueniant.

Sexto. Littere excōicatorie frequenter mandant' exequē-

de contra aliquos curatos rectores ecclesiarum vel alias ecclesi asticas personas regulares vel seculares / et illi rectores quibus presentantur exequende nō publicant eas vel denunciant in ec/clesijs prout debent: sed solum mittunt vnum breuiculum illi psone ecclesiastice excommunicate / dicendo. sciatis q vos estis excommunicatus ad instantiā talis pro re cognita. etc. Ex quo sepe contingit q tales persone ecclesiastice sic excommunicate quia publicate non sunt in contemptum censure hmōi se immiscent diuinis: et negant habuisse breuiculum et nihil scire de ipsa excōmunicatione: quod facere non auderent neq eis permitteretur si sententia ipsa in ecclesia et coram populo foret publicata. Vn̄ precipimus vniuersis rectoribus ecclesiarum et alijs ad quos tales littere excōicatorie peruenerint exequende quatinus ip̄as litteras debite exequentur / scz non solum mittendo breuiculuz vt superius dicitur. sed vltra hoc ad personam ipsius excōicate persone accedant et eidem verbotenus denunciant et etiam in ecclesia in cuius parrochiatu ipsa persona excommunicata habz domicilium aut est beneficiata vel alio modo intitulata necnō et in ecclesia propria ipsius rectoris qui ipsas exequitur litteras. Et maxime si talis excommunicatus sit rector parrochialis ecclesie taliter publicetur ipsa excommunicationis sententia q ad noticiam singulorum suorum parrochianoruz perueniat: et is qui litteras exequitur faciat rescriptionem si requiratur de modo executionis earundem.

Ex timo. Antiquissimum statutum et hactenus obseruatum semper fecimus hic de verbo ad verbuz explicari qd mandamus semper inuiolabiliter obseruari et est tale.

Uoniam multe littere monitorie / citatorie / excommunicatoie / et alie sub diuersis verborum formis confecte frequenter in ciuitate et dyocesi lingonēsis exequende presentantur presbiteris / curatis / et ecclesiarum rectoribus notarijs publicis et tabellionibus / ceterisq personis in ciuitate et dyocesi cōstitutis.

que littere dicuntur a legatis vl' delegatis iudicibus extra romanam curiam constitute ꝛ ab officiali metropolitane curie aliaruꝫ qꝫ ciuitatum ꝛ dyocesum vicinarū emanate. Quedaꝫ etiam dicūtur ab apostolica sede concesse elemosinarum questoꝛibus quorundam hospitalium ꝛ ecclesiarum / que littere hmōi interdum reperiuntur concesse vel confecte contra iuris dispositionem: in multisqꝫ sunt viciose defectum patientes in materia ꝛ foꝛma. Non enī expꝛimuntur in aliquibus nomina eoꝛum aut cognomina personarum citandarum monendarum vl' excōmunicandaruꝫ / sed solum dicitur. Citetis vel moneatis omēs illos vel illas quos vel quas latoꝛ pꝛesentium vobis nominauerit vel excōicetis heredes talis defuncti: neqꝫ etiam certa dies ponitur ad citandum / sed solum dicitur / citetis ad diem de qua fueritis reqˀsiti per latoꝛem. Ipsi etiam asserti iudices delegati vel subdelegati non mittunt neqꝫ inferunt in ipsis litteris copiam suaꝝ delegataꝝ. vel subdelegataꝝ. cuius contrariū de iure facere tenent' Aliqñ etiam per litteras ipās mandant' citari alique persone ꝑ causis que manifeste ad iuridictionem vel cognitionem ipsoꝛum assertoꝛum iudicum non spectant / puta cum faciunt citari ad respondendum sibi ex officio pꝛo delictis per citandos vt dicūt cōmissis. signantur etiam ꝛ sigillantur dicte littere signis ꝛ sigillis penitus ignotis neqꝫ auctēticis seu publicatis / quinimo īterdū falsis signis ꝛ sigillis sigillate ꝛ signate reperiunturi. Sunt qꝫ interdum abrase ꝛ cancellate ꝛ in descriptione loci tempoꝛis ꝑsonarum ꝛ in alijs suis partibus / pꝛopter quod multum suspecte redduntur: quinimo false qñqꝫ reperiuntur: aliaqꝫ plurima absurda perperam ꝛ dolose commissa in eis sepe continentur / q̄ ex ipsarum inspectione manifestius peritis apparere possunt / ex quibus multe fraudes ꝛ falsitates pauperū ꝛ miserabilium ꝑsonarū indebite vexatiōes ꝛ oppꝛessiones solēt ꝑpetrari. Pꝛesbiteri etiā curati ꝛ alij eccl'iaꝝ rectoꝛes ꝛ ceteri q̄bus hmōi l' re pn̄tāt' ad exequēdū / tāqꝫ simplices ꝛ iuris igr̄i ꝑcipe nesciūt neqꝫ discer

nere inter litteras ipsas an sint vere vel false/an sint in ipsis ali
qui defectus/ꝛ an sint exequende vel non: idcirco multotiēs cir
ca ipsorum executionem decipiuntur ꝛ errant/falsas litteras su
spectas viciosas ꝛ non exequendas exequendo in grauem lesi/
onem ꝛ damnū subditorum nostrorum iuris ꝙ nostri aciuriditi
onis grande preiudicium ꝛ grauamen. vnde hmōi fraudibus
falsitatibus dolosis oppressionibus vexationibus ac damnis
obuiare volentes in hac parte inherentes constitutioni genera
lis concilij vieñ. ꝛ romani iuris qui habetur in .c. abusionibus
de peniteñ. ꝛ remis. in clemeñ. vbi habetur ꝙ litteras apostoli/
cas questoribus concessas/dyocesani episcopi examinent diligē
ter anteꝙ questores ipsi admittātur/ne quid fraudis valeat cō
mitti per easdem. Et vt subueniatur in hac parte impericie ꝛ im
prudentie predictorum ꝛ aliorum quibus littere offeruntur exe
quende: iuxta .c. aduersus de emu. eccle. Et vbi propter imprudē
tiam subditorum consulendus est superior.

Statuimus ꝛ ordinamus ꝛ discrete precipiendo mandamus
quatinus de cetero tales litteras iudicum officium ꝛ questoruꝫ
predictorum aliquis non presentet ad exequendum nec aliquis
eas executioni demandare presumat/nisi prius ad earum execu
tionem fuerint presentate officiali lingoneñ. qui litteris visitatis
suam litteram annexatam apponet in ipsis litteris/per quaꝫ ri
te decernet ꝛ declarabit ipsas litteras fore exequendas/si tales
sint que executione mereantur Contra presens statutum facien
tes grauiter puniendos esse declaramus.

De iuriditione spirituali

Rimo. Periura prohibitum est ne quis iuriditionē spi/
ritualē īpediat quominus ecclesiastici iudices cognoscāt
de causis ad forum ecclesiasticum de iure vel consuetudine spec
tantibus. Qui facit contra huiusmodi prohibitionem ꝛ dāt eis
auxilium consilium vel fauorem/sententiaꝫ excōmunicationis
eo ipso incurrunt. vt in .c. qm̄ vt intelleximus. Et fuit dictum su/
perius in titulo casus tangentes ecclesiam ꝛ ecclesiasticaꝫ liber
tatem in .c. omnes qui impediunt ꝛ duobus sequentibus capi/
tulis. ꝛc. omnes qui pro eo.

Ecundo specialiter pro defensione spiritualis iurisdictionis ecclesiastice sedis episcopalis lingonensis / antiquitus factum fuit quoddam statutum cuius tenor talis est

Excommunicamus ꝛ aggrauamus ꝛ a gremio sancte matris ecclesie segregamus omnes illos iam a canone excōmunicatos qui impediunt seu perturbant iuriditionem curie nostre lingoñ / seu qui portitores dicte curie lingoñ. litterarum verberat: impediunt aut perturbant / ac etiam omnes illos cuiuscunqꝫ conditionis existant qui compellūt verbo vel facto vel quomodolibet aliquos ꝙ faciant absolui suos aduersarios suis sumptibus ꝛ expensis proprijs: ac etiam dominos ꝛ iusticiarios seculares ꝛ quoscunqꝫ alios cuiuscunqꝫ status aut cōditionis sint / qui suos subditos compellunt seu alios quoscunqꝫ litigantes seu litigare volentes coraꝫ nobis vel officialibus nostris ad hoc ꝙ ꝺsistāt: ꝛ eos qui propter hoc eis exactiões faciunt / seu ipsos vel ipsorum amicos seu eorum vel suorum amicorum bona capiunt barrant saisiunt / seu capta saisita vel barrata per iusticiam secularem vel per personas alias faciunt detineri. Necnō impedientes publicationes testamentorum seu redditiões rationem de eorum executione in curia nostra lingoñ. fieri seu reddi auxiliū consilium vel fauorem prebentes quoquomodo. Mandantes vobis vniuersis prebiteris ciuitatis ꝛ diocesis lingonē sis sub excōmunicationis pena quam in vos ꝛ vestrum quemlibet / videlicet contra inobedientes ferimus in his scriptis quatinus presens mandatun nostrum / quotienscunqꝫ ꝛ quandocūqꝫ missarum solennia vos contigerit celebrare / saltem diebus dominicis ꝛ in vestris sermonibus alta ꝛ intelligibili voce publicetis / ita ꝙ ad noticiam dominorum ꝛ iusticiariorum seculariū valeat deuenire. Scientes vero prebiteri predidi ꝙ si sententiaꝫ predictam quod absit incurretis vos grauissime puniemus

De sententia excommunicationis

Rimo. Due sunt species excōmunicationis prout hic sumitur. vna maior. alia minor. Maior excōicatio separat a sacramētis. ab ingressu ecclesie. ꝛ a cōmmunione fideliuꝫ. Minor separat a sacramentis. Et cum inuenitur scriptum / talis est

excommunicatus vel iudex dicit excommunico talem: semper intelligitur de maiori excommunicatione.

Secundo. Plurimi sunt casus in quibus quis incurrit eo ipso vel ipso facto sententiam excõicationis qui sunt positi supra in titulis de casibus reseruatis.

Tercio. Sentẽcia excommunicationis propter multas causas valde timenda est ⁊ ab excõmunicato ⁊ ab alijs. Prima est: quia excõmunicatio est gladius spiritualis qui separat animam a deo / ⁊ magis timendus est iste gladius ꝙ materialis qui separat carnem. Augustinus Grauius est excõmunicato ꝙ si se feriretur gladio ferreo. vel a feris deuoraretur. Secunda. excõmunicatus est sicut membrum abscisum a corpore quod nullius valoris est si putrescit / ⁊ qñ membrum abscidditur a corpore omnia alia membra contremiscunt: sic cuȝ quis excõmunicatur absciditur a corpore xpi / omnes fideles debent cõtremiscere Augustinus. Nihil sic debȝ formidare christianus ꝙ separari a corpore christi quod est ecclesia. Tercia. quia excõicatus traditur sathane ꝭm apostolum ⁊ augustinum. Omnis christianus qui excõmunicatur traditur sathane. Et diabolus est sicut canis qui stat iuxta macellum / vt cum quis de carnibus proijcitur recipiat: ita diabolus recipit xpianos qui ab ecclesia extra proijciuntur. Quarta est. excommunicatus traditus est suis hostibus velut homo captus ab inimicis suis ⁊ nõ habet qui sibi prestet auxilium / cum priuatus sit omnibus bonis que fiunt in ecclesia / ⁊ est similis illi qui sub maximo pondere quod portabat cecidit in foueam / ⁊ non habet subleuatorem. Quinta. excommunicatus immundus reputetur sicut canis / ⁊ ideo ab ecclesia sicut canis imo magis ꝙ canis expellitur Apocalipsis. Foris canes ⁊ excõmunicati que cõmunicatio excommunicati ad canem. Sexta. excõmunicatus plures inficit suo vicio quasi leprosus: ⁊ ꝑ tales excõmunicatos diabolus plures lucratur animas ꝙ per aliud peccatum. Cum enim quidam diabolus loqueretur in quodam demoniaco interrogatus per quendam sanctum virum que peccato plures damnantur / respondit per excommunicationeȝ: quia vnus excommunicatus quandoqȝ vna die potest facere peccare

centum vel mille personas participando scienter cum ispo excõ municato.

Quarto. Timenda est sententia excommunicationis etiã si reputatur iniuste lata: quia sententia pastoris siue iuste siue iniuste lata timenda est. vt ille contra quẽ lata est/ si putet etiam eam iniustã non contempnat: sed patienter toleret ꝛ remedium querat.

Quinto Qui scienter cõmunicat cũ excõmunicato est excõmunicatus minori excommunicatione priusq̃ꝫ in speciali moneatur: sed postq̃ꝫ monitus fuit tũc ẽ excõmunicatus maiori excõicatiõe/ ꝛ peccat in deũ ꝯtẽpnẽdo eius ministrũ. s. illũ qui sententiã tulit excõicatiõis: ꝛ scriptũ ẽ. Qui vos spnit me spnit. Secundo peccat in seipso: q꞉ non cauet ab eo q̃ habet morbum cõtagiosum sicut lepra / propter qꝺ videtur se minus diligere q̃ꝫ equũ suum/ quem non dimitteret cũ alio equo habente morbum contagiosum. Tercio peccat contra eum pro quo ille est excõicatus: quia quodãmodo aufert sibi ius suũ vel rem sibi debitã. Quarto peccat ꝯtra excõicatũ q꞉ aufert ei remediũ mortis scꝫ confusionẽ ꝑ quã deberet corrigi ꝛ redire. Constat em̃ ꝙ pauci remanerẽt in excõicatiõe si nullus cũ eis ꝑticiparet nisi ĩ casibꝰ a iure ꝑmissis.

Sexto. Casus a iure permissi quibus quis potest licite ꝑticipare cũ excõicato sunt hij. Primo cũ quis loq̃r excõicato vel iuuat excõicatũ in hijs q̃ ꝑtinent ad suã absolutionẽ habendã vel ad salutẽ aĩe excõicati vel ipsius ꝑticipantis: si ꝑticipãs nõ possꝫ hr̃e aliũ cũ quo possꝫ hr̃e sanũ ꝯsiliũ ꝓ salute aĩe sue. Scꝺo põt ꝑticipari cũ excõicato cũ ꝑticipãs petit ab eo debitũ in iudicio vel extra Tercio. vxor cũ marito. liberi ĩ ꝑtãte ꝛ domestici cũ parẽtibus: serui ꝛ ancille cum dñis: ꝛ subditi ac seruitores q̃ astricti erant añ excõicationẽ licite ꝑticipãt dũmõ nõ ꝑticipãt ĩ crimine ꝓpt̃ quod sententia est lata. Quarto ignorãtes excõicationẽ excusantur si ignoranter participant cum excommunicato. põt etiam in predicatione vbi dei participare cum excõmunicatis.

Septimo. Non solũ ꝑticipantes cũ excõmunicato in casu non ꝑmisso peccant: sꝫ ꝛ ipe excõicatus q̃ se ingerit cõmunioni fidelium: vel qui participat cũ alio excõmunicato peccat.

LV

Ctauo. Quidam excõmunicati sunt taliter ab hoste antiquo obcecati q non credunt malefacere vel peccare si audiunt missas vel alia diuina officia vel intersint in sacramentis puta in baptismo matrimonio confirmatione &c. quinimo ad talem errorem deuenerunt q dicunt se non esse excõmunicatos nisi in illa dyocesi vel parrochia in qua sunt publicati vel denũciati/ quod est falsissimum & erroneũ: quia excõmunicatus quo ad se per totum mundum est excõmunicatus: licet alij qui ignorant eum esse sic excõmunicatũ excusantur si cum eo participẽt Excõmunicatus qui se immiscet diuinis debet moneri q exeat q si nolit nec potest sine violentia aut scandalo expelli/ tunc debet cessari a diuinis q̃diu ibi erit excõmunicatus: Et excõmunicatus qui taliter impedit diuina officia est ipso iure excõmunicatus/ nec potest absolui ab hmõi sententia excõmunicationis nisi per papam & in articulo mortis.

Ono. Beneficiatus beneficio ecclesiastico q̃diu est excõmunicatus/ fructus beneficij sui non faciat suos: & si p annum stet in sententia excõmunicationis potest priuari a beneficio suo/ terna monitione precedente.

Ecimo. Precipimus rectoribus parrochialium ecclesiarum sub pena grauissime pugnitionis quatinus singuli eorũ habeant registrum in quo scribant nomina excõmunicatorum sue parrochie/ non solum scribãt nomen excommunicati/ sed ad cuius instantiam pro qua re vel summa & diem date litterarum excõicationis & diem qua fuerit sibi presentata ad exequandum & quis impetrauit prout in ea iacet vel legitur.

Ndecimo. Dictum fuit supra in titulo de litteris exequãdis q rectores eccl'iarum & alij ad quos spectat diligent' exequãt' litteras curie sedis episcopalis lingoñ. sz permaxime eisdẽ districtius precipiendum mãdamus quatinus litteras excõicatorum & alias sequẽtes/ puta aggrauatorum reaggrauatorum &c. diligẽtissime exequantur/ presertim illas litteras que appellãtur cũ cruce & aqua benedicta per quas ipsi excõmunicati multum cogun tur se facere absolui/ quas aliqui interdum propter fauorem vl' al's nescimus qua causa differunt executioni demandare & ta-

tales sic nolētes vel differentes sic exe cutare formidare debent ne propter talem fauorem sententiā excōicationis incurrant et penam depositionis ab officio ⁊ beneficio.

Duodecimo. Ut hoīm malicijs obuietur eorum. s. excōicatorum qui se non formidant immiscere diuinis officijs in ecclesijs in quibus non sunt publicati vel denunciati Statuendo precipimus ⁊ mandamus rectoribus ecclesiaꝝ parochialiū quatinus copiā suoꝝ registroꝝ p̄dictoꝝ infra. xv. dies a celebratione presentis sinodi cōputādo in scriptis tradāt singulis monasterijs conuentualibus fratrum mendicantiū ⁊ alijs ecclesijs in villa vel parrochiatu suo existentibus. s. illa registra tradant prioribus gardianis vel alijs superioribus dictoꝝ locoꝝ: ⁊ huiusmodi traditio reputetur esse publicatio ⁊ denunciatio apud ipsos superiores ipsorum locoꝝ: ⁊ ipsi superiores publicent fratribus ⁊ alijs personis dictoꝝ locoꝝ / tam in sermonibus ibidē fiendis q̄ȝ in alijs debitis modis: ⁊ postmodū cum superuenire continget alios excōicatos / ipsi rectores postq̄ȝ sup̄uenerint infra octo dies tradant eos in scriptis locis ⁊ personis supradictis. Si quos aūt circa hmōi obseruantiam reperiemus negligētes merito grauem punitionem poterunt formidare.

Decimotercio. Frequenter aliquas litteras excōicatorias aliqui obtinent contra suos debitores oīno sigillatas ⁊ expeditas / per quarum expeditionē illi debitores reuera sunt excōmunicati / sed priusq̄ȝ ipse littere publicentur aut denuncient debitores hmōi cū suis creditoribus cōcordant: ⁊ litteras ipsas excōicatorias ⁊ alias ab ipsis creditoribus recipiūt / nec de hoc curant se facere absolui ab hmōi excōicationis sentētia. de qua vt dicunt non debent curare ꝓ eo q̄ denunciati non fuerūt. Et quod deterius est / nōnulli rectores ecclesiaꝝ dū littere ipse sunt eis presentate ⁊ eas habent penes se exequendas / faciūt venire illum per talem litteram excōicatū ⁊ concordant partes sup̄ debito principali / reddūtq; litteras ipsas excōicatorias ei qui virtute earum est excōicatus: ⁊ eundem non tenent nec habent ꝓ excōicato / dicentes q̄ ex quo concordauit cum creditore sufficit ei. Quod deinceps oīno fieri ꝓhibemus / decernēdo tales recto

res si postmodum coram tali excōmunicato celebrauerint vel eū admiserint ad ecclesiastica sacramenta fore irregulares. Precipimus etiam rectoribus vt moneāt in generali et quotiēs opus fuerit in speciali omēs qui tali modo fuerint excōicati quatinus se faciant absolui a sententia supradicta.

k

Karolus miseratione diuina eps et dux lingonēsis vniuersis et singulis abbatibus etc. salutem. Cum antecessores nostri epi lingonensis q̄plura statuta aīarum saluti et ecclesiarum regimine q̄plurimum salubria ediderint: et precipue prefatus reuerendissimus cardinalis circa ea que curam et regimen aīarum concernunt / et ecclesiarum cura pastorali sollicita inuigilauerit eo tempore quo administrationi ecclesie nostre lingonensis feliciter presidebat: dicta antecessorum nostrorum statuta que antea dispersa fuerant vtiliter in vnū volumen redigens / ipsum sub congruis titulis distinguendo. Nos igitur karolus ipsorum predecessorum et ipsius dn̄i ludouici vestigijs inherentes / in nostra synodo feria quarta post dn̄icam de Q̄sīa dn̄i Anno dn̄i millesimo quadringentesimo vicesimoprimo / celebrata dn̄o permittente p̄sidente cura pastorali nos etiam impellente pro felici cura pastorali et regimine animarum et ecclesiarum / et presertim circa ea que de presenti nostre occurrunt memorie / autore deo duximus prouidendum. Statuendo et ordinando ea que sequunt̄ citra tn̄ derogationem constitutionū ipsorum antecessorum nostrorum et ipsius dn̄i ludouici quas prout in dicto volumine continetur / in sua firmitate decreuimus permanere. laudantes confirmātes et approbātes easdem ꝑut sunt / nisi forsan in aliquibus addēdo vel detrahēdo ꝑut varietas temporum suaserit / etiā equitate et alijs rationibus causis pensatis exp̄sse nos derogare contingat. Q̄m nouis morbis superuenientibus opus est nouam adhibere medelam Omnes igitur subditos nostros paterna prouidentia ad obseruantiam dictarum constitutionum exhortamur in dn̄o: et eisdem mi

hilominus mandamus in virtute sancte obediẽtie ⁊ sub penis et censuris infrascriptis precipimus obedire quas ⁊ que in presenti synodo publicamus: ⁊ omibus decanis curatis seu rectoribus precipimus sub excõicationis ⁊ decem librarum turoñ. pena quatinus constitutiones ⁊ statuta synodalia homĩ tam salutaria ipsi ⁊ ipsorum quilibet in scriptis habeant ⁊ habeat. decani vero infra trinitatem. alij infra festum oĩm sanctorum / quas ⁊ que quisqꝫ in manibus teneat in alia synodo sequente.

¶ primo. In titulo de sacramento baptismi / ibi cum dicitur Octauo. Ad leuandum puerum de sacro fonte duo scꝫ masculus ⁊ femina sufficiunt: ⁊ quod amplius est a malo est propter impedimenta que matrimonium impediunt contrahẽdum ⁊ dirimunt iam contractum. Quia nonnulli dictum statutum seruare non curant / vnde scimus plura secuta fuisse inconuenientia / quorum adhuc nõ est finis. idcirco noue pene sub excõmunicationis pena quam volumus contra facientes ipso facto pro huiusmodi statuti publicationẽ incurrere. Ne aliqui plures qꝫ duo / vir ⁊ femina in cathecismo seu baptismo manũ audeant apponere seu infantem leuare. Sacerdoti etiam inhibemus sub eadem pena ne vltra procedat ad baptismum seu cathecismum ⁊ casu quo perceperit aliquos contra statutuꝫ huiusmodi temere venientes. Et qꝫ per eos solennitas baptismi impediatur / ipsi curati sub pena antedicta infra mensem proxime futurum vel citius / eorum nomina ⁊ cognomina officiali aut sigillifero nostris lingoneñ. aut saltem eorum decano mittere teneantur: ⁊ interim eos sic impedientes pro excõmunicatis ꝓut sunt teneantur ⁊ habeant: denuncientqꝫ eos pro excõmunicatis et publice faciant eos ab omnibus euittari. Dicant vero curati et alij rectores seu vicarij ecclesiaruꝫ obstetricibus exponant huiusmodi statutum: ⁊ eis inhibeant ne plures qꝫ duos vt premittitur ad baptismum admittant sub penis antedictis: volumus qꝫ premissa per decanos curatos ⁊ vicarios publice in suis concilijs ⁊ ecclesijs denũciari ne quis imposterũ de premissis ignorãtiam pretendere valeat in futurum.

Item addendo in fine dicti tituli cum dicitur. Quintodecimo precipimus &c. q ipsi decani curati et vicarij qui sunt remissi et negligentes in petẽdo singulis annis sacras nouas vnctiones pesumuntq et presumpserunt nonnulli ipsoꝝ curatoꝝ de veteri crismate baptisare contra canoñ. Si quis d. ꝯse. di. iiij. vbi cauetur. Si quis de illo crismate q de alio nouo qd ꝓprij epi largitione vel concessione acceperit baptisare nisi preoccupante morte temptauerit temeritatis ausu ipse in se sue damnationis ꝓtulisse sententiã manifestet. Idcirco statuimus ordinamus et nihillominus precipimus et sub excõicationis pena / ipsosq oẽs monemus exnunc / videl decanos q infra sabbatũ in albis qd est ꝓxĩa dies sabbati post pascha veniat vl mittat psõas ydoneas ligonẽses ad ecclesiã nostrã ligoneñ. ꝓ dictꝭ sacris vnctiõibus requirendis bñdis et reportandis secũ / nec de ciuitate lingoneñ. tunc recedant dicti decani nisi cum litteris testimõialibus sigilliferi nostri ꝑ modum breuiculi de receptione hmõi vnctionum quas litteras ipi decani in proxima synodo teneantur secũ reapportare. Curati vero ad suos prefatos decanos infra tunc proximã diem de mĩa similiter vadant vel mittãt pro hmõi sacris vnctionibus habẽdis / quos oĩs monemus et sub pena predicta q infra pretactos terminos hmõi vnctiones sacras petant et habeant incõtum vnumquemq cernit et precipimus q qprimũ huiusmodi nouas habuerint vnctiones / antique in ecclesia combu rantur. Juxta. c. litteris de ꝯse. di. iij.

Item ipis decanis in vim prestititi iuramẽti precipimus q singulis annis in proxima synodo officiali aut sigillifero nostro nomina et cognomina curatorum seu vicariorum qui huiusmodi sacras vnctiones infra terminum prefixũ renouare minime curarũt tradere teneantur ad finẽ q in dicta synodo vel feria. iiij. ordinata celebrari pro excommunicatis publicentur et denuntiantur / possintq dicti decani aut subdecani a suis curatis pro suis pena labore et expensis tam olei empti q vie et portus per eos incursis. xx. denarios turoneñ. et non vltra recipere / statuto alio in contrario non obstãte. Curatis in archidyacõatu lingonensis constitutis dumtaxat exceptis qui solummodo pro pre-

missis decem denarijs turoñ. tradere tenebuntur.

In titulo de penitentijs iniungendis Addẽdo statuimus Cum sint nonnulli quibus est penitentia solẽnis per episcopum seu eius vicarium & in sua lingonensis ecclesia iniungẽda: sicut pro infantibus oppressis aut al's perditis culpa parentum dũmodo notorium sit. precipimus curatis q̄ ad nos vel penitentiarium nostrum lingoneñ. ambos parentes mittãt & eos moneant: q̄ ipsi ambo feria quarta sacrorum cinerum durante pulsatione prime: personaliter coram ipso penitentiario & in ipsa ecclesia compareant aut saltem eorum alter: casu quo ipse alter propter infirmitatem aut al's venire non posset: quibus dicti curati sacramentuz eucaristie ministrare neq; eos a culpa hm̃oĩ absoluere presumant nisi in mortis articulo. Curentq; dicti curati q̄ tales adimpleant sibi iniunctas penitentias: & q̄ personaliter accedant ad concilia seu synodos suorum decanorum / verbum dei audituri: & q̄ sepe ipsis decanis se representent.

Item Addendo inhibemus ne quis de culpis manifestis propter quas sententiarũ excõmunicationis quis incurrit ipso facto / aliquem seu aliquos cuiuscunq; auctoritate fuerit seu fuerint absoluere & penitentiam iniungere presumat nisi in mortis articulo: etiam si licentiam & auctoritatez concesserimus alicui seu aliquibus absoluendi de casibus reseruatis: aut alicui dederimus licentiam eligendi confessorem ydoneum qui de eisdem casibus reseruatis ipsum absoluere valeat: licentiam eniz et auctoritatem huiusmodi quo ad casus & culpas manifestas omnino reuocamus. et volumus q̄ ad nos aut penitentiarium nostrum personaliter accedant. Generaliterq; dictam reuocationem facimus tam in fratres mendicantes q̄z in alias personas tam seculares q̄z regulares: volumusq; istud statutum vbiq; in ecclesijs concilijs sermonibus & alibi publicari. Et in quolibet decanatu & locis insignibus personam ydoneam intendimus deputare vnam aut plures ƀm capacitatem loci & populi multitudinem: que potestatem habebit aut habebunt absoluẽdi de casibus reseruatis secretis.

In titulo de sacramento eucaristie Addendo statuimus &

ordinamus ꝙ nullus rector seu curatus alienum parrochianuꝫ presumat ordinare aut eidem ministrare eucaristie sacramentū cum ignoret an talis sit excōmunicatus nisi forte in mortis articulo: de licentia tamen nostri officialis aut proprij curati quilibet curatus hoc facere posset. Peregrinos vero si litteram a ꝓprio curato verificatam ⁊ approbatam a suo ordinario habeant et precise in die sancto pasche ipsis diligenter prius interrogatis an sint aliqua ligati sententia/ poterunt dicti curati ordinare ⁊ eis penitentie ⁊ eucaristie sacramenta ministrare. De egregijs vero personis non intendimus aliquid ordinare. Et publice ꝓtestantur dicti curati ꝙ nolunt neqꝫ intendūt nisi suis parrochianis ministrare hmōi sacramentum.

Tem similiter. Quia sunt nōnulli de heresi merito suspecti/ ex ⁊ pro eo ꝙ sancte eucaristie sacramētum recipere saltem semel in anno in die sancto pasche more fidelium christianorum ratione odio vel rancore aut al's damnabiliter recusant seu obmittunt. Idcirco precipimus ꝙ in proxima synodo eorū curati nobis seu officiali aut sigillifero nostris talium nomina et cognomina tradere teneantur/ ad finem ꝙ contra ⁊ aduersus tales de iure procedatur. Nomina etiam ⁊ cognomina omniū et singulorum qui vltra annum in excōmunicatione remanserunt tradere ⁊ extrahere de eorum registris teneantur.

Tem addendo statuimus ꝙ singulis diebus dominicis dicantur preces ordinate pro desideratissima pace huius regni/ post orationem dominicam videlicet Pater noster. Aue maria. Et q̄diu dicte preces dicētur tangatur maior campana ab vna parte tm̄modo. Et vt omnes xp̄i fideles pias preces fundant ad dn̄m pro dicta pace. Et vt magis sint intenti omnibus in statu gratie existentibus de iniunctis sibi penitentijs indulgentiarum. xxx. dies in dn̄o misericorditer relaxamus.

N titulo de sacramento matrimonij. Quia plures fraudes in bannis proclamandis fiunt/ plura inconueniētia de die in diem prouenire videmus. Idcirco ordinamus ⁊ precipimus ꝙ a cetero bannorum proclamationem curati ⁊ vicarij nullatenus facere presumant nisi diebus dominicis ⁊ festiuis

annualibus/ et hora misse parrochialis et ad pronum ipsius ecclesie/ et sint octo dies ad minus inter primam et secundam proclamationem/ aliis statutis contrariis non obstantibus. Sciantque prenominati curati rectores aut vicarii si contrariũ fecerint grauiter se puniendos.

Item sunt nonnulli qui mãdatis ecclesie obedientes sententiã excõmunicationis (merito) formidantes/ in ipsorum bannorum proclamatione curato seu vicario reuelant seu denũciant impedimentum/ quod verisimiliter credunt adesse: nõ tamen se opponere intendentes/ sed solum dei timore ducti: quos curati interdum ad nostram curiam citent et remittunt vna cum contrahentibus: et ipsi tales interdum sunt senes debiles pauperes/ aut alie tales persone que vix ad ipsam curiam nostram venire possent: grauarenturque sine culpa laboribus et expensis si obedire dictis suis curatis in hoc tenerentur. Idcirco dictis curatis precipimus quod in hoc casu solum mittant contrahentes ad dictam curiam nostram cum litteris suis cõtinentibus qualiter tales persone senes aut debiles etc. reuelauerunt sibi impedimentum fore in matrimonio contrahendo/ designãdo eas et statum personarum ac causam impedimenti/ ad finem quod per officialem nostrum super hoc prouideatur. Si vero sint persone abiles ad veniendum ad dictam curiam que impedimentũ huiusmodi reuelauerint seu denunciauerint nec se opponere curãtes et iustam causam habuerint denunciandi huiusmodi impedimentũ. Si de calumpnia seu malicia non fuerint conuicti/ ordinamus de eorum laboribus et expensis sibi per contrahentes arbitrio dicti nostri officialis prouideri.

Item sub pena excommunicationis curatis inhibemus ne parrochianos seu parrochianum aut parrochianam alterius curati nostre dyocesis lingonensis ad benedictionem nuptialem presumant quouismodo admittere in suis ecclesiis nisi cũ litteris cõmẽdatariis proprii curati vel nostris. extraneos vero nisi cũ litteris curie nostre similiter presumant admittere/ quas diligenter penes se reseruent/ et ad benedictiões nõ presumãt procedere

seu solennisationem matrimonialē nisi prius bonam ⁊ ydoneā cautionem de summa in dictis litteris contenta habeāt sub periculo sui ⁊ recuperandi super se dictam summam in cautione expressam/quam cautionem infra mensem nostro sigillifero teneantur tradere in debita forma: facimusq; ⁊ creamus eosdem aut eundem quo ad hoc nostre curie notarios de quibus in visitatione reddere rationem teneatur ⁊ teneantur.

Item quia de iure rectores seu curati non debent benedictionē solēnē facere sup secūdo nubētes: ⁊ presertī vbi mulier secundo nubit. Idcirco eisdem inhibemus sub pena suspensionis ab officio ⁊ beneficio ⁊ demum irregularitatis ne secūdo nubentes vt premittitur solenniter benedicere presumant corruptela ⁊ abusu quibuscunq; non obstantibus.

Item quia interdum istis qui transeunt ad secundas nuptias q̄plures fiunt iniurie ⁊ derisiones multe ⁊ alia plura ludibria sicut ludi cum larvarijs ⁊ horrendis clamoribus qui vulgariter nuncupantur charevary iam ab olim per statuta puincialia damnata ⁊ reprobata/necnon per statuta synodalia. Quoniam nonnulli tam viri q̄ mulieres per talia a contrahendo secundas nuptias retrahuntur/licet vtroq; iure divino ⁊ canonico hoc possint/pluraq; īconvenientia ex hoc cognovimus exorta ⁊ exoriri posse. Ideo tales ludos derisus ⁊ hmōi premissa sb excōmunicationis pena fieri de cetero prohibemus ipsaq; dānamus ⁊ reprobamus / ipsamq; excommunicatiōis penam contrariū facientes volumus incurrere ipo facto. Precipimusq; oībus ⁊ singulis curatis quatinus in publicatione bannorum secundas nuptias contrahere volentium pn̄s statutum publicēt: ⁊ sub penis antedictis omnibus inhibeant quibus inhibemus ne talia de cetero per quoscunq; temere atēptare presumāt. Mādantes ne quis ignorantiam de hmōi statuto pretendere valeat in futurum: teneantur q; tradere nomina ⁊ cognomina contra hmiō statutum in poster̄/venientes vel facientes mittere nostro sigillifero.

R titulo de festiuitatibus. Quia sunt nonnulli curati siue rectores ⁊ alij viri ecclesiastici qui ad decantationem offi-

cij beate marie virginis seu ad ipsum dicendum credunt se non teneri ex ꝛ pro eo ꝙ in suis breuiarijs ꝛ ordinatio dictū officium non reperitur inscriptum: ad tollendum eorum errorem declaramus omnes ecclesiasticos teneri ad decantationem dicti officij. Placetq́ꝫ nobis ꝛ volumus ꝙ vsus seu ordinarium dicendi dictum officium ꝭm ꝙ decantatur in capella sancti ignacij in ecclesia nostra lingonensis fundata recipiatur ꝛ habeatur.

Item precipimus ꝙ omnes curati sue rectores ꝛ vicarij dicant seu decantent horas canonicas ꝭm vsum ecclesie nostre lingonensis quem in omnibus sequi teneantur. Exceptis aliquibus festiuitatibus in ipsa ecclesia nostra lingonēsis dumtaxat ordinatis

Insuper precipimus dedicationē dicte ecclesie que caput ꝛ mater est omnium ecclesiarum dyocesis vniuersaliter a clero ꝛ populo in ciuitate lingonensis feriari. Alias vero festiuitates a clero ꝛ populo etiam vniuersaliter precipimus ꝭm limitationē et rescriptōeꝫ subseq̄ntiū statutoꝝ alijs ṗoribus nō obstātibus certis de causis nos moueñ. vna cū solennitatibus patronorum vniuscuiusq́ꝫ ecclesie ꝛ proprijs dedicationibus necnō secūda ꝛ tercia post resurrectionem dominicam ꝛ secunda post penthecosten ferijs dum taxat sub precepto feriari. Ceteras autem quo ad populi deuotionem cuiusq́ꝫ relinquentes

Item quia ad nostram audientiam peruenerit ꝙ nonnulli agricole laborantes ꝛ alij pretextu quorundam iornalium diuersis questoribus dari solitorum satagunt laborare terras dictis diebus festiuis / precepta dominica ꝛ sancte matris ecclesie in hoc damnabiliter transgrediendo. Idcirco animarū suarum remedio in hac parte prouidere cupientes prohibemus omnibus ꝛ singulis nobis subditis ne de cetero ad talia iornalia diebus festiuis predictis et festiuari per ecclesiam ordinatis procedant sub excommunicationis pena / quam in contrarium facientes ex nunc prout ex tunc ꝛ econuerso ferimus in hijs scriptis: precipientes omnibus ꝛ singulis curatis seu vicarijs dictaꝝ ecclesiaꝝ quatinus quos culpabiles ī hoc reperierint referant aut denūciant sigillifero nostro seu eorum

rum nomina τ cognomina mittant sub pena antedicta

Tem. Licet pp̄lus catholicus festa q̄ ex precepto eccl'ie feriari iubentur colere τ obseruare teneantur: tamen per populum indeuotum τ defectum curatorum prophanantur. Uniuersis ecclesiarum rectoribus iniungimus τ precipimus quatinus suos parrochianos qui hm̄oi precepti salutiferi fuerint cōtemptores nominatim nobis seu sigillifero nostro afferant in scriptis quos volumus arbitrarie puniri τ excommunicationis sententia innodari. Et si de cetero inueniantur tales contemptores τ festa huiusmodi celebranda non colentes dicti rectores ipsos citent coram officiali nostro ad certam diem cum certificatione competente.

In titulo de vita moribus τ honestate sacerdotum. Addēdo statuimus in hunc modum. Quia statutum est in iure ne clerici vel monachi secularibus negocijs se im̄isceant τ multociens accidit q̄ persone ecclesiastice negocia secularia exercendo per dominos temporales τ secl'ares aliquotiens comprimū tur/quod cedit in vituperium totius ordinis clericalis. Precipimus omnibus τ singulis capellanis curatis τ non curatis τ alijs beneficiatis in nostra dyocesi ne fiant ministri laicorum receptores procuratores neq; notarij seculares seu in curia seculari aut in ipsis curijs secularibus scribe existant/nisi tamen pro personis pro quibus est eis permissum de iure patrocinari/neq; gubernatores seu administratores cuiuscunq; iurisdictionis temporalis pro domino temporali/nec etiam pubice mercatruas exerceant/nec in eorum domibus tabernas teneant nisi pro eorū necessitate vina que de vineis ipsorum sunt prouenta seu excreta habeant vendere vel vendi facere. Omnino autem emere vina ad tenendum dictas tabernas sub pena excommunicatiōis inhibemus.

Tem. Similiter addendo constitutionem generalē per p̄dictos p̄decessores nostros ep̄os lingonen̄. τ etiam per gallonem sedis apostolice legatum contra concubinarios editā in presenti synodo. Iterum publicamus monentes omnes τ singulos sub penis in dictis constitutionibus contentis ne concu-

binas in domo propria seu in alio loco teneant: ac etiam ipas cõ cubinas in domibus ipsarum concubinarum aut alibi cum ipsis maneant. Et si contrarium fecerint penas antedictas incurrisse declaramus ꝛ volumus ipso facto. Precipimusqꝫ sub pena excommunicationis quam canonica monitiõe ferimus in hijs scriptis omnibus curatis ꝛ capellanis quatinus nomina quoruncunqꝫ concubinariorum ꝛ concubinariarum cuiuscunqꝫ status vel conditionis existant in sua degentes parrochia infra qñdecim dies post publicationem presentium officiali vel sigillifero nostris in scriptis tradent ꝛ tradere teneantur. Precipimusqꝫ omnibus curatis ꝛ rectoribus ecclesiarum quatinus concubiñarios publicos ꝛ eorum concubinas in eorum parrochijs existentes denunciant excommunicatos ꝛ tanqꝫ excommunicatos eos in vita ꝛ morte euittare ꝛ nominatim excommunicatos nunciare teneantur

In titulo de ecclesijs ꝛ cimiterijs: quia tam in ciuitate qꝫ in alijs pluribus locis dyocesis sunt hospitalia seu domus dei ad recipiendum pauperes ordinate in quibus est cimiteriuꝫ Fuerunt nonnulli ꝛ sunt excõicationis sententia innodati de ipsis ciuitate ꝛ dyocesi qui in lecto mortis iacentes se faciunt ꝺportari ad dicta hospitalia in fraudem tamen suorum creditorum ꝛ si eos ibidem decedere contingat / magistri seu rectores locorum eorum cadauera tradunt ꝛ tradi faciũt ecclesiastice sepulture / falso asserentes se ad hoc habere facultatem ex indulto seu priuilegio apostolico. Cum ius expresse inhibeat excommunicatoruꝫ aut interdictorum cadauera ecclesiastice tradi sepulture. Statuimus ergo ꝛ ordinamus ac inhibemus sub excommunicationis pena ne de cetero magistri seu rectores dictorum locorum talia attemptare presumant. Si vero romipete vel peregrini ad eoꝝ loca declinauerint ꝛ eos ibidem decedere contingat / non inhibemus quin eos ordinare seu ordinari facere possint / ꝛ demum eorum funera tradere ecclesiastice sepulture. Teneanturqꝫ dicti decani seu curati nomina ꝛ cognomina excommunicatorum

in dictis nostris ciuitate et dyocesi degentium: quorum cadauera in ecclesia seu cimiterio inhumata fuerũt: decani rectores seu curati officiali aut sigillifero nostris tradere vel mittere q̃citius poterunt teneantur: ad finem q̃ de loco sacro ipsorum excõmunicatorum cadauera extrahantur: et ecclesie vel cimiteria polluta vel polluta prout de iure est faciendum reconcilientur.

Eterum cum membra capiti suo languescenti teneantur subuenire ecclesiaq̃ cathedralis caput sit omnium ecclesiarum totius dyocesis Nostraq̃ ecclesia lingonensis sit subiecta multis reparationibus et ruinis vt patet cuilibet intuenti. Eapropter omnes rectores ecclesiarum in virtute sancte obedientie exortamur quatinus singulis diebus dominicis et festiuis solennibus: fabricam ecclesie nostre lingonensis suis parrochianis attente recõmendent et eos exortãtur vt de bonis sibi a deo collatis erogare studeant: quibus mediãtibus opus inchoãdũ perficietur reparationes eiusdem in statum reduci valeant condecenter. Precipimus in q̃ omnibus rectoribus quatinus duz et quando suos parrochianos infirmitate grauatos visitare cõtingerit et extrema ministrare sacramenta: ac etiam dum sua cõficiant testamenta ipsos diligenter exortẽtur ac inducant vt donationes et legata dicte fabrice largiantur in suoruz remissionẽ peccatorum. Ipsos vero qui de bonis suis largiti fuerint ad opus supradicte fabrice vere penitentibus et confessis concedimus .lx. dies indulgentiarum de iniunctis sibi penitentijs. Omnia vero donata curati in nostro synodo necnon et clausulas testamentorum ad opus dicte fabrice receptas restituere et deferre fideliter teneantur sine fraude et diminutione quacunq̃: ac denunciare illi qui pro tempore ad opus dicte fabrice fuerit ordinatus.

Item si qui sint in ciuitate et diocesi lingonensis qui in vita vel in mortis articulo se habere vel habuisse de bonis alienis confiteantur: cui seu quibus restituere possint et debeant nescientibus: iniungimus eo casu oĩbus ecclesiarum rectoribus et confessoribus in ciuitate et dyocesi nostris ꝯstitutis q̃ tales ĩducant ad restitutionẽ faciendam de huiusmodi bonis cum sacre scripture testimonio. Non remittitur peccatum nisi restituatur

ablatum eisdem nihilominus iniũgant q̃ quicquid de alieno quouismodo indebite hũerint ꝛ nescientibus cui vel quibus de hmõi bonis restitutionem facere seu satisfacere de eisdem debeant/illud ecclesie nostre lingoneñ. ad opus fabrice ipsius restituant seu de de ipsis bonis aut eorum valore legatum faciant loco ꝛ vice personarum quibus fuerat restitutio faciẽda: dictamq; ecclesiam nostram ad opus fabrice ipsius vigore nostri pastoralis officij/dictis personis subrogamus quenlibꝫ vero penitentem ꝛ confessum ꝛ dicte ecclesie nostre lingoneñ. bona huiusmodi restituentem deuotione vl' largitione aut al's volumus ꝛ decernimus ab hmõi reatu per suum curatum aut alium ydoneum cõfessorem absoluendi aut absolutuꝫ fore vices nostras in hoc casu sibi cõmittẽdo reſuatiõe qualibꝫ nõ obstãte ꝛ nõ aliter seu al's.

Item. Iniungimus cuilibet sacerdoti curato seu confessori ydoneo in presentia cuius casus predictus euenerit dictaꝫ ordinationem ad opus ꝛ vtilitatem ecc'ie predicte lingoneñ. recipiat ꝛ accepte coram notario ꝛ testibus declaret hoc/fidemq; siue copiam faciat ꝛ summã seu q̃titatem donatam vel relectam significet fideliter in qualibet synodo collectori fabrice sup̃dicte sub anime ipsius periculo.

Item cum iure ciuili ꝛ per sanctiões ĩperiales sit inhibitũ nemini licere signũ crucis humi vl' in silice seu ĩ marmore insculpere vl' impingere. Idcirco prohibemus ne a modo in tumulis seu tumbis deffunctorum nomen saluatoris insculpat' aut pingatur. Et hoc sub excõicationis pena/ne contingat signum aut nomen pedibus conculcari.

In titulo de beneficijs eccl'iasticis ꝛ fructibus ipsoruꝫ. Quia sicut rei euideñ. experti sumus ꝑpter deffectuꝫ curatoruꝫ ꝛ aliarum personarum ecclesiasticarum non residentium in suis beneficijs predicta beneficia plurima patiuntur dispẽdia/diuinus cultus negligẽt'/sacramenta ecclesiastica sepissime parrochianis tempore õbito non ministrantur/edificia ruinantur/possessiones remanent inculte. Eapropter omnes ꝛ singulos curatos ꝛ beneficiatos tam regulares q̃ȝ seculares qui de iure vel de consuetudine tenentur in suis beneficijs residere monemus primo

secundo ꝛ tercio et vna monitione pro omnibus in his scriptis ꝛ hoc sub penis excommunicationis ꝛ periurij / quatinus omēs ꝛ singuli tā curati q̄ꝫ qui de iure vel consuetudine vt predicitur in eorum beneficijs tenentur residere / in ipīs resideant sub pēis antedictis: quod si non faciant penas antedictas omnes ꝛ singulas declaramus incurrisse / nisi super hoc a domino papa priuilegiati existant aut a nobis habuerint licentiam non residendi. Mandamusq̄ꝫ ipos nominatim excommunicatos nūciari ac precipimus fructus iporum beneficiorum ad nostram manum ponere. mandamus omnibus ꝛ singulis decanis nostris aut eorum vices gerentibus vt fructus quorūcunq̄ꝫ beneficiorum taꝫ secularium q̄ꝫ regularium in eorum beneficijs non residentium ad manum nostram ponant teneant ꝛ regant sub ipa: sub excōmunicationis pena.

Item addendo. Cum multi suas residentias a nobis seu vicario nostro sub velamine excusationum friuolarum obtinuerint ꝛ obtineant tam subreptice q̄ꝫ obreptice suisq̄ꝫ parrochialibus ecclesijs deseruiri faciant interdum per vicariū seu vicarios non approbatos ꝛ inexaminatos: imo fortasse irregulares apostatas ꝛ alias ībabitabiles: volumus ꝛ ordīamus q̄ nullus a modo litteris non residendi hmōi vti valeat neq̄ꝫ possit do nec suum vicarium personaliter representauerit aut ad nos vel officialem nostrum miserit pro examinando eundem vt exinde ſm iuris dispositionem post examinationē hmōi approbari vel reprobari mereatur predicta auctoritate fieri, volumus in qualibet nostra synodo ꝛ quicunq̄ꝫ litteras non residendi ipsas nobis contingerit obtinere omnes gratias non residendi ꝛ parrochialibus ecclesijs per vicarium deseruiendi reuocādas quas ex nunc reuocamus

Item omnibus decanis ꝛ subdecanis seu eorum vices gerentibus / precipimus q̄ ipis infra q̄ndecī dies tradant in scriptis sigillifero nostro nomina omnium ꝛ singulorum beneficiatorum in eorū decanatu in suis beneficijs nō residentium.

Item et sub pena excommunicationis quam etiã ferimus in hijs scriptis/precipimus etiam omnibus et singulis curatis et alijs beneficiatis tam regularibus q̃z secularibus/ne beneficia sua laicis admodiant seu tradant ad regendum neqz etiam alijs personis nisi habuerint a nobis licentiã/similiter etiaz personis laicis sub pena predicta inhibemus ne beneficia ecclesiastica admodiant regant aut gubernant per se vel alium/licentia super hoc a nobis minime obtenta.

Item statuimus et etiam precipimus vt omnes qui in dyocesi nostra beneficia ecclesiastica saltem quibus ĩminet aĩaꝝ cura auctoritate apostolica seu queuis alia fuerint assecuti/veniant infra mensem a tempore assecutionis corã nobis seu vicarijs nostris fidem de suo titulo canonice facturi et iuramentuz solituz ꝑstituri de canonica obedientia et hoc sub pena excõicationis et decem librarum turoneñ. ac amissionis fructuum beneficiorum predictorum.

In titulo de litteris exequendis. Addendo precipimus decanis et curatis quatinus oẽs et singuli ꝓpriũ ex nũc habeãt sigillũ q̃ si de loco et parrochia sua ipsos recedere et ad ciuitatẽ lingoñ. aut alium locum accedere contingat: secum habeant dictum proprium sigilluz viciniori qz curato seu rectori litteras exequendas et sub sigillo ipius vicini committendo. Si vero in loco proprio habeat aut dimiserit vicarium ipsum sigillum eidez tamen committere poterit sub periculo sui et fortuna.

Item quia interdum in nostra curia et alibi altercatio venit super recognitione sigillorum et interdum dubitatur de executione litterarum exhibitarũ in dicta curia nostra: et hoc propter incertitudinem dictorum sigillorum seu impressionem eorundem ignotam. Idcirco ad prouidendum statuimus ordĩamus et precipimus omnibus decanis curatis seu rectoribus quatinus impressionez proprij sigilli sui in tabula ordinata seu ordinanda que erit penes nostrum sigilliferũ et in nostra curia et sub custodia ipius ponant et imprimant taliter q̃ ad dictam impressionez de cetero habeatur recursus q̃tiẽs q̃stio erit aut dubiũ de

dictorum sigillorum cognitione. Et si contingat aliquem ipsorum suũ sigillũ admittere / precipimus quod incontinenti et citius quam poterit procuret et teneatur aliud habere et illud apportare ad dictum nostrum sigilliferum pro ponendo impressionem ipsius in dicta tabula: et loco suo teneatur.

Item omnes citationes et monitiões generales a nobis seu officiali nostro concessas hactenus generaliter reuocamus et ex causa.

Quia priuilegiũ meretur amittere qui permissa sibi abutitur potestate: et freque̅ter cõtingit quod a sede apl'ica priuilegiati et litteras ad lites generales impetrantes ipsis abutuntur nobis inconsultis / ad que̅ vt ad ceteros ordinarios de iure commissa taliũ priuilegiorum et litterarum in nostra ciuitate et dyocesi lingonen̄. examinatio pertinere censetur pauperes agricolas subiectos nostros et miserabiles personas de quibus in partibus per ordinariũ seu ordinarios iudices potest ad plenum iusticia sine mora ministrari. extra dyocesim et ad loca quãdoque remota citari faciunt et frequenter cessiones recipiunt ac dictas litteras et priuilegia aliis tradunt personis que minime sub eisdem comprehenduntur: et multis aliis modis eisdem abutuntur ipsos ad futuras lites trahendo directe vel indirecte controuersias illos citando contra quos nihil habent questionis et ad eorum substãtiam examinãdũ et fatigandũ ipsos sine causa laboribus et expensis. Eapropter absque litterarum predictarum et priuilegiorum derogatione / vobis vniuersis et singulis inhibemus ne aliquas litteras citatorias excõicatorias aggrauatorias et alias auctoritate priuilegiorum seu generaliũ litterarum ad lites impetratarum vel impetrandarum a quouis iudice concessas aut per alterũ quam per nos seu a nobis admittatis: reuocãtes quascũque litteras generales vel alias a nobis vel officiali nostro super executione priuilegiorum et litterarum ad lites generaliter concessas / citra tamen ipsarum derogationem offerentes / tñ nos pro nobis et officialibus nostris iterato litteras executorias nostras super ipsis cõcessuras / dummodo equitate pensata sine abusu fraude dolo et mala cessante cautela ipsi priuilegiati et impetrantes velint eisdem vti / si et prout

 Philipus de Vienna

fuerint exequende.

Preterea curatis et eorum vicarijs et alijs nobis subditis inhibemus ne quascunque litteras citatorias vel excōicatorias sub quacunque forma concessas vel concedendas auctoritate priuilegiorum quorūcunque admittere presumāt/neque ipas in ciuitate et dyocesi lingoñ. vllatenus exequantur/nobis aut officiali nostro inconsultis. hanc autē constitutionem facimus propter abusum damnabilem plurimorum/qui saluti sue īmemores abuti litteris apostolicis non verentur excōmunicationis sententiam auctoritate domini nostri pape incurrentes.

In titulo de sententia excōicationis. Quia sunt nonnulli curati aut rectores qui nullum habent de excōicatis registrum/licet in eorum parrochijs quamplures sint excōicationis sententia innodati/quibus ministrare sacramēta eccl'iastica nō verentur et cum quibus quotidie in cibo et potu cōmunicant/licet eisdem de iure sit inhibitum/excusationē quauis friuolam pretendentes quod non inuenerunt registrū/aut per gentes armigeras dicta registra eisdem fuerunt ablata: seu ad instantiā forsitan dictorum sic excōicatorum combusta et perdita. idcirco eisdē precipimus sub pena decem librarum quatinus dictū registrū recuperent reficiant et habeant/ac inquirant diligenter noīa et cognomīa ipsorū excōmunicatorum que inscribant in registro huiusmōi et eos denunciāt donec de absolutionis beneficio eisdem constiterit: aut ad officialem nostrū infra mensem accedant pro cōsilio super hoc habēdo non obstantibus fictis seu pretensis coloribus quibuscunque

Philipus de Vienna.

Philippus miseratione diuina eps et dux lingonensis/vniuersis abbatibus etc. Statuendo et ordinando vt sequitur duximus prouidendū. Citra tamē derogationem constitutionū antecessorum nostrorum inantea factarum/quas laudamus ratificamus et approbamus: nisi tñ ipis expresse addendo aut declarādo nos contingerit derogare. Mandantes in virtute sancte obediētie/quatinus constitutiones nostrorum predecessorum per nos non abrogatas et eas

quas edimus benigne suscipiant teneãt ꝛ obseruẽt/ac ꝯstitutio
nibus ꝑdictis reuerẽter obediãt:ꝛne q̃s in nostris statutis igno
rantiã valeat ꝓtẽdere sub penis ꝛ cẽsuris eccl'iasticis ꝑcipimus
dictas ꝯstitutiones nr̃as vna cũ illis ꝑdecessoꝝ nroꝝ ab oı̃bus
haberi. A decanis infra festũ sancte trinitatis. ab alijs vero cura
ratis infra festum assumptionis beate Marie virginis.

IN primis siquidẽ circa sacrm̃ baptismi. Multotiẽs infã
tes qui nascunt̃ ꝛ q̃bus nõ est vita aut aı̃a ꝑ aliquos igna
ros baptisant̃ q̃ credũt vitã ꝛ aı̃am habere.: quia vident̃ moue
ri ad motũ ignis ꝛ ꝓpter eius calorẽ q̃ solet fieri circa tales pue
ros:ꝛ in certis ecclesijs seu locis pijs nostraꝝ ciuitatis ꝛ dyoces.
ĩ quibus ꝯsueuerũt tales deferri sub spe q̄ per ĩtercessionẽ ꝛ me
rita sanctoꝝ vitã ꝛ aı̃am recuperẽt. Statuimus ꝛ ordinamus q̄
de cetero nullus tales infantes ꝑsumat baptisare/nisi ꝯstet per
euidentia signa q̄ infans de seipo moueat̃/nõ aũt moueat̃ pro
pter caliditatem ignis aut alterius accidentis.

IN titulo de sacro ꝯfessionis/ibi Secũdo. Singulis dieb⁹
dñicis ꝛc. Addẽdo ꝑcipiẽtes mãdamus singulis eccl'iaꝝ
rectoribus q̄ dictis singulis diebus quadragesime dñicis habe
ant illud statutũ salutare suis parrochianis Oĩs vtriusq̃ de pe
niteñ. ꝛ remis. in ꝯcilio generali edictũ publicare ꝛ exponere/so
brie tñ loquẽdo: qđ vult in effectu q̄ oĩs vtriusq̃ sexus fidelis se
mel in anno a suo ꝓprio curato sacerdote pnĩam debet recipere
ꝛ sacrm̃ eucaristie ad minus in pascha/nisi forte de ꝯcilio dicti ꝓ
prij sacerdotis ꝓpter aliquã causam rõnabilẽ ad tps a pceptio
one hmõi sacri duxerit abstinendũ. Et si inueniat̃ ꝯtra faciẽs vi
uenti denegãdus est ingressus eccl'ie: ꝛ moriẽti ecclesiastica sepul
tura/de licẽtia tñ ꝓprij sacerdotis petita ꝛ obtenta/saluo tñ qđ
dicet̃ infra alteri ꝯfiteri poterit ꝛ sacrm̃ eucaristie recipere

Sequitur tenor dicte constitutionis

Omnis vtriusq̃ sexus fidelis postq̃ ad annos discretiõis
peruenerit oĩa sua solus ꝯfiteat̃ peccata saltẽ semel in an
no fideliter ꝓprio sacerdoti/ꝛ iniunctã sibi pnĩam studeat ꝓpri
is viribus adimplere/suscipiẽtes reuerẽter ad minus in pascha
eucaristie sacramentũ/nisi forte de ꝓprij sacerdotis ꝯcilio ob ali

quam rationabilem causam ad tēpus ab eius perceptiōe duxerit abstinendū. Alioqn ꝛ viuēs ab ingressu eccl'ie arceat' ꝛ moriens xpiana careat sepultura. Vñ hoc salutifere statutū frequenter in eccl'ijs publicetur/ ne quisq̄ ex ignorātie cecitate excusationē assumat. Si quis aūt alieno sacerdoti voluerit iusta de causa sua ꝯfiteri pctā/ licētiā postulet ꝛ obtineat a ꝓprio sacerdote cum aliter ipe illū nō possit soluere vel ligare. Sacerdos aūt sit discretus ꝛ cautus vt more periti medici supinfundat vinum ꝛ oleū vulneribus sauciati/ diligēter inquirēs ꝛ peccatoris circunstantias ꝛ peccati quibus prudēter intelligat quale ei debeat p̄bere ꝯciliū/ ꝛ cuiusmodi remediū adhibere diuersis experimentis vtēdo ad sanandū egrotū. Caueat aūt oīno sacerdos ne verbo aut signo aut aliquo quouismodo ꝓdat aliquatenus pctōrē sed si prudētiori ꝯcilio indiguerit/ illud absq̄ vlla exp̄ssione persone caute requirat: qm̄ qui pctm̄ in penitentiali iudicio sibi detectū p̄sumpserit reuelare nō solū a sacerdotali officio deponēdū decreuim⁹ verūetiā ad agendū ꝑpetuā pniāz ī artū monasterium detrudendū. Et ne det' materia fratribus mendicantibus querelādi volumus q̄ in fine publicationis ꝯstitutionis p̄dicte Oīs vtriusq̄ sexus ꝛc. subinfant' ꝛ publice q̄ p hoc nō intendimus p̄iudicare priuilegijs sup audiendis ꝯfessionibus eisdem fratribus ꝯcessis. Subiūgēdo q̄ fratres nobis p̄sentati possunt audire ꝯfessiones libere ꝛ ꝯfitentibus eisdem penitentias salutares impartiri de commissis.

Item volumus ꝛ ordinamus q̄ duꝫ premissa publicetur in parrochijs per curatos q̄ tam de iure q̄ꝫ de consuetudine ꝛ per sanctos doctores sunt multe cause propter quas aliquis parrochianus iuste posset recusare suo curato aut vicario confiteri. Et subdatur si sint aliqui qui forte diferent aut recusarent eisdem confiteri q̄ eisdem petant seu altero eorum licentiam alteri ab ipsis quibus volumus concedi sine magna inquisitione cause: ꝛ si a casu curatus seu proprius sacerdos recusaret concedere dicta licentia prius petita prout al's est concessum de gratia presentis statuti tenore concedimus: saluo tamen iure curati.

Item ne remaneat aliqua hesitas quis proprius dicatur sacerdos. Declaramus prout etiam iura et doctores declarant quod proprius sacerdos est papa. eius legatus. et penitentiarius. dyocesanus. et eius vicarius generalis. et ille cui cura sue parrochialis ecclesie est commissa sive rector sive vicarius.

Item. Aliquibus concessimus facultatem de casibus nobis reservatis qui sub umbra nostre huiusmodi concessionis asserunt se proprios sacerdotes tanquam a nobis commissos / declaramus quod per quamcunque generalem concessionem facultatis absolvendi de casibus nobis reservatis quibuscunque datam non intendimus preiudicare curatis nostris quo ad effectum illius decretalis Omnis utriusque sexus etc. nisi de hoc in dicta concessione fecerimus mentionem.

Item. Sunt nonnulli avaricie cupiditate excecati / proprium commodum affectantes non querentes que profectum respiciunt animarum: asserentesque licet mendose habere a nobis facultatem absolvendi a casibus nobis reservatis quoscunque ad eos venientes et de quibuscunque casibus indistincte absolvere dignoscuntur in magnum detrimentum animarum: quare quascunque facultates datas et quibuscunque tam secularibus quam regularibus et quibuscunque mendicantibus revocamus / quam revocationem ubicunque in ecclesiis et sermonibus volumus publicari et predecessorum nostrorum vestigia insequendo / intendimus in quolibet decanatu nostre dyocesis considerata capacitate loci et multitudine populi precipue in locis insignibus personarum aut personas deputare ydonearum aut ydoneas cum facultate absolvendi de casibus nobis reservatis et secretis / et tales qui sciant discernere inter lepram et lepram.

In titulo de sacramento eucaristie. Quia nonnulli temerarie magis populum quam deum timentes non verentur prout experti sumus nulla de commissis confessione prohibita accedere irreverenter ad sacrosanctum eucaristie sacramentum. Statuimus quod nullus deinceps ad prefatum eucaristie sacramentum teneatur aliquem admittere nisi prius ipsum audierit in confessione aut prius sibi fide facta quod more fidelium penitentiam rece

perit sacramētū nisi q̄litate psone pēsata aliud duxerit faciēdū.

In titulo de festiuitatibus. Quia nōnulla plurimiq; ratio nabiliter ordinant᷑ ꝛ psulte/ que suadēte postmodū ratōe cōsultius ac rōnabilius reuocant᷑. Sane bone memorie pdecessor noster karolus/ nōnullas festiuitates sctōꝝ deuotione populi cōmisit festiuandas/ q̄ antea erant sub precepto. Ad tollendū rumorē que occasione hmōi euenit/ ꝛ vt sanctis vt decet debitis gaudeāt honoribus/ oīs festiuitates q̄ per antiqua synodalia et de consuetudine/ de quibus in synodalibus antiquis fit mentio p̄cipimus ꝛ mandamus ab omībus obseruari/ pena contra facientes ordinata in suo robore duratura.

In titulo de moribus ꝛ honestate sacerdotū. Quia clerici edendi ꝛ bibendi causa ingredi tabernas nō debēt/ nisi causa itineris: ꝛ put experiētia q̄ est reꝝ magistra nos edocet/ nōnulli sacerdotes ꝛ clerici adeo sunt dediti q̄ de mane vsq; ad vesperam cū laicis tabernas ingredi non verent᷑/ ibiq; comessationibus ꝛ ebrietatibus vacātes/ nō attēdentes q̄ opera tenebraꝝ comessationes ꝛ ebrietates paulus cōnumerat. Renouādo antiquum statutum statuimus q̄ de cetero sacerdotes tabernas huiusmodi nisi causa qua super nō habeāt ingredi/ sciētes q̄ si aliqui hmōi statuti fuerint reperti ꝯtēptores ꝓcedemus ad punitionem eorundā ꝓut iusticia suadebit. Et vt hmōi statutū melius obseruet᷑ mandamus oībus ꝓmotoribus causaꝝ officij curie nostre q̄ diligēter sup hijs faciāt inquisitionē: ꝛ si quos reperiennt hmōi ordinationis trāsgressores/ incōtinenti trahāt in causam corā nobis aut officiali nostro ad excessus cuius arbitrio pena nihilominus iuris remanente hmōi delinquētes sine spe venie volumus puniri. Verū q2 per ciuitatē ꝛ loca nostre dyocesis aliquotiēs nōnulle se trāsferūt egregie psone sacerdotibus note quas in domibus suis ꝯdecēter nō pn̄t dicti sacerdotes recipere si ad sociandu3 hmōi personas in domibus in quibus sunt hospitate intrent tabernas publicas: nolumus eos rigore hmōi statuti comprehendi.

Item q2 occiū est mater vicioꝝ. Ad vittandū hmōi viciū mēse clericoꝝ nunq̄ debēt carere lectione: quoscūq; cura

tos nr̃os exortamur in dño vt omni die post lectionem sacre scri
pture corã se in mensa si possint faciãt legere ꝑ clericũ vnũ titulũ
aut duos istaꝝ ꝯstitutionũ synodaliũ ⁊ p̃decessoꝝ nr̃oꝝ. si aũt nõ
habeãt clericũ q̃ hoc faciat vel sciat facere/ post sumptũ cibum ⁊
gr̃aꝝ actiones altissimo/ ꝑ se legãt ⁊ plene qđ legerint intelligãt

In titulo de bñficijs eccl̃iaꝝ fructib᷒ ⁊ onerib᷒ eorũdẽ. Qr
multotiẽs ꝯtingit bñficiatũ seu curatũ ĩmediate post re
collectionẽ fructuũ vel statiꝫ post decedere/ ita ꝙ successor ĩ bñfi
cio vt sepius accepim᷒ nihil aut modicũ ꝑcipit aut ꝑcipere põt
vsqꝫ ad futuꝝ recollectionẽ ĩ seq̃nti: sic ꝙ vti rei experiẽtia didi
scimus/ oꝑtet q̃nqꝫ successorẽ ꝑ mẽdicata suffragia victũ suũ q̃re
re: ꝓpt̃ qđ ĩ hmõi bñficio diuin᷒ cultus minuit̃/ curaqꝫ negligit̃
aĩaꝝ. Quare statuimus ⁊ ordinam᷒ ꝙ heredes defuncti đ fructi
bus ꝑceptꝭ ꝑ defunctũ q̃ reꝑti fuerint suꝑesse/ aliquã portionem
arbitrio nr̃i officialis declarandã ꝓut illđ videbit̃ expediens re
seruare teneantur ꝓ seruitoribus ministris ac alijs incombenti
bus oneribus supportandis vsqꝫ ad fructus nouos.

Item aliq̃b᷒ decanis ĩ nr̃a dyocesi tã de iure q̃ꝫ de ꝯsuetu
dine ꝯpetit ius visitãdi rectores parrochialiũ eccl̃iaꝝ aut
mõasterioꝝ: solẽt qꝫ dicti visitatores duas tres aut q̃ttuor eccl̃ias
in die visitare/ ⁊ a q̃libꝫ visitata ꝓcuratõem integrã exigere/ que
rẽdo q̃ sua sunt nõ q̃ ihũ xp̃i. Statuendo ꝑmittim᷒ ꝙ duas tres
aut q̃ttuor possint visitare ĩ die eccl̃as. Sꝫ ne ip̃i visitãtes hmõi
eccl̃ijs sint nimis onerosi volum᷒ ⁊ ordĩam᷒ ꝙ vna procuratiõe
tñ sint ꝯtenti inter ip̃as eccl̃ias visitatas diuidenda s̃m plus ⁊
minus tenuitate cuiuslibet pensata.

In articulo de testamẽtꝭ ⁊ sepulturis: addẽdo p̃mo articu
lo dcti tituli. Qr multi retrahũt̃ vt accipim᷒ testari coraꝫ
notorio seu sub sigillo curie nr̃e ꝓpt̃ sõmã excessiuã q̃ solet vt di
recipi a sigillifero nr̃o ⁊ ꝓmotore officij testamẽtoꝝ curie nr̃e p̃di
cte ꝓ sigillo ⁊ scp̃tura publicatiõis hmõi testamẽti/ vt de cetero
nõ sit onerosuꝫ testatorib᷒ seu eoꝝ heredib᷒ sigillũ volum᷒ eẽ mo
derãdũ/ mõ q̃ seq̃t̃. videlꝫ ꝙ nr̃ sigillifer nõ possit aut valeat ꝓ si
gillo publicatõis vltra sõmã. x. sol̃. turo. exigere/ nisi hmõi testa
mentũ excedat sõmã. xx. lib. ⁊ ꝓ q̃libꝫ libra excedente dictã. xx.

lib.turon.sōmā possit r valeat recipe.ij.parif.q̄ꝝ.iiij. valēt.v.d nar.tur.Promotor do hmōi ꝓ scptura dicte publicatōis vltra decem solid.turon.nisi scripture ꝓlixitas exigerit.

Tē addēdo ibi dū dī Octauo de sepultura rc.Qz mlti vt dolent referim' reperiūt curati q̄ nō verent sepulturā seu apitōez fre cimiterij aut alioꝝ sacroꝝ admīstratōez recusare q̄usq; d mortuario seu alio cōmodo pecūiario q̄d ptēdūt d pia r laudabili ↄsuetudine eis cōpetere sit satisfactū reddendo se directe hmōi statuti ↄtēptores/pcipim' oīb' nr̄is archidyaconis r decanis q̄b' eius ↄpetit de iure rↄsnetudine visitādi/aut alijs visitatorib' a nobis deputatis seu deputādis q̄ sup p̄missis diligent inq̄rāt/r nisi eis ex officio cōpetet ius puniēdi īfra.xv.dies post visitatōez/sigillifero nr̄o tradāt ī scptis q̄ reperierīt hmōi statuti trāsgressores/q̄s volum' puniri p nos aut officialē nr̄m ad excessus iuxͣ sctōꝝ patrū ac canonū traditōes De lr̄is exeq̄ndis

Qia multi sacerdotes sūt adeo īperiti q̄ nō ītelligūt q̄ sibi mādant ꝓut q̄tidie expimur/maxīe d lr̄is absolutorijs q̄b' mādat q̄ absolutis īponāt pn̄iam salutarē:r ī lr̄is absolutorijs mediāte cessiōe bonoꝝ q̄b' recepti absq; īpositione pn̄ie seu adimpletiōe pn̄ie q̄ p officialē nr̄m iniūgit celeritate cupiditatis pferentes dictaꝝ lr̄aꝝ tenēt ꝓ absolutis easdē lr̄as absolutorias ꝓ absolutiōe sigillādo volumus r exortamur quoscūq; curatos q̄ de cetero aduertēt ad ea q̄ mādant r mādata adimpleāt cuz effectu:r si impetrātes hmōi litterarum absolutoriaꝝ nō paruerint aut adimpleuerint que iniunguntur nō teneantur pro absolutis.

Tem quia super executione lr̄aꝝ a curia nostra spirituali emanatarūz a curia nostra predicta multociens dubitat: quia incognita sūt sigilla r aliq̄n nō est sigilluz:sed sacerdos cui dirigitur tenet hmōi lr̄as ꝓ sigillatis:propt que sup p̄missis sepe altercatur r iusticia ptis aliq̄n differt. Ad tollenduz hmōi altercationem statuimus/q̄ de cetero vna cuz sigillo sacerdotis cui dirigunt hmōi littere exequende/habeant idem sacerdotes scribere in dorso hmōi litterarum exequendarū quali die presens mādatum executū fuit per me talem rc.r se subscribere.

In titulo de iurisditione spirituali

Quia nonnulli dñi tpales baillivi ꝑpositi ꝛ alij iudices seculares non solum indirecte imo directe non verentur nostram iurisditionē spiritualem impedire ꝛ perturbare facien do in locis cōmunibus ꝛ plateis eorū dē iurisditionis tpalis ꝑco nisare ne aliqs coram nobis aut officiali nostro de suis subditis trahat seu trahi faciat: ꝓpter qđ nō est dubiū incurrūt sententiaꝫ excōicationis ipo iure: ad obuianduꝫ eorꝫ ausibus ipsoꝝqꝫ aīa bus salubriter ꝯsulendū: ꝛ vt de cetero a talibus se abstineāt vo lumus ꝛ ordinamus sic prius ordinatū erat pro defensione iuris ditionis sedis epalis lingonensis per quoddā antiquissimū sta tutum qđ incipit Excōicamus ꝛ aggrauamus ꝛc. Qđ illud statu tum singulis diebus dñicis in ecclesijs dum multitudo ppłi ibi ad diuina officia venerit audiēda / alta ꝛ intelligibili voce publi cetur per curatos nostros qui etiam denūciāt in gñali pro excōi catiōes illos ꝛ illas auctoritate iuris cōmunis ꝛ illi⁹ statuti qui di recte vł indirecte ꝯ dictū statutū aliqd attēptare ꝑsūpserint.

Item in ꝯtēptu nostre iurisditionis spūalis aliq iudices seculares nōnūqꝫ sacerdotes ꝛ alias ꝑsoās eccłiasticas dū dicūt deliqsse nobis / ꝛ alteri iusticiales capiūt ꝛ in eoꝝ carcerib⁹ detinēt: recusantqꝫ hmōi captiuos ad iurisdictionē nostraꝫ spūa lem remittere puniēdos licet ꝑ decanos nostros fuerint requisiti dicētes. ꝛ ꝑtēdētes. dctōs decanos a nob seu curia nrā nō hře fa cłtatē reqrēdi / vt possint differre remissionē ꝛ interī cōponere cū captiuo Ad obuiādū hmōi malicijs tenore hmōi statuti dam⁹ ꝛ ꝯcedimus qbuscūqꝫ nostris decanis facultatē reqrendi pro et noīe nostro quoscūqꝫ clericos ꝑ iudicem secularem in limitibus cuiuscunqꝫ detentos: monēdiqꝫ vice ꝛ auctoritate nostris dictos detentores vt infra certum terminū dictos detentos ꝛ captiuos eis reddant ꝛ exhibeant: remittētqꝫ nobis aut officiali nostro pu niendos cum potestate declarandi ꝛ denunciandi pro excōmu nicatis dictos iudices seculares nisi eis paruerint cum effectu.

In titulo de sentencia excōicationis

Quia multotiens nonnulli timentes excōmunicari aucto ritate nostra nostriqꝫ officialis propter non solutionem de

bitorum aut alia iusta de causa ad forum secularem recurrunt
mpetrãtq3 a iudicibus secularibus litteras inhibitorias quaru3
vigore faciũt inhibere curatis ne lr̃as excõicatorias cõtra eosdẽ
obtinendas aut obtẽtas sigillẽt aut eos denunciẽt pro excõicatis
vel ab ipsis curatis quandoq3 ad plamentũ regiũ appellant: timẽt
q ipsi curati obstãtib' dictis inhibitiõibus aut appellatiõibus
lr̃as excõmunicatorias sigillare aut in preiudiciu3 dictaꝝ littera
rũ inhibitoriaru3 seu appellatoriarũ attemptare. Quia tñ sigil-
lu3 seu denunciatio ipsoꝝ curatorũ nõ excõmunicat/ statuimus
q si de cetero tales litteras obtineant, intimẽtq3 ipis curatis ne at
temptent q executoribus earundẽ benigne respondeant curati q
ipi nõ excõicãt: nec sigillũ aut sua denũciatio aliq̃d facit ad effe-
ctu3 excõicationis ⁊ q non possunt aliud facere nisi tenere ipsos
p excõicatis dũ ⁊ qñ eis ꝯstat d lr̃is excõicatorijs curie nr̃e ab ip
sa curia nr̃a expeditis prout est ꝯsuetũ ĩ dicta curia nostra fieri. Et si
forte cesset a denunciatione hmõi non tamẽ poterit dissimulare
q si hmõi excommunicati intrent ecclesiam quin cess3 a diuinis

Constitutiones synodales eiusdem domini phlippi
edicte in dicta sua generali synodo celebrata in sua
cathedrali ecclesia lingonẽsis feria quarta post do
minicam de Misericordia domini. Anno eiusdem
millesimo quadringẽtesimo q̃nquagesimo secũdo.

Et primo super titulo de sacramento eucaristie antiquarum ⁊
precedentium statutum est in hunc modum.

Quia in articlis xxviij. ⁊. xxx. indulgẽtie ꝯcedũt hijs q̃ asso
ciãt sacdotẽ dũ defert corpus xp̃i p villã cũ lumĩari cãpa-
na pcedẽte: ⁊ siliter hijs q̃ docebũt gratis ⁊ instruãt ignorãtes di-
cere pfecte Pater nr̃ Aue maria Credo ĩ deũ. vt cupiẽtes hmõi in
dulgentiã certiorẽt ꝯseq̃ de hmõi statutis volum' ⁊ mãdam' eosdẽ
articlos p curatos sepe in eorũ ecclijs dũ pplus ꝯuenerit ad diui
na audiẽda indulgentias apostolicas ac nostras seu predecesso-
rum nostroꝝ sup hoc ꝯcessas auctoritatibus frequẽter publicari
Item ⁊ qr sũt nõnulli ignorãtes ⁊ vt verius loq̃mur bestiales q̃ signũ sctissime crucis nesciũt pfecte ꝑponere: s3 quẽ

dā circulū faciūt añ eoꝝ ꝯspectū. Mandamus nr̄is curatꝭ ꝛ eorū singulis quatinus diebus dn̄icis ad eorū prona singulos suos ꝓchiānos instruāt q̄lit̄ hm̄oi signū crucis hēant ꝑfecte cōponē

Tē addendo .xj. articl'o in antiq̄s. Quia sunt nonnulli viri ecclesiastici q̄ bis in die preter iuris ordinē nō verēt̄ celebrare q̄ dolenter referimus cū vix iustus semel valeat celebrare: hec de cetero fieri ꝓhibemus sub penis iuris ꝛ decē librarum turonen̄. in elemosinā nr̄am ꝯuertēdaꝝ nisi in cāib' a iure ꝑmissis Mādamus īsuꝑ nr̄is officiarijs q̄tinus d̄ hm̄oi statuti trāsgressorib' se diligēt̄ informēt: ꝛ si q̄s trāsgressores īuenerīt eisdē puniāt ꝛ corrigāt ita ꝛ taliter q̄ pena vnius alijs cedat in exemplū.

In titulo de festiuitatibus

Um suꝑ festiuitatibus clolendis in nostra ciuitate ꝛ dyocesi nōnūq̄ȝ diuersitates oriunt̄: cū ī vnū locū vnū festū ꝑcipiatur ꝑ curatos feriandū ꝛ in alio loco etiā satis vicino ꝛ aliq̄n in eodē opido illud idem festū nō ꝑcipiat̄ colendum. Ad tollēdum hm̄oi dubitationem: volumus q̄ festa in primo articulo istius tituli enūerata ꝛ cū modificatiōibus scd̄i articuli ꝓut subscribūt̄ necnō ꝯtenta in q̄rto articulo inuiolabiliter ꝛ gn̄aliter sint de ꝑcepto. Alias vero festiuitates enūeratas in tercio articulo vltra contentas in dictis primo ꝛ quarto articulis volumus sic obseruari. Q festa sanctorū geminoꝝ. anthonij. ꝛ nicholai hyemalis gn̄aliter sint de precepto. Desiderij vero ꝛ gēgulfi in ciuitate tm̄ Sed quo ad festiuitates ꝑ̄onoꝝ locorū ꝛ eccl'iaꝝ dedicatiōes nihil intēdimus innouare: sed volumus q̄ vnusq̄sq̄ȝ obseruet ī suo loco ꝛ iuxta istū articulum poterit q̄sq̄ȝ accipere ꝛ accipiat a suo decano kalēdarium ꝑ nos suꝑ hoc exꝑ̄ssum ordīatū ꝛ statutum

Tem q̄ h̊ āno dn̄i millesimo. cccc. lj. festū corꝑis xp̄i cadet die natiuitatꝭ iohānis batiste: ꝓpter qd̄ de modo celebrādi diuinū officiū posset oriri dubium ꝛ etiā de octabis ꝓpt̄ indulgētias ꝯcessas intereuntibus horis ꝛ officio dicti sacratissimi corporis xp̄i tā ꝑ ip̄a die q̄ȝ eius octabas: volumus q̄ hoc āno ꝛ alijs seq̄ntib' dū ꝛ q̄n sil'is caūs emergerit aut si alia festa euenerīt ne volentes hm̄oi indulgētias ꝯseq̄ suo frustrant̄ d̄siderio q̄ ipsa die ꝛ ꝑ octabas de nullo scto̅ fiat: sȝ sit totū offm̄ de corꝑe xp̄i ex

ceptis tñ locis ĩq̃bus btũs iohẽs baptista est p̃ronus: q̃ casũ ꝺ eo ipa die nõ fiat: ꝫ hm̃õi offm̃ differat᷑ vsqꝫ ad dñicã sequẽtẽ. Sil'r si btĩ petr⁹ ꝛ paul⁹ fuerĩt p̃roni ĩ aliq̃ loco/ eoꝝ offm̃ vsqꝫ ad dictã dñicã nõ differat᷑: ꝫ die q̃ acciderĩt celebret᷑: ꝛ idẽ sit ĩ alijs p̃ronis per diẽ ꝛ octabas. De moribus ꝛ honestate sacerdotũ.

Um super alias nr̃as ꝯstitutiones ad vitãdũ ociũ ordinauerimus exortãdo singulos curatos nr̃os saltẽ ꝫ sũpto cibo ꝛ potu ꝛ post grãꝝ actiones vt vnũ titulũ ꝯstitutõnũ synodaliũ aut duos p se vel clericos suos si hẽant legãt perlegãt ꝛ intelligãt veꝝ: qꝛ pauci reperiũt᷑ q̃ h̃ faciãt/ imo qꝺ dolẽt referim⁹ si legũt nõ ĩtelligũt qꝺ legũt/ volum⁹ ꝛ ordĩam⁹ q͞ h̃ salubre statutũ inuiolabilit᷑ obs̃uet᷑/ mãdãtes visitatorib⁹ ꝛ alijs officiarijs nr̃is q̃tin⁹ dc̃õs curatos si eis expediẽs fuerit visũ sup dc̃is ꝯstõnib⁹ interrogẽt ꝛ examinẽt ꝛ ignorãtes iux̃ eis traditã a deo sciẽtiaꝫ instruãt ꝛ doceãt. ꝛ nihilomin⁹ corrigãt seu p nr̃os officiarios corrigi faciant quos inuenerint ignorantes.

Tem p̃hibemus etiã sub penis ꝛ censura iuris in dictis statutis latius exp̃ssis ne quicũqꝫ presbiteri seu alij religiosi ꝛ viri ecclesiastici cuiuscunqꝫ status extiterint nobis subditis in suis domibus prout al's sepissime per dicta statuta synodalia inhibitum est ꝛ vtius probibet habeant quouismodo tenere focarias aut alias mulieres suspectas ꝛ vnde scãdalus ꝛ suspitio possit oriri ꝛ hoc etiam ad penam decem librarum turoneñ. in nostram elemosinam conuertendaꝝ ꝛ applicandaꝝ

Tem sunt nonnulli viri ecclesiastici ꝛ alij in sacris ordinibus constituti qui in eorum habitibus se difformant vestes eorum statuum indecẽtes ꝛ incongruas deferẽtes/ puta birreta rubea/ sotulares rostratos/ tunicas non fixas/ ꝛ alios habitus valde inhonestos in grande vituperium religionis ꝛ status ecclesiastici/ ac suarum animarum graue periculum. Ad obuiandum hijs malis ꝛ abusionibus omnibus ꝛ singulis supradictis inhibemus ne de cetero tales deformitates habituum gestare quouismodo presumant ad penam quadraginta solidorum turoneñ. in dictam elemosinaꝫ conuertendoꝝ: alias grauiter puniendi prout ius ꝛ ratio suadebunt.

Item etiã censemus ꝛ ordinamus in religiosis personis cuiuscũqꝫ status extiterint: quibus predictos inhonestos habitus vestimẽtoꝝ deferẽtibus penitus inhibemus. Manda mus suis abbatibꝰ ꝛ p̄sidẽtibus vt ɔtẽta ĩ clemeñ. Ne ĩ agro do minico obseruẽt ꝛ in dictis suis religiosis nobis subditis obser uari faciãt sub predictis penis ꝛ eccl'iasticis censuris.

Item ꝓhibemus insup ne quicũqꝫ viri eccl'iastici secula res aut religiosi p̄biteri aut alij in sacris ordinibus ɔstitu ti nobis subditi: de cetero habeãt accipere seu exercere aliquod onus receptionis seu ꝓcurationis quorũcunqꝫ dñoꝝ tẽporaliũ ɔtra sctõꝝ patrũ incerta secularibus negocijs ĩmiscendo: contra statuta sinodalia temere veniẽdo: ꝛ hoc ĩhibemus ad penã decẽ libraꝝ turoñ ad dictã elemosinã nostrã ɔuertẽdaꝝ. al'sqꝫ grauit' puniẽdi ꝓut ius ꝛ ratio dittabũt. In titulo de testamẽtis

Quia plures defunctoꝝ heredes ꝛ alij testamẽtoꝝ executo res: ad exequẽda testamẽta hm̃oi seu extremas ꝛ pias vo luntates dictoꝝ defunctoꝝ sunt penitus negligentes ꝛ remissi qd̃ vertit in graue p̄iudiciũ aĩaꝝ: volentes sup his ꝓuidere omĩ bus ꝛ singulis p̄biteris nobis subditis mandamus quatinus dum ꝛ qñ tales casus emerserint caritatiue inducẽt: ꝛ moneant tales dictos heredes ꝛ executores vt dicta testamenta ꝛ pias vo lũtates seu legata defunctoꝝ infra certũ tempus adimpleãt cũ effectu: alioqn sigillifero nostro seu ꝓmotori testamentoꝝ habe ant dictos heredes ꝛ executores sicut p̄mittitur in hijs negligen tes ꝛ remissos referre. In titulo de litteris exequendis.

Quia nõnulli curati ꝛ alij q̃bus nostre curie littere p̄sentã tur exequẽde: ꝓ earũdẽ executiõe pecunias extorquẽt ex cessiue. Statuimꝰ ꝛ ordĩamꝰ qꝫ ꝓ executiõe citatorij nullus vltra vnũ turonũ audeat a p̄sentatore eiusdẽ exigere: dumtñ suã p̄nci palẽ parrochiã non exeat ꝓ earũdẽ lr̃aꝝ citatoriaruꝫ executione Et si exeat ꝛ ad succursuꝫ sue p̄rochie vadat vltra. iiij. turoñ. nec volumꝰ qꝫ ꝓ lr̃is excõicatorijs aggũatorijs reaggũatorijs aliq̃d recipiat. Si tamen litteras monitorias vicinorum exequatur hostiatim nõ excedat duodecim turoñ. similes. Et si huiusmodi monitionem generaliter exequat' ad pronuꝫ / quattuor turones

 Guido bernardi

tm̃.ꝑ cruce ⁊ aqua bn̄dicta deferenda solū pcipiat.xxiiij.turoñ. similes.⁊ ꝑ vna monitione sup obligatione vel taxatiōe.iiij.tu roñ.similes.Et ꝑ litteris absolutorijs ꝑ qualibet sn̄ia excōicati onis possit hm̄oi executōi.iiij.turoñ.exigere ⁊ nō vltra/quacun q̧ consuetudine in ꝯtrariū non obstante.Et vt sciatur valor hu iusmodi turoñ.put ab antiquo est assuetū ⁊ taxatū in curia nr̄a declaram' q̄ttuor turoñ.monete p̄dicte valere q̄nq̧ dena.turo.

Tem statuimus ⁊ ordinamus q̧ vna ⁊ eadē die ꝯtra vnā et eandē personā ⁊ ad instantiā vnius/l̄ras aggrauatori as reaggrauatorias monitoriasq̧ ⁊ cū cruce ⁊ aqua benedicta non p̄sumet quis recipere.sed per interualla.xv.diez ad minus inter receptōem hm̄oi obseruet/etiā si hm̄oi l̄re aggrauatorie re aggrauatorie monitorieq̧ sint diuersaz datarum.

Uido miseratione diuina eps ⁊ dux lingonēsis et par francie/vniuersis ⁊ singulis abbatibus abba tissis archidyaconis ⁊c.Licet tam per bone memo rie Ludouicū cardinalē Karolū ⁊ Philippū p̄de cessores nostros subscriptos/constitutiones pluri me ꝯstitute sint in quibus plura salubria vtiliaq̧ statute sunt. 1455
Quia tñ vix aliquid adeo certū clarumq̧ statuitur q̄n ex causis emergentibus interdū in dubiū reuocet̃. Jdcirco ad salubre re gimen eccl'ie nostre lingoñ.etiā experientia docēte cū ꝯsilio peri torum nobiscū assistantiū/nōnulla de p̄dictis per p̄fatos prede cessores nostros statuta in totū vel in parte mutare.Aliqua etiā eisdem addendo corrigere vel declarare.Alia vero de nouo ede re ⁊ statuere.Reliqua vero oīm predecessoz nostroz statuta per nos vt prediciturnō mutata sublata vel correcta obseruari om nino precipientes ⁊ mandantes.Publicata sunt hec in nostra synodo generali celebrata in nostra eccl'ia lingoñ.feria.iiij.post dn̄icam de Mis̄a dn̄i.Anno eiusdem millesimo quadringente simo quinquagesimo q̄nto.que fuit.xxiij.aprilis.

Et primo in titulo de euocatione ad syno dum ⁊ comparatione curatorum.

Uia ex frequenti synodoꝝ celebratione excessus corrigũtur neglectus redarguũtur omniũqꝫ subditoruꝫ mores in melius reformant̄. Non immerito tam ãtiquoꝝ q̃ꝫ nouorũ iuriũ editione prouide salubriterqꝫ statutũ est ꝙ gñales epoꝝ synodi singulis annis sint celebrãde hmõi ordinationi ĩhibere volẽtiũ Statuimus ⁊ ordinamus ꝙ decetero synodũ nostrã singl'is annis feria quarta post dominicã de Misẽcdia dñi· celebrari volumus altissimo fauente intẽdimusqꝫ celebrare. Quapropter omĩbus abbatibus/abbatissis/archidyaconis/decanis/prioribus curatis/vicarijs/ceterisqꝫ personis ecclesiasticis q̃ ad dictã nostrã synodũ de iure seu consuetudine venire sũt astricti Precipimus ⁊ mandamus quatinus decetero sine alia euocatione seu citatione aut cedulaꝝ affirmatione singulis ãnis dicta feria quarta in dicta lingoñ. ecclesia ad dictã synodũ teneãtur cõparere. quos ex nunc tenore presentis statuti nostri citamus ꝯuocamus ⁊ euocamus. Cũ intimatiõe ꝙ contra nõ comparẽtes p se aut nũciũ sufficientẽ si personal'r interesse nõ possint ꝓcedemus tanq̃ꝫ contra ꝯtumaces ꝓcediqꝫ faciemus prout iuris fuerit ⁊ rationis

Tem licet p alias ꝯstitutiones p̃decessoruꝫ ad vittanduꝫ occiũ ordinatũ fuerit exortando curatos quatinus sũpto cibo vl'potu ⁊ post gratiaꝝ actões vnũ titulũ ꝯstitutõnũ synodalium aut duos p se seu clericos ydoneos si q̃s hẽant legant ⁊ ĩtelligãt: veꝝ quia pauci reperiunt̄ q̃ hoc pagãt/imo qđ dolenter referimus/si legant non intelligunt dicta statuta. Mãdamus dictis archidyaconis nostris seu eoꝝ deputatis quatinus dictos curatos in eorum synodis feria tercia post dictã dominicã ꝓut eis videbit̄ expedire interrogent ac sup dictis ꝯstitutionibus synodalibus examinẽt. Et si quos reperierint ignaros instruant ꝓut eis deus mĩstrabit. Et nichilominus si ⁊ qñ eisdẽ expeditũ visuꝫ fuerit officiarijs nr̃is deferãt vt corrigãt̄ ꝓut iuris fuerit ⁊ rationis

In titulo de sacramento baptismi

Tem cum per vltimũ statutũ dicti dñi ludouici decani rurales pro expensis olei per eos empti alijsqꝫ laboribus non possent a suis curatis vel deberẽt recipere nisi summã q̃nqꝫ denarios turoñ. Et per statutũ dñi karoli incipiens Item ipis

decanis ꝛc. Permittitur eisdē decanis exigere ꝛ recipe sommaꝫ xx. dena. turonē̄. pro dicta causa exppresse dictū statutū dn̄i ludouici corrigendo: quia tamē tpe editionis statuti dicti domini karoli in hoc regno currebat seu cursuꝫ habebat debilis moneta ad quā forsan resepectuꝫ seu ꝯsideratione habuit ideꝫ dominus karolus / volumus ꝛ ordinamus ꝙ pro dictis expensis olei empti p ena labore vie ꝛ portus ꝑ eos incursus: dicti decani a quolibꝫ curato nō exigāt vltra sommā duodeciꝫ dena. turo.

In titulo de sacramento eucaristie

Ite quoniā capitulū vltimū dicti domini ludouici īcipiēs Tricesimo. multi sunt homines ꝛc. multum salutare est ꝛ vtile ad inducendum etiaꝫ ꝛ inuittandum quoscunqꝫ cupientes indulgentias consequi omnibus rectoribus curatis seu vicarijs nostris mandamꝰ quatinus dictum statutum sepe ad ꝑnū missarum suaꝝ ꝛ ad minus in solennibus festiuitatibus publicēt illud idē populo exponendo ꝛ vt ad tā piū opus eo libentius vacare studeant indulgētias in dicto statuto per dictum dominū ludouicum concessas duplicamus tenore p̄ntis statuti

In titulo d̄ moribus vita ꝛ honestate sacerdotum

Item licet ꝯtra ꝯcubinarios p predecessores nostros multa ꝛ salubria statuta ꝯdita sint. Ac tn̄ in sacro gn̄ali ꝯcilio basileū. ꝯ eosdē statutū saluberrimū editꝰ est ī p̄gmatica ēt sācti one receptū qd̄ merito ab oībus obſuari dꝫ ꝛ mādat. Idcirco p̄ dictū statutū hic inseri ꝛ publicari volumꝰ ꝛ mandamus ne q̄s de eo ignorantiam p̄tendere valeat cuꝫ intimatiōe ꝙ ꝯtra hmōi ꝯcubinarios iuxta tenoreꝫ ip̄ius intendimus procedere. Tenor vero dicti statuti sequitur in hec verba.

Quicunqꝫ clericus cuiuscunqꝫ status gradus conditionis religionis dignitatis ꝛc. si pōtificalis vel alterius preeminentie existat qui post hmōi constitutionis noticiā quam habere presumat per duos menses post publicationem eiusdem in ecclesijs cathedralibus quam ip̄i dyocesani oīno facere teneantur postq̄ eadem constitutio ad eorum noticiā peruenerit fuerit publicatus ꝯcubinarius a perceptione oīm suorum beneficioꝝ fructuum triū mēsiū spacio sit ip̄o fctō suspēsus. Quos suus sup: or

in fabricam vel aliã euidentẽ ecclesiarum vtilitatem ex quibus
hij fructus percipiunt conuertat/ necnon ⁊ hmõi publicum cõ-
cubinarium vt primum talem esse innotuerit/ mox suus superi-
or monere teneat/ vt infra breuissimũ terminum concubinã di
mittat/ q̄ si non dimiserit vel dimissa aliam publice resũpserit
iubet hec sancta synodus vt ipsum omnibus suis beneficijs oĩ-
no priuet. Et nihilominus hij publici concubinarij vsq; quo cũ
eis per suos superiores post ipsarum concubinarum dimissionẽ
manifestãq; vite emendationem fuerit dispensatum ad suscepti
onem quorũcunq; honorũ/ beneficiorum/ dignitatũ/ vel officio
rum sic inhabiles/ qui si post dispensationẽ recidiuo vomitu ad
hmõi publicum concubinatum redierint sine spe alicuius dis-
pensatiõis ad predicta prorsus inhabiles existant. Q̄ si hij ad q̄s
talium correctio ptinet eos vt predictũ est punire neglexerĩt eoꝝ
superior tam ĩ ipsos de neglectu q̄ȝ in illos pro concubinatu mo
dis omnibus digna pugnitiõe animaduertant. In consilijs eti
am penitentialibus ⁊ synodalibus aduersus tales punire ne-
gligentes vel de hoc crimine diffamatos/ etiam p suspicionem
a collatione beneficiorum vel alia condigna pena seueriter pro
cedatur. Et si hij quoꝝ destitutio ad summũ põtificẽ spectat per
consila prouincialia aut suos superiores propter publicum con
cubinatum reperiantur priuatione digni/ statimq; p̄cessu inqui
sitionis ipi summo pontifici deferantur/ eadem diligentia ⁊ inq̄
sitio in quibuscunq; capitulis generalibus ⁊ p̄uincialibus quo
ad suos seruetur/ penis alijs ꝯtra p̄dictos ⁊ alios non publicos
concubinarios statutis in suo robore permansuris. Publici au
tem intelligendi sunt/ non solum hi quoꝝ concubinatus per sen
tentiam aut confessionem in iurefactam seu per rei euidentiam
que nulla posset tergiuersatione celari notorius est. sed qui mu-
lierem de incontinentia suspectam ⁊ infamatã tenet/ ⁊ p suum
superiorem ammonitus/ ipam cũ effectu nõ dimittit. Quia v̊o
in quibusdã religionibus nõnulli iuriditionẽ ecclesiasticam ha
bentes/ pecuniarios questus a cõcubinarijs percipere nõ erube
scunt/ patiendo eos in tali feditate sordescere: sub pena maledi-
ctionis eterne precipimus ne deinceps sub pacto cõpositiõe seu
spe alicuius q̄stus talia quis mõ toleret aut dissimulet. Alioq̄n

vltra premissam negligentie penaȝ duplū eius quod propterea acceperunt restituere ad pios vsus omnino teneantur ⁊ compellantur. Ipsas autem concubinas seu mulieres suspectas prelati modis omnibus curent a suis subditis / etiā per brachiū secularis auxiliū si opus fuerit penitus arcere: qui etiā ex tali concubinatu procreatos filios apud patres suos cohabitare nō permittant. Jubet insuper hec sancta synodus vt in predictis synodis etiā ⁊ capitulis hec constitutio publicetur ⁊ quilibet suos subditos ad ipsaruȝ concubinarū dimissionē moneat diligenter. Iniungit preterea omnibus secl'aribus viris etiā si regali prefulgeant dignitate ne vllū qualemcūqȝ inferant ipedimentū quocūqȝ quesito colore prelatis qui ratione officij sui aduersus subditos suos pro hmōi concubinatu procedant. Et cum omne fornicationis crimen in lege diuina prohibitum sit ⁊ sub pena peccati mortalis necessario euittandū / monet omnes laicos tā vxoratos ꝙ̄ solutos vt similiter a concubinatu abstineant: nimis eñ rephensibilis est qui habet vxorem ⁊ ad mulierem alienam accedit Qui vero solutus est si continere nolit iuxta apostoli concilium vxorem ducat. Pro huiusmodi autem diuini obseruatione precepti hij ad quos pertinet taȝ salutaribus monitis ꝙ̄ alijs canonicis remedijs omni studio laborent.

In titulo de monasterijs prioribus ⁊ religiosis personis

Tem. Addendo ad statutum domini ludouici predicti incipiens Quarta religiosi ⁊c. Quia multi abbates priores ⁊ alij religiosi prout experiētia docet contra eorundem propriaȝ regulam in vestibus ⁊ habitibus se difformant vestes eoꝝ religionis indecentes ⁊ inhonestas deferentes sine floco aut cucullo in ciuitate locisqȝ insignibus ⁊ proprijs monasterijs incedentes pticulariter ⁊ sigillatim in cameris proprijs ⁊ nō in refectorijs seu dormitorijs comedentes ⁊ dormientes sine socio in domibus eorum ⁊ prioratibus degentes / canes ⁊ aues venaticos habentes in vituperium religiōis et maxime animaruȝ eorundem periculum scandalumqȝ plurimorū: ad occurrendum hijs precipimus ⁊ mandamus abbatibus ⁊ eorum alijs prioribus seu presidentibus dictis prioribus ⁊ religiosis quatinus circa premissa

iuxta eorum regulaȝ prouideant ac contenta in clementina. Ne in agro dominico ꝛc. obseruare studeant/ maxime circa eorū habitum. Et facultates taliter disponentes / ꝙ de cetero nisi causa veagij vel itineris sine floco aut cucullo nullomodo incedere ꝑsumant. Et nihilominus in suis prioratibus habeant ꝛ teneant secum socium cum intimatione/ ꝙ nisi sic fecerint nos contra eosdem abbates priores ceterosqȝ religiosos procedemus ac procedi faciemus prout iuris ordo dictabit.

Titulus nouus de parrochijs ꝛ alienis parrochianis.

Tem sunt nonnulli laici extranei ꝛ ignoti secuȝ mulieres ducētes /fingētes suas esse proprias vxores q̄ forsan ab aliis ordinarijs in sua feditate non permittuntur permanere in suis dyocesibus/ diuersas ꝓpterea dyoceses circumuertentes / aliquando in hac dyocesi moram trahētes. Quapropter huic morbo occurrere volentes statuimus ꝛ ordinamus omnibus presbiteris ꝛ curatis nostris mandamus quatinus nullos tales extraneos ꝛ ignotos tanq̄ȝ cōiugatos recipiant/ nisi litteras dimissorias a proprijs eorum ordinarijs vel curatis cuȝ annexa desuper sui ordinarij habeant/ fidem faciētes de eorum matrimonio legitime celebrato. Exceptis tamen personis insignibus ꝛ alijs merito suspitione carentibus. Alias autem litteras dimissorias non habentes infra mensem nobis seu officiarijs nostris denūciant ꝛ notificent competenter

Tem quia sepe contingit ꝙ plures parrochianos nostre dyocesis interdum excommunicatos aut al's ad suscipti onem sacramentoꝝ inhabiles vna cum liberis proprijs de vna parrochia ad aliam conuolare seu domicilium transferre sine littera dimissoria seu certificatoria sui ꝓprij curati: qui nihilomin' cum in certis parrochijs per diem. mensem. annum. aut alijs certis temporibus ſm consuetudinem diuersorum locorum manserint seu residerint /per rectores seu vicarios recipiūtur /eisdem qȝ sacramenta ecclesiastica ministrātur /in omnibusqȝ pro parrochianis habentur in graue aliq̄n animarum suarum periculuȝ vnde precipimus ꝛ mandamus ꝙ de cetero nulli se transferen-

tes de parrochia ad aliam / per curatu in cuius parrochia tran situm fecerint ad sacramenta ecclesiastica sine littera dimissoria seu certificatoria proprij curati dimissi vel nostra seu officiariorũ nostrorum admittantur aut pro parrochianis quouismodo reci piantur / volumus insuper q pro littera dimissoria huiusmodi vltra sommam duorum grossorum non exigatur / prouiso q licẽ ciam nubendi non contineat / quo casu laudabiles consuetudi nes nullatenus intendimus immutare.

Item ad sopiendas lites et discordias que sepe oriuntur ex transitu liberorum oriundorum et baptisatorum in ali qua parrochia nostre dyocesis cu suis parentibus aut altero il lorum ad alteram seu alias parrochias se transferentibus Sta tuimus q deinceps quotienscunq aliquis cum parentibus aut altero illorum se de parrochia in qua oriundus aut baptisatus extitit transfert ad aliam: in qua cum dictis parentibus aut al tero illorum tamdiu moram trahit q dicti parentes seu alter eo rum de iure vel iuxta consuetudinem locorum nubi merito par rochiatum acquisierunt. Ex tunc dicti liberi sic transeuntes cen seantur cum dictis parentibus eorum parrochiatum acquisiuis se / prouiso q dicti eorum parentes litteras habuerint dimissori as seu certificatorias et q vt p̃missu ẽ pro parrochianis habeãt

In titulo de beneficijs ecclesiasticis fructi bus et oneribus eorundam prohibitaq alienatione rerum et bonorum ipsorum.

Item quia in septimo statuto dicti domini ludouici est sa lubriter statutum / ne quis beneficiatus tradat in emphi theosim vel ad censum perpetuum sine auctoritate sui superio ris sub penis in dicto statuto contentis: vt hoc salubre statutum perpetuo seruetur mandamus et precipimus omnibus et singu lis archidyaconis et decanis nostris vt super predictis alienatio nibus diligenter et prouidenter inquirent et annis singl'is p̃mis sa in nostra synodo nobis fideliter referant vt contra tales alie natores procedamus et procedi faciamus prout iuris fuerit et ra tionis.

Item. Quia in primo statuto domini philippi prouide statutũ est q̃ cũ rectores post recollectionẽ fructuũ decedunt eorũ heredes fructus recollectos omniaq̃ bona decedentiuȝ acipiunt: nihil de eisdem futuris rectoribus dimittendo: vñ per illud statutũ prouisum est q̃ certa portio ad arbitriũ nostri officialis eisdem nouis rectoribus dimittatur: ⁊ vt hoc statutum inuiolabiliter ⁊ cũ effectu seruetur/ volumus ⁊ mandamus quatinus si recollectis fructibus rectorem alicuius parrochie cõtingat decedere: decani in quoꝝ decanatibus dicti rectores decesserunt/ dicta bona in nostra manu ponant saisiant ⁊ arrestant ⁊ de eisdeȝ inuentarium fideliter coram testibus fidedignis faciãt: vt sic dictis nouis rectoribus facilius prouideatur quos ad ipsos decanos commissarios esse volumus ⁊ deputamus.

Item quia parrochiani ad edificationem ⁊ reparationeȝ domus presbiteralis ⁊ presbitralis manualis tenent̃. Aliquando dictam domũ presbiteralem vna cum presbiterio predicto in bono ⁊ competenti statu repararunt: manualeq̃ presbiteriũ rectori tradiderũt. Sȝ interdũ mala administratiõe rectoris interueniente in ruinã collabuntur/ volumus ⁊ ordinamus: q̃a dicti rectores merito ad dictas reparationes teneantur ipsorum rectorũ etiã bona ad dictas obligantur reparationes ⁊ ypothecãtur: q̃ si contingat dictos presbiteros predictas suas parrochiales ecclesias resignare simpliciter ⁊ dictis suis ecclesijs p̃ mortem cedere: vt melius ⁊ facilius dictis reparationibus prouideatur/ bona: ipsoruȝ sic decedentium in manu nostra per suos decanos ponantur ⁊ arrestentur de eisdemq̃ similiter fiat debitum et fidele inuentarium.

Item quia sunt nõnulli decani rurales de consuetudine iurisdtionem habentes spiritualem cognitionẽ tamen limitatam vsq̃ ad quinq̃ solidos turoneñ. et non vltra/ q̃ hmõi iurisditione abutunt̃/ satagẽtes cognoscere de quacũq̃ causa et somma coram eis petita/ etiã si centum librarum turoneñ. excedat sommã/ allegantes pro eorum excusatione q̃ propter reũ remissio non petitur ad officialem nostrũ seu curiaȝ nr̃am aut eoꝝ iuriditio nõ d̃clinat̃. Non attẽdẽtes q̃ habẽt iurisditionẽ limita

tam.Statuimus ꝛ ordinamus ꝙ de cetero ipsi dacani de hmōi causis vltra dictam sommam quinqȝ solidorū turoneñ.exceden tibus/incontinenti ꝛ indilate etiā absqȝ partis petitione coram offiliali nostro lingonensis remittant:ꝛ quasquidez cās tenore presentis edicti remittimus ꝛ reuocamus decernendo ꝛ declarā do nullum ꝛ inualidum quicquid per huiusmodi decanos in cō trarium gestum vel actum fuerit.

In titulo de litteris exequendis.

Uia sepe contingit aliquos pro contumatia excommuni catos populi verecundia plusqȝ dei timore vel vindicta ꝗ solum ad euittandum ne pro excōmunicatis nominantur ꝛ pu blicentur per litteras de visuris absolui/etiam iteratis vicibus pro eadem contumatia se absolui procurant/partes ad quorum instantiā sunt excōmunicati citari faciendo.Nos talibus abusi bus obuiare cupientes omnibus curatis ꝛ vicarijs mandamus quatinus diem contumatie necnō annexe si sit in litteris visuali bus ꝛ etiā dies receptionis earundem contumatie ac visualiuȝ in suis registris describant/quotiens visuales littere pñtabūtur sibi videant in dictis suis registris/et si iam similes receperint/il las sibi secundo presentatas non recipiāt nisi forsan in dictis su is registris reperiāt ꝙ post receptionē primaꝝ litterarū visualiū alias litteras excōmunicatorias pro eadē cōtumatia ad eandeȝ instantiam recepissent:vel forsitan nisi in secūdis litteris visuali bus mandaretur ꝙ pͥmis non obstātibus illas posteriores reci perent.Et ne ipsi curati ꝛ vicarij excusationem seu ignorantiam pretendere valeant/volumus deinceps in dictis litteris visuali bus post illa verba pro relaxata interim habeatis poni clausulā sequentem/videlicet.nisi iaȝ similes visuales litteras nostras re ceperitis/quo casu non recipiatis presentes.

In titulo de iurisditione spirituali

Uia multi officium notariatus nostre iurisditionis spiri tualis exercerunt absqȝ eo ꝙ inscripti fuerint cum inscri ptione signi manualis eorum quo in tabellionatus officio vti vo lunt:quia cum alijs īmatriculatis in matricula penes sigillifeꝝ nostrum existente ad id specialiter ordinata/vnde interdū in iu

dicio curie nostre officialatus oriri questiones super signis solēt Statuimus quod omnes notarij in antea recepti qui non sunt im matriculati et inscripti seu etiam de cetero creandi seu recipiendi infra sex menses a die nostre presentis synodi computādos aut a die creationis huiusmodi signum suum quo in passandis cō-tractibus seu instrumentis vtuntur et vti volunt/ in dicta carta seu matricula ponant/ moreque aliorum se subscribant sub pena priuationis dicti officij/ decernentes ex nunc et declarātes dicto tempore elapso quod dicto notariatus officio non vtantur etiā eos si et quatinus opus est priuantes prout et tenore presentis statu-ti priuamus.

Item sunt nonnulli rectores curati seu vicarij pro iurib' suis parochialibus etiam interdum spiritualibus deci-mis sepulturis matrimonijs parrochianos suos ad forum secu lare vetitum trahentes/ iuridisditionem immunitatemque eccle siasticam in hoc non modicum ledentes: non attendentes quod ve niunt contra eorundem propriam professionē et iuramentū ausus temerarios talium cohibere volētes. Statuimus et ordinamus etiam sub excōicationis et arbitraria pena ne de cetero per pdi-ctos rectores seu quascūque personas ecclesiasticas talia fiant seu perpetrentur. Cum intimatione nihilominus quod presentis statu ti trāsgressores alijs penis puniemus prout iuris ordo dictabit

Item mandamus et iniungimus omnibus decanis et cu ratis nobis subditis/ videlicet ipsis decanis quod infra quin-decim dies proxime venturos a scriba et secretario nostro/ ipsi vero curati infra duos menses a die hodierna computādos ab eisdem decanis predicta nostra statuta recipiant et habeant

Item ordinatum fuit quod pro dupplo seu copia presentium statutorum collacionata curati tm̄ decano soluant duos grossos turon̄.

Sequuntur alia statuta dicti reuerendi patris domini guidonis episcopi per eum edicta in sua synodo ge-nerali celebrata Anno domini millesimo quadringē tesimo quinquagesimo sexto. Primo

Uia in obseruatione statutorum tam per predecessores nostros q̄ per nos temporibus retroactis in synodis edictorum q̄ multi negligentes ꝛ tepidi reperiūtur. Ea propter nō nulla eorum a quibus frequentius eos deuiare cognouimus hic iussimus esse recitanda quatinus ex eorum recitatione qui prius fuerunt in eorum obseruatione remissi / a modo sint diligentes ꝛ attenti. Scituri ꝙ nisi hac curatius que in dictis statutis canentur studuerint adimplere / nos penis in eisdem contentis ꝛ alijs grauioribus ꝯtra eos viriliter ꝓcedemus. Et p̄mo

Legantur ꝛ debite exequantur que statuerunt bone memorie nostri predecessores ꝛ nos statuimus prout sequitur

In titulo de baptismo dn̄s philippus vnicum statutum.

In titulo de sacramento confirmationis vltimum statutum domini ludouici

In titulo de sacramento eucaristie vltimum dicti domini ludouici: ꝛ domini moderni similiter

In titulo de eccl'ijs ꝛ cimiterijs dn̄s karolus tercius ꝛ quartus.

In titulo de casibus reseruatis.

Licet per ea que in dicto titulo cōtinentur periuria indifferenter ꝛ etiam peccata publice confessa vel etiaꝫ in presentia plurium per iactanciam vel al's confessata / ratione huiusmodi publicationis sint reseruata: nihilominus tamen curatis concedimus de gratia speciali ꝛ ex causa ꝙ hinc vsqꝫ ad proximam synodum de periurijs siue blasphemia extra iudicium et sine lesione partis: similiter ꝛ de dictis peccatis publicis ratiōe dicte publicationis reseruatis possint absoluere.

In titulo de festiuitatibus

Quoniam gloriosus dei amicus ꝛ martir beatus Desiderius predecessor noster / huius vrbis inclite presul dignissimus: qui merito caput est ꝛ metruꝫ totius dyocesis: in qua etiā vrbe miraculose electus eam insigniuit innumeris prout quotidie non cessat insignire miraculis. Nos ipsum inter alios sanctos deserereuereri cupientes prout et tenemur mandamus omnibus ꝛ singulis nobis subditis. Et nihilominus tamen in virtute sancte obediencie ꝛ sub pena peccati mortalis iniungimus

quatinus diem festi dicti gloriosi martiris sollenniter obseruare studeant. Et generaliter per nostras ciuitatem et dyocesim feriare precipientes omnibus et singulis ecclesiarum rectoribus quatinus dictuz festū ad prona ecclesiarū suarū vt est moris de alijs festiuitatibus colēdis esse feriandum publicent et denuncient.

In titulo de vita et honestate sacerdotum legatur totus titulus domini ludouici.

In titulo de testamentis et sepulturis primuz / octauum nonū et decimū statuta dicti domini ludouici.

In titulo de sententia excōmunicationis vltimuz statutū dicti domini ludouici.

Item quod omnes decani antequam recedant recipiant a nostro procuratore generali seu promotore officij certas indulgentias a summo pontifice nuper transmissas et tenebuntur oms curati nō hn̄tes a suis decanis recipe īfra pmā iunij: quas indulgentias exponant ppl'o diligenter ad pna suarum ecclesiarum.

Primo.

Quia nimis longum esset tam antiqua quam noua legere statuta / illa precipue que per ordinem dn̄i nostri ep̄i moderni lingonensis legentur. Circa que viror ecclesiasticorum neglectus esse maior videtur.

Primo

In titulo de baptismo. Primū secundum et terciū legantur et in eodem primū statutum domini philippi incipiens In pimis.

In titulo de sacramēto confirmatiōis pmū et vltimū statuta.

In titulo de sacramento eucaristie vndecimum et vltimū statuta et vnicum domini moderni legantur.

In titulo de vita et honestate clericorum totus titulus antiquus et in eodem primum statutum domini philippi.

In titulo de monasterijs totus titulus antiquus.

In titulo de beneficijs ecclesiasticis pmū et vltimū statuta

In titulo de testamentis primum et vltimum statuta

In titulo de litteris exequendis duo statuta domini philippi

In titulo de iurisditione spirituali totus titulus et primus domini philippi legantur.

 Item statuta dicti domini guidonis

Sequuntur alia statuta predicti domini guidonis episcopi in dicta sua synodo generali edicta Anno.lix.

1459

Primo

Quamuis propter casus dietim emergētes plurima possēt in dubiū reuocari: quia tamen tam p bone memorie dnm ludouicum cardinalē predictū q̄ per karolū et philippū nostros predecessores plurime constitutiones edicte sunt / ad quas casus emergentes ꝯtinuo bn̄ intuēti faciliter possunt reduci: ne magnitudo iugi suscepti ceruices premat subditoꝝ multitudoq̄ gn̄et cōfusionem: et vt melius intendere valeant dictaꝝ ꝯstitutionum lecture / p̄dicti subditi post sūptionē cibi et potus ꝓut al's p nos ordinatū est / has modicas ꝯstitutiōes dūtaxat edere curamus.

In titulo de casibus reseruatis.

Quia in synodo nouissime celebrata pmissum fuit curatis de gratia q̄ vsq̄ ad sequentem synodum valeāt absoluere de piurijs vt prius / et similiter de omnibus peccatis reseruatis propter publicationem vt supra. Adhuc de gratia permittitur prefatis curatis de iam dictis casibus / quinetiam de adulterio quo ad vxores et defloratione virginum non violenta vsq̄ ad ꝓximam synodum absoluere.

In titulo de festiuitatibus

Licet etiā nonnullos imo q̄ pluꝛes kalendaria non habentes et si habuerint non correcta reperiuntur: adeo q̄ in quibusdam parrochijs nostre dyocesis per quosdam curatos festa quedam feriari precipiuntur: et per alios sibi vicinos non p̄cipiuntur obseruari. Precipimus vt singuli curati non habentes dicta klendaria habeant / habentes vero nō confirmata aut conuenientia kalendario nostro confirment et collationēt intm̄ q̄ singula kalendaria predicta in obseruatione festiuitatum feriandū concordent: quequidem kalendaria decani a secretario nostro vel promotore generali infra mensē et curati infra duos mē ses a dictis decanis tenebuntur recipere.

In titulo de beneficijs et oneribus eorundem

Item etiam q̄ plurimi minus sufficientes titulos super suis beneficijs comperiuntur habere / ne ingressus dicto

rum beneficiatorum in dictis beneficijs pateat viciosus/ ⁊ vt etiam dicti beneficiati intrent per ostium in ouile/ ⁊ non/ tanq̃ fures per fenestras ⁊ sine canonica institutione basilensis concilio exhortantes. Omnibus ⁊ singulis beneficiatis curatis ⁊ non curatis precipimus quatinus titulos suorum beneficiorum singulorum infra mensem vicario seu sigillifero aut alio ad hoc commissis nostris tradere teneantur.

Sequuntur alia statuta edicta per ipsum dominũ guidonem episcopum Anno dñi millesimo.cccc.lx.

Primo

Uia prout experientia docet q̃ plurimi curati sunt remissi ⁊ negligentes circa obseruationem statutorum synodalium tam antiquorum q̃ nouorum/ quod quidã procedit: quia in dictis statutis non student prout tenentur propter que multa incurrunt animarum pericula. Cum nonnulli ex eis contineant sententiam excõmunicationis ipso facto. Et sic eorum transgressores se immiscentes diuinis sunt irregulares. Alia vero sunt statuta ferende sententie excommunicationis: circa que videretur aliquibus prouidendum eadem statuta renouando aut nouam penam addendo. Sed quia nihil esset aliud q̃ repetere quod iaꝫ scriptum est ⁊ nouis penis atterere. Idcirco Reuerendus pater dominus noster lingonensis episcopus mandat ⁊ iniungit suis archidyaconis alijsq̃ officiarijs ad quos spectabit ⁊ spectat q̃ se de hmõi transgressoribus informent diligenter. Et si per informationem aliquos reperierint transgressores eosdem declarent irregulares vel sententia excommunicationis incurrisse aut in eis inferant sententiam excommunicationis aut alijs penis puniant iuxta tenorem et rigorem statutorum huiusmodi. Insuper nonnulla ex eis ad que plurimi vestrum non multum aduertunt precepi legi. Primo

E modo veniendi ad synodum in statutis domini ludouici legatur articulus tercius.

In titulo de baptismo domini philippi vnicum statutum.

In titulo de vita ⁊ honestate sacerdotum in statutis domini

ludouici totus titulus

In titulo de sententia excommunicationis in eisdem statutis quartusdecimus articulus.

In titulo de monasterijs ꝛ prioratibus domini moderni statutum vnicum

In titulo de baptismo

Cum sit nimis onerosum ꝛ graue decanis nostris ruralibus precipue in extremitatibus nostre dyocesis constitutis infra sabbatum in albis post pascha personaliter venire vel mittere capellanum vel alium in sacris ordinibus constitutum ad petendum vel recipiendum in ecclesia cathedrali lingonensis sacras vnctiones iuxta nostrorum p̄decessoꝝ statuta: ꝛ satis cito post ī synodo nostra generali que solꝫ annis singulis celebrari vt dictum est Ad reuelandum hm̄oi decanos a laboribus ꝛ expensis hm̄oi statuta duximus taliter moderanda / videlicꝫ ꝙ dū ꝛ quando contingerit dictam nostram synodum celebrare .iiij. feria post dominicā de Misericordia dn̄i in dicta ecclesia lingoneñ. Decani infra dictam quartā feriam sub penis in dictis statutis contentis dictas sacras vnctiones habeant renouare et recipere solum sint astricti. Curati vero a dictis decanis infra dominicā de Cantate sequētē. Quos decanos ꝛ curatos ad p̄missa faciētes / ꝛ infra p̄dictū terminū monemus ꝑ p̄ n̄tes ꝛ sub penis in dictis statutis declarat / in casu vero ꝙ an̄ dictā nr̄am synodū celebrare nō voluerimus forte alijs occupatiōibus occupati / dictis statutis ī aliq̄ derogare nolumus: sꝫ ea ī suo robore ꝑmanere. Tenebūtq̄ꝫ dicti decāi officialē nr̄m aut sigilliferꝫ de curat remissis ꝛ negligētibus ad capiēdū dictas sacras vnctiones infra dictū terminū certiorare / vt ꝓ eos sic remissos ꝛ negligētes ꝛ ad declarationem pene in dictis statutis contentis procedatur.

In titulo de testamentis

Quia forte propter exactiones ꝛ molestationes que dicuntur inferri ꝛ per promotorem testamentorum multi nostri subditi ad passandū eoꝝ testamēta seu volūtates extremas corā curat nostris aut tabellionibus curie nostre sp̄ūalis retrahuntur volumus statutū a predecessore nostro bone memorie philippo

quo ad taxationem sigilli publicationis testamentorum ac sala rij promotoris in omnibus ⁊ per omĩa obseruari: inhibentes vlterius eidem promotori q̄ de cetero heredes alicuius defuncti q̄ aliqua ꝑ anima sua ordinauerit non citet aut citari faciat ad videndum hmõi ordinationem extremã publicari / nisi idem defũctus ordinauerit suam extremam voluntatem seu ordinationem in scriptis redigi aut publicari vel in ea aliquid contineatur qđ respiciat perpetuitatem. Volumus nichilominus q̄ idem ꝓmotor heredes defuncti aut cõmissos per defunctum ad exequẽdum hmõi ordinationem post dimidium anni a die mortis dicti defuncti possit coram officiali nostro citare ad docendũ si ordinata ꝑ aĩa per hmõi defunctũ adimpleuerint / ⁊ de qua adimpletiõe quittantiam teneant᷑ recipere: pro qua dictus promotor pro suo salario vltra sommam trium solidorum ⁊ quattuor denariorum turoneñ. ⁊ sigillifer pro sigillo dicte quittantie vltra consimilem sommam triũ solidorum ⁊ quattuor denariorum turoneñ. non valeant exigere.

In titulo de festiuitatibus

Cum beatus christi confessor robertus qui insigne monasterium molismense fundauit ac ordinis cisterciensis caput ⁊ inuẽtor fuit / suo vt decet gaudeat honore: volumus ⁊ ordinamus eundem in kalendario nostro annotari ⁊ .xxix. die aprilis super littera g. inscribi ⁊ de eo sicut de confessore finaliter s̄m vsum lingonensis fieri.

De casibus reseruatis

Quia in synodo nouissime celebrata permisimus curatis de gratia speciali q̄ vsq̄ ad sequentem synodum valerẽt absoluere de adulterio quo ad vxores ⁊ defloratio virginum de eorum consensu facta. similiter etiam permittimus q̄ idem facere possint ⁊ valeant vsq̄ ad synodum proximo celebrandam quacunq̄ reseruatione per priora statuta facta non obstante

Preterea reuocamus omnes procuratiões. facultates absoluendi. citationes generales. litteras de placet questarum siue indulgentiarum. demptis de sancto spiritu ⁊ sancto anthonio vt in alijs statutis habetur

Sequuntur ea que in synodo sequenti ordinata fuerũt per ipsum dñm guidonem Anno. lxiiij. 1464

Legentur curatius que statuerunt bone memorie dñi ludouicus in titulo de sacramẽto eucaristie. xxx. multi homines ꝛ dominus modernus in eodem.

Item quod idez dominus modernus in titulo de vita ꝛ moribus sacerdotum.

Item idez dominus ludouicus in titulo de monasterijs per totum. ꝛ dominus modernus similiter in eodem.

Item quod dominus philippus in titulo de iurisditione spirituali cum statuto antiquo Excõmunicamus aggrauamus ꝛc.

Item quod idem dominus philippus in titulo de beneficijs ecclesiasticis capitulo vltimo ꝛ capitulo Quia.

Item quod idem dominus ludouicus in titulo de sententia excõmunicationis capitulo decimo ꝛ vltimo. ꝛ dominus karolus in eodem titulo.

In titulo de festiuitatibus Trãslatio sancti martini feriatur in ciuitate tm̃.

Item de gratia speciali idem dominus modernus vsqȝ ad synodum proximaȝ concessit curatis suis ꝛ alijs sacerdotibus sue dyocesis facultatem eligendi confessorem ydoneum qui valeat ipsos absoluere de peccatis sibi reseruatis.

Sequũtur festa totius anni colenda ꝛ ab omnibus obseruanda ẜm statuta synodalia nouiter edicta in hac lingo. dyocesi.

Januarius
Circuncisio domini
Epiphania domini
Sanctoꝝ geminoꝝ
Uincentij martiris
Conuersio sancti pauli

Februarius
Purificatio btẽ marie v̓g.
Cathedra sancti petri
Mathie apl'i.

Marcius
Annunciatio dominica

Aprilis
Marci euangeliste
Nota ꝙ feria. ij. iij. ꝛ. iiij. post pascha coluntur ab omnibus

Mayus
Philippi ꝛ iacobi apostolorum
Inuentio sancte crucis
Johãnis añ portam latinam

Gengulfi in ciuitate tm̄.
Desiderij epi lingonen̄.

Junius

Barnabe apl'i
Natiuitas bt̄i iohis bapt.
Apl'oꝝ petri ⁊ pauli
Nota q feria secūda ⁊ tercia post pēthecostē tm̄ colūtur.

Julius

Marie magdalenes
Jacobi apl'i ⁊ xp̄ofori
Translatio beati martini in ciuitate tm̄

Augustus

Ad vincula sancti petri
Laurencij martiris
Assumptio btē Marie vg.
Māmetis martiris
Bartholomei apl'i
Dedicatio ecclesie beati mā-metis in ciuitate tm̄
Decollatio bt̄i iohis bap.

September

Natiuitas btē Marie vg.
Mathei apl'i
Michaelis archangeli.

October

Translatio beati māmetis.
Luce euangeliste
Simonis ⁊ iude apl'oꝝ

Nouember

Festum oīm sanctoꝝ
Martini epi.
Clementis pape
Andree apl'i

December

Nicholai epi
Cōceptio btē Marie virginis.
Thome apl'i.
Natiuitas domini
Stephani prothomartiris.
Johannis euangeliste
Sanctoꝝ innocentium.
Siluestri pape
Et in qualibet parrochia festum patroni loci ac dedicatio ab omnibus obseruetur

Sequuntur constitutiones edite per reuerendum in christo patrem ⁊ dominum / dominū guidonem episcopum ⁊ ducem lingonensis parem francie ac cancellarium excellentis ordinis domini nostri regis / in sua generali synodo celebrata vt infra sequitur.

Nos guido predictus miseratione diuina episcopus et dux lingonensis/iuxta credite dispensationis officium subditorum nostrorum cōmodis inq̄tū nobis ex alto concessum fuerit prouidere/ꝛ litiuȝ anfractus quos humana natura nouas semp deproperans edere formas dietim ad inuenire conatur. Nunc antiquoꝝ moderatione seu declaratione/nūc nouorum statutorum edictione reprimere volentes Omnibus ꝛ singulis abbatibus abbatissis archidyaconis decanis seu archiprebiteris prioribus curatis ecclesiarum rectoribus ꝛ clericis per ciuitatē ꝛ dyocesim nostras constitutis Notuȝ facimus/ꝙ in generali synodo in nostra lingonensis ecclesia per nos celebrata Anno dn̄i millesimo quadringētesimo septuagesimonono/die mercurij post dn̄icā qua in ecclesia dei pro introitu misse cantatum fuit Misericordia dn̄i/que fuit vicesimaoctaua mensis aprilis Additiones specificationes limitationes ꝛ moderationes subsequētes perpetuo valituras matura deliberatione prehabita edidimus ac fecimus modis ꝛ forma sequentibus. 1479

Et primo in titulo de sacro baptismi.

Constitutionem domini philippi nostri predecessoris super titulo predicto articulo primo renouantes dampnamus ꝛ penitus reprobamus abusum illum quo passim ꝛ indifferenter temporibus retroactis fuerunt infantuli ex vtero matrum suarum suffocati qui vulgariter dicunt mortui nati/quorum etiam aliqui fuerunt ad ecclesiaȝ delati/certis diebus ac noctibus coram imaginibus sanctorum appositi/a principio frigidi ꝛ tāq̄ baculus rigidi.sed per ignē carbonū ꝛ q̄nq̄ cereoꝝ ꝛ lāpadū accensoꝝ molles effecti/in quibus color rubeus ad tēpus ꝛ sanguis fluēs a naribus apparuit. Quoꝝ etiā aliq̄ sudare sup orificio stomaci visi sunt ꝛ venas timpales ꝛ frōtis ac circa collū aliq̄ntisper mouere. Alteꝝ oculoꝝ apire ꝛ claudere:flatū a narib' calidum emittere/a quo plume naso apposite assufflantur:perfusi sacri baptismatis vnda ꝛ depost in cimiterijs ecclesiasticis fuerunt tumulati. Hos igitur ꝛ similes abusus de cetero sub excōmunicationis pena ꝛ emendere arbitrarie per nostras ciuitatem et dyocesim districtius fieri prohibemus:inhibentes ne sa

cramentum aliquibus conferatur/ne etiaꝫ in ecclesiastico cimiterio tumulentur aliqui quos verisimiliter constiterit vita naturali aut miraculosa caruisse. Et quia sunt quedaꝫ mulieres se de premissis abusibus propter questuꝫ intromittētes: ipsis hoc facere de cetero inhibemus: prohibemusqꝫ omnibus ne tales mulieres ad talia de cetero in suis ecclesiis recipiant seu admittant Sed ne laici ex hac prohibitione scandalisati remaneant volumus ꝙ cum predicta occurrerint/ad curatos singulorum locorū specialis habeatur recursus. Cum autem caput vel aliud membrum principale extra vterū matruꝫ apparuerit/taliter ꝙ cognoscatur esse vita ⁊ anima in infante: tunc iuxta formam ⁊ tenoreꝫ cōstitutionis dñi ludouici nostri predecessoris in titulo de sacramento baptismi articulo. xij. super illo membro exterius apparente/per obstetrices vel per quemlibet aliū presentē infundat aqua ⁊ dicantur verba baptismi in forma consueta Enfant ie te baptise ou nom du pere ⁊ du filz ⁊ du saint esperit Amen. Iteꝫ renouamus circa pretactum sacramentum baptismi constitutioneꝫ dñi karoli de pictauia nostri predecessoris/in titulo de sacramento baptismi/articulo primo continentem Inhibentes omnibus subditis nostris ne plures ꝙ̄ duo masculus ⁊ femina in cathecismo seu baptismo manum apponant: ne etiaꝫ sacerdotes vbi plures occurrerent vlterius procedant. Et hoc sub excōmunicationis pena/quā quilibet p̄dictoꝝ cōtrariū faciēs incurret ꝓut in dicta ꝯstitutione dicti nr̄i p̄decessoris latius cōtinetur

In titulo de sacramento eucaristie

D sopiendas lites ꝙ̄plurimas que dietim oriuntur inter subditos nostros causa transitus seu translationis parrochianoꝝ vnius parrochie ad aliam parrochiam se transferentiū Statuimus ⁊ ordinamus ꝙ de cetero transferentes de vna parrochia ad aliam/ex quo in parrochia ad quam se trāsferūt morā fecerint per annum ⁊ diem/siue tales sint firmarij coloni portionarij aut admodiatores siue al's quouismodo/erunt veri parrochiani ⁊ indubitati rectorum locoꝝ ad que se de nouo transtulerint: ipsiqꝫ tenebuntur ⁊ eorum heredes soluere carucas ⁊ omīa alia iura: parrochialia ad que alij parrochiani tenentur. Et ta-

men vnicuiqꝫ ius suum seruetur/inhibemus sub penis excommunicationis ⁊ emende arbitrarie omnibus rectoribus ecclesiarum parrochialium nostrarum ciuitatis ⁊ dyocesis ne eosdem sic ad eos denouo venientes ad sacramenta ecclesiastica recipiant/nisi primo habitis litteris certificatorijs de recedo vel de bono statu primorum curatorum seu rectorum locoruꝫ a quibus se sic transtulerunt. Et si contrarium fecerint tenebuntur curatis primorum locorum in summa duorum grossorum pro littera de recedo vulgariter nuncupata/ad quam soluendum eosdem condemnamus per hoc nostrum presens statutum/nulla alia sententia expectata vel obtenta ⁊ a nobis seu officiali nostro al's corrigentur ⁊ inultabuntur.

Item Cum sufficere debeat regulariter vnam missam in die digne celebrare valdeqꝫ sit felix qui hoc facere potest. renouantes constitutionem domini ludouici d' barro nostri predecessoris. Inhibemus omnibus subditis nostris ne aliquis eorum duas missas celebrare in die presumat nisi in casibus a iure permissis/latius in dicta constitutiōe domini ludouici in titulo de sacramento eucaristie articulo vndecimo specificatis/declarantes ⁊ ad dictam constitutionē addentes/q̄ pro questu nullus in die potest duas missas cerebrare/etiam in duabus ecclesijs simul vnitis. Non tamen propter hoc intendimus defraudare alteram dictarum ecclesiarum seruicijs cōsuetis diebus dominicis ⁊ alijs diebus etiam non feriatis in quibus misse ordinarie debentur. Sed extra easdem ecclesias vnitas pro questu siue alia quacunqꝫ causa secundam missam celebrare omnino de cetero prohibemus.

Et quia dictus vndecimus articulus constitutionum domini ludouici de barro nostri predecessoris in titulo de sacramento eucaristie versiculo Et in primis duabus missis non debet sumere vinuꝫ post sumptionem sanguinis. Alioquin nō esset ieiunus nec posset postea celebrare/nisi tamen post sūptionem vini dormiuisset videtur innuere ſm litteram iacentem. Et si in dicta die natiuitatis domini in prima missa quis sumpserit vinū perfusionis/si postea dormierit/alias binas missas vl' vnā

celebrare possit. interpretando declaramus illud non esse licitũ cum doctores habeant pro deciso ꝙ si post mediam noctem aliquid sit sumptum / talis non potest eadem die missam celebrare etiam si dormitio subsequuta fuerit.

Item ⁊ circa parochiatũ de nouo acquirendũ statuimus ⁊ ordinamus ꝙ vbi post obitum alterius ex parentibus videlicet patris vel matris / superuiuens parens se transfert de vna parochia ad aliam ⁊ liberi existẽtes seu alter ipsoꝝ se transferunt seu transfert ad loca peregrina ⁊ inibi seruiẽdo vel al's morando stent per duos tres quattuor vel plures annos / tunc cum redierint ⁊ matrimonium contrahere voluerint erũt ⁊ censebũtur parochiani locorum illorum quorum pater vel mater supuiuens tempore dicti contractus erunt parochiani nec super dicto matrimonio contrahendo tenebũtur obtinere litteras certificatorias seu de recedo a curatis originis seu primis ex quo dicti pater vel mater subuenientes se transtulerunt de vna parochia ad aliam ⁊ inibi steterunt per annum ⁊ diem / licet cum eis non transierint: secus tamen si in loco originis remanere voluerint ⁊ ad aliam parochiam cum parente supuiuẽte se minime transtulerint: quia tunc illius parochie remanebunt.

In titulo de sacramento matrimonij

Quia in ciuitate ⁊ diocesi nostris pretextu cuiusdam damnande consuetudinis verius dicende corruptele temporibus a iure prohibitis infra declaratis solent fieri festiuitates seculares nuptiarum / ducendo sponsas ornatas ad ecclesiam mimis ⁊ hystrionibus precedentibus / cũ magno apparatu amicoꝝ rum ⁊ parentum sequentium / deinde ad domum traducendo ⁊ inibi splendide epulendo ⁊ corisando. Quibus ꝑfecto vtilius esset teste beato Augustino / vineas fodere ⁊ agros colere. Cum itaqꝫ hec ⁊ similia per sacros canones illis diebus fieri prohibeantur / nos qui conseruatores executores sacrorum canonũ esse debemus / easdem vel consimiles festiuitates a dominica septuagesime inclusiue vsqꝫ in octabis pasche / ⁊ a rogatiõibus vsqꝫ in octabis penthecostes / ⁊ a prima dominica aduentus domini inclusiue vsqꝫ post festum apparitionis eiusdem sub pena excom-

municationis τ emende arbitrarie nobis τ elemosine nostre ap plicande fieri de cetero prohibemus.

Tem τ quo ad derisiones vulgariter nuncupatas chareuary in hac nostra ciuitate specialiter fieri solitas contra secundo vel vlterius nubentes innouamus constitutionem domini karoli de pictauia nostri predecessoris in suis statutis titulo de sacramento matrimonij articulo finali contentam/volentes τ ordinantes vt sic saltē metu penarū homines arceātur a dictis insolencijs: oms illos τ illas q derisiones fecerint vel ipis interfuerint aut auxilium fauorem vel ↄsiliū dederint sententiā excōmunicationis per dictū predecessorem nostrū in contrafacientes ꝑmulgatā incurrere ipo facto/iniūgentes omibus rectoribus ecclesiarū nostrarū ciuitatis τ dyocesis ꝙ proclamādo banna illorū q ad secūdas vel vlteriores nuptias trāsibūt/inhibeāt dictas vel alias consimiles derisiones fieri sub pena excommunicationis antedicta τ emende arbitrarie prout delinquētium facl'tates supportare poterūt nobis τ elemosine nostre applicāde

In titulo de monasterijs priora-
tibus τ religiosis personis.

Tatutū edictum a felicis recordationis domino ludouico de barro cardinali nostro p̄decessore de habitibus cuilibē ordini decentibus deferendis innouamus: declarētes quoscunq religiosos temere dimittentes habitum sue religionis fore τ esse ipo iure excōicatos. Et specialiter oibus religiosis ordinis sancti benedicti iniūgimus ac precipimus quatinus sup̄ eorum vestes superiores flocos aut cucullos iuxta specificationē illius clementine. Ne in agro. de statu monachorum deferent. Et ꝙ sacras reliquias deferendo aut in eorum ecclesijs horis principalibus officiando albis induantur τ ꝙ in suis prioratibus seu administrationibus residentes ydoneum socium sui ordinis secum habeant. τ alia que in dicta constitutiōe Ne in agro. ꝑ animarum suarum salute ac in alijs constitutionibus tam iuris ꝙ̄ nostris τ nostrorum predecessorum τ eorum regulis statuuntur τ ordinantur studiose seruent τ adimpleant vt sic in nullo contra doctrinam apostoli vituperetur eorum ministerium

l 2

Charuari
Inh. t.

Tem ꝛ specialiter ꝑcipimus in omnibus monasterijs et prioratibus conuentualibus de ydoneo magistro prouideri infra proximum festum natiuitatis beati iohānis baptiste sub pena emende arbitrarie dicte elemosine nostre applicāde: q̄ magister habebit instruere in grāmatica nouicios ꝛ alios religiosos eorundem locorum prout in dicta clementina Ne in agro Sacrisq̧ consilijs ac alijs ordinū statutis ordinat̄ ꝛ fieri ꝑcipit̄.

In titulo de beneficijs ecclesiasticis

Enouamus constitutionem domini ludouici nostri ꝑdecessoris articulo sexto: in quo declarat̄ probibitū fore patronis recipere resignationes beneficioꝝ curatoꝝ ad eoꝝ ꝑsentationē spectantiū: ꝛ etiā ipsis beneficiatis eadē beneficia resignare in manibus eorundē patronoꝝ: intimātes ipis patronis q̄ de cetero nō admittemus ꝑsentationes in quibus narrabūt dicti patroni beneficia illa vacātia ꝑ resignationē in manibus eorundē factā ꝛ ꝑ eosdem patronos admissam.

Tem ꝛ similiter reuocamus constitutionem domini karoli de pictauia in dicto titulo de beneficijs ecclesiasticis articulo quinto/ precipientes omnibus qui in nostra dyocesi beneficia ecclesiastica quauis auctoritate d̄ cetero assequāt̄ q̄ infra mensem a tempore assecutionis nobis vel vicarijs nostris fidez faciant de eorum titulis. Prestent etiam iuramentum de canonica obedientia ꝛ alia iuramenta debita. Et hoc sub penis in dicta constitutione contentis.

Tem ꝛ cum de iure ad officium ordinarij spectet videre ꝛ cognoscere qualiter in suis ciuitate ꝛ dyocesi obtinētes plura beneficia/ maxime curata eadem obtineant/ talesq̧ compellere sibi exhibere infra tempus arbitrio ipsius ordinarij pro facti qualitate moderandum ꝛ dispensatiōes si que habeantur sibi exhibere prout latius continetur in. C. ordinarij de officio ordinarij libro. vj. Ea propter precipimus omnibus subditis nr̄is duas vel plures ecclesias parrochiales aut alias dignitates seculares vel regulares obtinētibus q̄ dispensatiōes pretensas quarum medio dictas ecclesias parrochiales seu dignitates obtinēt nobis aut vicarijs nostris infra proximum festum sancte pēthe

costes exhibeant et de eisdem fidem promptaȝ faciant/intimantes omnibus predictis ꝙ cōtra illos qui non fecerint iusticia mediāte procedemus,put in dicto capitulo ordinarij latius ptinet.

Tem vt melius res bona ꝛ iura ecclesiarum ꝛ beneficiorū ecclesiasticorum nostrarum ciuitatis ꝛ dyocesis conseruetur/precipimus omnibus beneficiatis nostrarum ciuitatis et dyocesis etiam simplicibus capellanis quatinus de iuribus exitibus prouentibus ac bonis mobilibus quibuscūqȝ sibi ad causam beneficiorum suorum spectantibus/declarationeȝ sufficiētem in vna papiro habeant ꝛ de eadem ostensionem faciant suis archidyaconis ac decanis in eorum visitationibus. Hoc ideȝ etiam precipimus omnibus matricularijs ecclesiaruȝ parochialium per nostras ciuitatem ꝛ dyocesim existentibus intimantes omnibus predictis ꝙ iusticia mediante procedemus contra illos qui in predictis reperti fuerint negligentes.

Enouamus etiam constitutioneȝ domini karoli de pictauia in dicto titulo de ecclesiasticis beneficijs contentaȝ de nominibus scȝ omnium beneficiatorum in suis beneficijs non residentium nobis ꝛ officiarijs nostris in scriptis tradendis infra mensem per eorum decanos/quibus damus in mādatis vt beneficia omnium non residentium in suis beneficijs qui licentiam nō residendi a nobis minime obtinuerint/ in manibus nostris ponant ꝛ sub ipa teneant ꝛ regant donec aliter per nos aut nostros vicarios fuerit ordinatum ꝛ dispositum

De beneficijs dandis ad firmam

Teȝ eiusdem domini karoli constitutionem de beneficiatis sua beneficia laicis admodiantibus moderantes sententiam excommunicationis ipo facto latam renouamus/inhibentes sub pena excommunicationis ꝛ decem librarum elemosine nostre applicandarum ne hoc idem bñficiati facere p̄sumāt.

In titulo de sententia excommunicationis

Renouamus statutum domini ludouici de barro in articulo vltimo suarum constitutionum contentum circa executionem litterarum excommunicatoriarum omnibus curatis ꝛ rectoribus ecclesiasticis parochialium nostrarum ciuitatis ꝛ

dyocesis districte iniugentes q̃ de cetero cum alique littere excō municatorie quecunq; sint fuerint ipsis presentate/ dūmodo tamen sint debite expedite siue easdez legerint siue non /personas infra nominatas pro excommunicatis teneant nec vlterius easdem in eorum ecclesijs recipiant donec et quousq; absolutorias litteras a nobis seu officiali nostro aut sigillifero reportauerint. Etiam si dicte partes excommunicate ante publicationem denūciationem siue presentationem cum partibus suis concordauerint. Certum est enim q̃ sententia excommunicatiōis de iure trahit secum suam executionem statimq; ligat postq̃ verbo vel scripto debite extitit prolata: nec denunciatio seu publicatio quo ad vinculum predictum aliquid facit. sed sunt dicte partes excommunicate a tempore expeditionis dictarum litterarum. Et quia retroactis temporibus cōtrariuz factum fuisse dicitur omnes et singl'os q̃ sub vmbra tali absoluti tēti fuerūt ad cautelā absoluimus et iniungimus curatis qui hoc fecerunt vel eorum vicarijs et eis sacramenta ecclesiastica ministrauerunt vel coram ipsis celebrauerunt/ quatinus de suspensione et irregularitate sic cōtracta sibi prouideant cauentes ne in dictis periculis de cetero incidant.

Item et quia hominum nequicia superhabundante reperiuntur plures creditores in nostris ciuitate et dyocesi differentes exequi facere litteras excommunicatorias a nobis seu officiali nostro obtentas vsq; ad hebdomadaz penalem seu sanctam et frequentius vsq; in diem sancti pasche/ taliter q̃ de remedio oportuno illi contra quos eesdem littere fuerunt impetrate cōmode pro dicto sancto paschate prouideri non potest. Prohibemus omnibus rectoribus ecclesiaruz parrochialiuz et alijs nobis subditis ne aliquas litteras excommunicatorias recipiant a dominica in ramis palmarum inclusiue vsq; ad secundam feriā post octabas pasche exclusiue. Declarantes excōmunicationem in contrarium factam fore et esse nullam et inualidam et sententias latas fore et esse per nos suspensas vsq; ad dictam diem prout per presentes suspendimus et relaxamus /declarantes tempus predictum non currere pro executione contumaciarum.

Tem et circa sententias excōmunicatorias in aliquos latas firmius obseruandas talesq; excōmunicatos vittandos innouamus tercium.quartum.quintum.septimū.octauū. decimum.et vndecimum articulos constitutionum domini ludouici de barro nostri predecessoris/in titulo de sententiis excōmunicationis:et similiter octauum statutum domini karoli de pictauia in titulo de sententiis excōmunicationū/quos omnes volumus persepe a vobis rectoribus ecclesiarum videri:vt sic parrochianos vestros de et super periculis que incurrunt p sentētiam excōmunicationis informare valeatis.

In titulo de iurisdictione spirituali

Tatuto nostro antiquo addentes/inhibemus decanis iurisdictionem vsq; ad sommam quinq; solidorum ex cōsuetudine habentibus/ne vltra dictam sōmam cognoscant/etiam si partes vltro se submittere voluerint. Decernimusq; et declaramus processum per eos in contrarium factum fore nullū et partem condempnatam etiam si non appellauerit ad parendum sentencie non teneri nec illā cōmodum acquiri seu crescere parti que sic sententiam pro se obtinuerit coram eodem decano

Teꝫ et circa visitationes precipimus omnibus et singulis archidyaconis et archipresbiteris seu decanis q ipsi et eorū singuli infra tres menses post visitationes suas/easdem visitationes tradant dupplicatas sigillifero nostro.

Item per presentes reuocamus omnes et singulos procuratores hactenus per nos seu auctoritate nostra constitutos commissos et ordinatos.

Tem similiter reuocamus omnem facultatem potestatem et auctoritatem absoluendi de casibus reseruatis per nos seu auctoritate nostra quibusuis personis cōcessas:demptis curatis et eorum vicariis/quibus per precedentia nostra statuta facultatem absoluendi a certis casibus concessimus:et confessorem p se eligēdi/quā adhuc vsq; ad sequentem synodum prorogamus et inquantum opus est de nouo concedimus.

Tem similiter reuocamus cassamus et adnullamus oēs et singulas citationes et monitiones generales p nos aut

vicarios seu officiales nostros quibusuis personis ecclesijs aut monasterijs concessas.

Item omnia alia statuta antiqua quibus per p̄sentia derogatum non extitit/approbamus ꝛ renouamus ac etiã obseruari volumus ꝛ mandamus. Et maxime illud per qđ proposueramus ꝛ deliberaueramus generalem synodum nostrã annis singulis hac die in p̄senti ecclesia celebrare/qđ certis obstantibus causis minime facere potuimus. Mãdamusq; omnibus ꝛ singulis qui in eadem comparere tenentur/vt a cetero annis singulis absq; alia euocatione personaliter appareant ꝛ intersint: cum per nos aut vicarios nostros fauente altissimo illã celebrare annuatim infallibiliter intendamus. Quos per p̄sentes exnunc prout extũc citamus ꝛ euocamus.

Item precipimus ꝛ iniungimus omnibus ꝛ singulis decanis ac curatis ꝛ rectoribus ecclesiarum parrochialium nostrarum ciuitatis ꝛ dyocesis: q͂ ipsi decani infra quindecim dies proxime venturos/a scriba ꝛ secretario nostro: curati vero infra mensem a die hodierna computandum/ab eorũ decanis copiam presentium habeant ꝛ recipiant/ipsaq; statuta diligenter studeant ꝛ firmiter obseruent.

Lecta ꝛ publicata fuerunt hec statuta in synodo gn̄ali celebrata die mercurij post Misericordia domini Anno eiusdem dñi millesimo quadringentesimo septuagesimonono/per eundem dominum Guidonem episcopum ꝛ ducem lingonensis.
Et eadem die auctoritate synodali dicti Reuerendi fuerunt denunciati excõmunicati omnes qui in dicta synodo cõparere debent et non comparuerunt: nisi infra quindecim dies contumaciam purgauerint vel de contemptu satisfecerint.

Sequitur tabula

Tabula

